KURT VONNEGUT, jr.

FII BINECUVÎNTAT, DOMNULE ROSEWATER sau NU STRICA ORZUL PE GÎȘTE

Colecția GLOBUS / Editura Univers

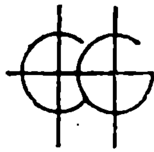

COPERTA COLECŢIEI DE ION STATE

Grafica: Viorel Popescu. Ilustraţia Dan Erceanu

KURT VONNEGUT, jr.
GOD BLESS YOU, MR. ROSEWATER
OR PEARLS BEFORE SWINE
Dell Publishing Co., Inc.
New York

GLOBUS

Kurt Vonnegut, jr.

FII BINECUVÎNTAT, DOMNULE ROSEWATER
sau
NU STRICA ORZUL PE GÎȘTE

Traducere și prefață de MARCEL POP-CORNIȘ

EDITURA UNIVERS
București
1980

KURT VONNEGUT, JR. ȘI NOUL ROMAN AMERICAN

„Aproape că nu există personaje în această narațiune, și nici confruntări dramatice, căci majoritatea indivizilor din ea sînt foarte bolnavi ori simple fantoșe apatice ale unor forțe copleșitoare."

(Abatorul nr. 5)

PROZATORUL KURT VONNEGUT, jr. (născut în 1922 la Indianapolis) a constituit de la început un caz incomod pentru critica americană, cel puțin în măsura în care a eludat cu bună știință încadrările confortabile într-o specie sau alta a romanului. Deși a publicat neîntrerupt (proză scurtă sau romane) din anul 1949, Vonnegut nu a reușit să rețină atenția criticii decît în 1966, deși între timp devenise un scriitor popular în rîndurile tinerilor cititori (și ale literaturii „underground"). În acel an îi sînt republicate toate cărțile anterioare în tiraje masive și apar primele recenzii retrospective favorabile[1] care (re)descoperă prozatorul adesea ignorat pînă atunci, autor a cinci romane: *Player Piano (Pianul mecanic*, 1952), *The Sirens of Titan (Sirenele de pe Titan*, 1959), *Mother Night* (*Mama noapte*, 1961), *Cat's Cradle* (*Lea-*

[1] Pot fi menționate aici și primele referiri mai ample la opera lui Vonnegut, în studii critice fundamentale, precum Damon Knight, *In Search of Wonder* (1967), Robert Scholes, *The Fabulators* (1967) sau Tony Tanner, *City of Words* (1971 — dar studiul despre Vonnegut apăruse în 1969 în „Critical Quarterly", 11).

gănul pisicii, 1963) şi *God Bless You, Mr. Rosewater (Fii binecuvîntat, domnule Rosewater*, 1965). Nu peste mult, *Slaughterhouse-Five, or The Children's Crusade* (*Abatorul nr. 5 sau Cruciada copiilor*, 1969) candidează la Premiul Naţional al Cărţii, ca apoi, la începutul deceniului opt, opera scriitorului să devină obiectul unei spectaculoase reconsiderări critice, principalele reviste literare de renume consacrîndu-i eseuri elogioase ce-l plasează într-o ilustră tradiţie social-satirică (în descendenţa lui Voltaire şi Swift) şi în fruntea noului roman experimental american al anilor 1960.[1]

Într-un fel destinul literar al lui Kurt Vonnegut, jr. îl repetă pe cel al lui Salinger (devenind, ca şi acesta, simbolul tinerei generaţii), dar Vonnegut are rădăcini mai adînci în literatura americană protestatară şi este mai intim legat (chiar prin cărţile publicate în deceniile anterioare) de arta social-experimentală a unor Thomas Pynchon, Donald Barthelme, Ken Kesey, Heinrich Böll, Günter Grass, ori a cineaştilor Godard, Fellini sau Robert Altman. Dealtminteri o soartă asemănătoare au avut (şi continuă să aibă) majoritatea reprezentanţilor *noului roman american experimental* : Richard Brautigan, apreciat de tinerii cititori dar încă ignorat de critică ; J. P. Donleavy, receptat (şi publicat) mult mai devreme în Franţa decît în propria sa ţară ; John Knowles, John Barth, William Gaddis sau Richard Horn (ultimul, autor al unui curios roman-dicţionar, asemănător *Ingeniosului bine temperat* al lui Mircea Horia Simionescu), cunoscuţi cum se cuvine deocamdată doar într-un cerc mai restrîns de iniţiaţi.

---

[1] Vezi prima culegere de studii critice, *The Vonnegut Statement*, editată de Jerome Klinkowitz şi John Somer (Dell Publishing Co., 1973).

Fie că se va numi „metaficțiune", „supraficțiune" sau literatură „postmodernistă" [1], noul roman american evidențiază deja cîteva caracteristici unificatoare, bine ilustrate și de cărțile lui Kurt Vonnegut, jr. :

1. El este un roman polemic, protestatar, social-satiric (politic), luînd cel mai adesea forma *comediei sumbre* ori a *farsei tragice*. Scriitorii contemporani oscilează între o viziune apocaliptică a civilizației americane, profetizînd dezastrul ei iminent, și o atitudine de frondă, de compromitere satirică a întregului „establishment" social ce oprimă individul. În primul caz, romanele noilor prozatori vor fi impregnate de o atmosferă kafkiană, gotică, ori de una melvilliană (ne referim la Melville din penultimul său roman, *Șarlatanul, mascarada sa*, probabil cartea cu cea mai mare putere de reverberație asupra literaturii contemporane), cu decoruri devastate, stagnante sau încărcate de obiecte inutile și de deșeuri, traducînd sentimentul angoasei în fața „cancerului puterii" (cum îl numește Norman Mailer), a violenței, a impasului social și existențial. În cel de al doilea caz, vom întîlni formele satirei politice ale alegoriei sociale (Brautigan, Thomas Berger, Barthelme, Vonnegut), ale fanteziei ironice și comediei bufe (acel „Slapstick" care dă dealtfel titlul unui roman recent al lui

---

[1] Robert Scholes (*Metafiction*, „Iowa Review", I, 4, 1970, pp. 109—115) definește „metaficțiunea" ca o formă a literaturii contemporane „ce asimilează perspectivele criticii în însuși actul scrierii" ; după Raymond Federman, editor al volumului *Surfiction : Fiction Now and Tomorrow* (Chicago Swallow Press, 1975), „supraficțiunea" e un tip de literatură „care explorează posibilitățile literaturii, înfruntînd tradiția care o guvernează" ; în fine ultimul termen a fost propus de Leslie Fiedler în „Cross the Border — Close the Gap : Postmodernism", *The Sphere History of Literature in the English Language*, vol. 9, 1975.

Vonnegut, publicat în 1976), ale romanului de anticipaţie sau romanului utopic cu caracter politic-satiric pronunţat.

2. Cărţile noilor prozatori ilustrează prin urmare procedeele variate ale comediei, parodiei, satirei, pastişei ironice, burlescului, într-un cuvînt ale *ludicului* cu funcţie insurgentă, atît faţă de formele sociale anchilozate, cît şi faţă de tiparele literare tradiţionale. S-au făcut pînă în prezent mai multe încercări de definire a acestei formule ludice caracteristice întregii literaturi americane a ultimului deceniu : s-a vorbit astfel despre o nouă şcoală a „umorului negru" [1], descinzînd din literatura lui Voltaire, Swift, Samuel Johnson şi, mai recent, Nathaniel West ; sau de o şcoală a „absurdului american" [2] care să-i includă pe Barth, Barthelme, Brautigan, Ken Kesey, J. Heller, Th. Pynchon sau Vonnegut ; în fine, de „fantezism ironic", de un fantastic comic-absurd, mai ales în romanele cu caracter utopic ori ştiinţifico-fantastic.

După părerea noastră, nici una din aceste formule nu defineşte exact poetica ludică a noului roman american, ele fiind prea rigide şi limitative. Aşa, spre exemplu, deşi literatura lui Vonnegut abundă în situaţii paradoxale, atitudini ludice, ironii absurde ale existenţei, scriitorul se deosebeşte radical de reprezentanţii ortodocşi ai literaturii absurde, atît ca intenţie (opera sa recurgînd la o strategie opusă, de recunoaştere şi demascare comică a absurdului, prin urmare de investire a lui cu un sens explicativ), cît şi ca substanţă (absurdul rezidînd la Vonnegut în cotidian, în realitatea socială, ori — dimpotrivă — în

---

[1] Vezi în acest sens antologia publicată de B. J. Friedman, *Black Humor*, Bantham Books, 1965.

[2] Vezi Karen and Charles Wood, *The Vonnegut Effect : Science Fiction and Beyond*, în *The Vonnegut Statement*, pp. 133—157.

realitatea inventată, în ficţiunea utopică, în proliferarea de mituri şi parabole ale existenţei moderne, imediat demascate). În ce priveşte încadrarea sa într-o tradiţie a „umorului negru" (respinsă în principiu de scriitor ca „o etichetă publicitară" [1], deşi acesta îl recunoaşte pe Aristofan ca model), trebuie să precizăm că nu poate fi vorba de formele inferioare ale „umorului universitar" (White, Benchley, Parker) şi nici de umorul mizantropic sau scatologic al lui Swift, Twain, Ambrose Bierce. Vonnegut conferă procedeelor umorului negru şi farsei tragice un rol terapeutic, homeopatic, acestea fiind — după propria-i mărturisire — „administrate în doze mici de otravă" pentru a produce o reacţie pozitivă de purificare şi dominare a tragicului existenţei sociale.

De asemenea, calificarea lui Vonnegut şi a colegilor săi de generaţie literară ca „fantezişti" este limitativă şi chiar peiorativă, atîta vreme cît termenul va însemna evaziunea într-o lume a fantasticului utopic, refugiul într-o suprarealitate creată după legile jocului şi ficţiunii pure. Or, chiar acceptînd că literatura lui Vonnegut se află adesea la confluenţa între romanul experienţei sociale şi romanul de anticipaţie, ea va trebui disociată de „fantezism", aşa cum fac şi Kingsley Amis sau Isaac Asimov, doi maeştri ai genului, cu noua literatură de anticipaţie ştiinţifică, socotind-o în primul rînd critică socială, „ocupîndu-se de marile, tulburătoarele şi ineluctabilele probleme ale contemporaneităţii cu cel puţin douăzeci de ani înaintea tuturor".

Vom vedea, mai degrabă, în preferinţa noilor prozatori pentru strategiile comicului o opţiune de natură ideologică (care traduce conştiinţa degradării existenţei sociale într-o

---

[1] Robert Scholes, *Interviu cu Kurt Vonnegut, jr.*, în *The Vonnegut Statement*, p. 96—97.

„antifață a visului american") și de natură estetică, pe care se întemeiază însăși *poetica* noului roman.

3. Astfel poetica romanului american contemporan este antitraditionalistă, în sensul că ea se delimitează ironic de mecanismul iluziei epice, al mimesisului de tip clasic[1]. Ea reconsideră raporturile realității cu ficțiunea, acordînd mai mult spațiu de manifestare celei de a doua. Noul roman este *polemic* și *parodic*, întrucît el își propune să ofere o critică implicită sau explicită nu doar a formelor sociale, ci și a formelor literare consacrate, fie că este vorba de cele ale subliteraturii, fie că sînt vizate convențiile de bază ale genului epic. După modelul apropiat al prozei lui Borges (cel care vedea în literatura modernă doar un fel de pastișă, de imitație a unor tipuri literare preexistente, și își concepea ale sale „ficciones" ca pe niște postscriptumuri la literatura anterioară), scriitori ca John Barth, Vladimir Nabokov, Richard Brautigan adesea doar mimează convențiile romanului, gravitatea narațiunii, reinstalînd în ea gustul pentru ludic, pentru ficțiunea neîngrădită. Ei parodiază procedeele consacrate, le „denudează" — pentru a folosi un termen al formaliștilor ruși. Alții, precum John Hawkes, Joseph McElroy, Thomas Pynchon, Kurt Vonnegut, jr., William Burroughs etc., parodiază specii narative în vogă (romanul polițist, științifico-fantastic, westernul, romanul de moravuri), adoptă forme și procedee convenționale pentru a le submina ironic din interior, ori pastișează copios stiluri literare (numai în

[1] Vezi și Philip Stevick (*Scheherezade Runs Out of Plots*... în Malcolm Bradbury, ed., *The Novel Today. Contemporary Writers on Modern Fiction*, Fontana/Collins, London, 1977, pp. 208—216) care face o încercare asemănătoare de definire a unor trăsături ale noului roman anglo-saxon.

V al lui Pynchon se recunosc uşor imitaţii ale stilului literar al lui Conrad, Melville, Faulkner, Lawrence Durrell sau Evelyn Waugh).

Parodia vizează, în egală măsură, chiar limbajul literaturii, discursul narativ. Noii prozatori sînt deosebit de sensibili la uzura semantică şi morală a limbajului, prin clişeu, exprimare stereotipă, poncif (Barthelme, Ken Kesey, Norman Mailer, Vonnegut), prin mistificare semantică şi retorism insidios. Ca atare, ei fie că-şi cenzurează orice alunecare spre retorică ori discursivism (practicînd un stil nud, prozaic, neutru), fie parodiază excesele retorismului contemporan, fie — în sfîrşit — îşi asumă libertăţi nelimitate în domeniul limbajului, prin jocul creator de cuvinte („punning") ori invenţia verbală debordantă (mai cu seamă Barthelme, Peter De Vries, Rosalyn Drexler, McElroy, Pynchon, dar şi Vonnegut).

4. Aceeaşi inventivitate se manifestă şi în domeniul formei şi structurii romaneşti. Prozatorii ultimelor decenii experimentează noi modele poetice, un limbaj şi forme romaneşti *fluide* care să se opună anchilozării, convenţionalizării. Dar experimentul lor se deosebeşte de cel modernist: în fapt prozatorii *postmodernişti* ai epocii actuale se despart de modelele clasice ale revoluţiei moderniste (Zola, Maupassant, Henry James, Proust, Thomas Mann), preferîndu-i pe Melville, Henry Miller, Vladimir Nabokov, Borges, adică pe cei care la rîndul lor au polemizat cu forma organică, cu romanul bine structurat, opunîndu-le formele deschise ale literaturii ca proces. Noua viziune a romancierilor este fragmentară, fluidă, antiromanescă (în măsura în care respinge tradiţionalele tipare ce coagulează materialul epic, adică decupajul pe capitole, intriga şi personajele bine conturate, coordonate spaţio-temporale precise). Brautigan, Barthelme, Burroughs, Vonnegut nu scriu adesea romane în sensul clasic al termenului: naraţiunea

lor respinge ordinea interioară strictă, fiind mai mult produsul asociației spontane de idei, al colării și decupării fortuite. Este utilizată structura secvențională sau episodică (decuparea romanului în paragrafe scurte sau „strofe") în locul construcției clasice, din cel puțin două motive: o asemenea structură redă mai fidel conștiința dramatică a dezagregării existenței americane contemporane; pe de altă parte, ea obligă fluxul narativ să iasă din tiparele mecanice la care l-a constrîns tradiția, acceptînd disponibilitățile și fluiditatea vieții înseși. În cazul unor autori ca William H. Gass sau Rosalyn Drexler, experimentul formal devine scop în sine, alunecînd în artificii tipografice (caligrame, dispuneri ale semnelor tipografice în variate forme, revizuirea punctuației) care au un efect opus celui scontat, obligînd literatura să se reîntoarcă la noi convenții și tipare manieriste. În romanele lui Vonnegut, însă, se încearcă o autentică reînnoire a limbajului și formelor romanești, care să corespundă epocii actuale de sinteză între cultura tehnico-științifică și cea umanistă, între arta cultă și arta populară (orală), în care tehnicile civilizației auditive, ori de „mass-media" invadează universul vizual și linear al „galaxiei Gutenberg".[1] Nu știm în ce măsură Vonnegut a cunoscut pertinentele analize ale lui Marshall McLuhan, dar romanele sale transcriu în plan literar-structural o seamă de intuiții ale filozofului, străduindu-se să absoarbă (nu să ignore) fenomenele lumii contemporane, noile forme ale culturii americane, adesea deconcertante (cultura de „mass-media", arta „pop", literatura „naivă",

---

[1] O atare raportare a prozei lui Vonnegut la ideile lui Marshall McLuhan face parțial și James M. Mellard, *The Modes of Vonnegut's Fiction*, în *The Vonnegut Statement*, pp. 179—203.

idiomatică, etc), *canonizîndu-le* — cum ar spune Victor Şklovski — în noua poetică romanescă pe care o propune.

Fii binecuvîntat, domnule Rosewater (1965) este în multe privinţe o carte-sinteză ce recapitulează şi amplifică preocupările fundamentale ale prozatorului. Dealtminteri întreaga sa operă pare să se sustragă delimitărilor clasice în romane separate, constituind un fel de naraţiune unică, cu teme şi variaţiuni, cu reluări contrapunctice de motive, situaţii, personaje ca într-o nouă *Comedie umană :* aproape în fiecare roman există un personaj cu numele de Rumfoord (căruia i se atribuie roluri negative) ; sau figuri de artişti între care se detaşează cîte un scriitor de literatură ştiinţifico-fantastică precum Kilgore Trout ; sau grupuri tipologice care se repetă cu variaţiuni minime — milionari şi oameni „de prisos", antieroi mesianici, donquijoteşti sau victimizaţi [1], peregrini şi exploratori ai spaţiilor sociale sau interplanetare. Tot astfel există o *continuitate tematică* între aceste cărţi, fiecare propunînd variante ale unei filozofii sociale reformatoare, ori ale unei filozofii artistice care să repună scriitorul în drepturile sale legitime în cadrul societăţii americane. Sau o *continuitate topografică :* acţiunea e plasată în cîte un orăşel fictiv, mitic (Illium, statul New York, Rosewater, statul Indiana), ilustrînd contradicţiile unei civilizaţii provinciale şi hiperindustriale în acelaşi timp ; sau pe planetele unui arhipeleag de lumi utopice, precum Tralfamadore din Anti-Galaxia 508G ;

„Pharmakos" (ţapi ispăşitori), „alazoni" (impostori) şi „bufoni", pentru a folosi terminologia lui Northrop Frye, preluată şi de Ihab Hassan în *Radical Innocence. Studies in the Contemporary American Novel,* New Jersey, Princeton, 1961.

sau într-un decor dureros de real, precum cel al uriașului incendiu din Dresda bombardată în timpul celui de al doilea război mondial.

Tema romanului este anunțată de la bun început: „Un morman de bani este protagonistul acestei istorisiri despre oameni, întocmai cum o putină de miere ar putea pe drept cuvînt să fie personajul principal într-o istorisire despre albine." Temă fundamentală pentru civilizația americană, de vreme ce pe ea se întemeiază atît *visul american* al succesului individual nelimitat, cît și acel „American way of life" constînd în acumularea febrilă de obiecte de consum. Intuind importanța factorului economic, protagonistul romanului le încredințează scriitorilor de literatură științifico-fantastică misiunea de a cugeta „la căile absurde pe care circulă banii în ziua de azi și / de-a născoci / altele mai bune". Căci, adaugă el, „nu-i nevoie să vă duceți pe planeta Tralfamadore din Anti-Galaxia 508G ca să descoperiți ființe bizare cu puteri neînchipuite. Priviți puterea unui milionar de pe pămînt! Priviți-mă pe mine!"

Eliot Rosewater ilustrează astfel specia caracteristică a modului economic american, *milionarul*, personaj făcîndu-și discret intrarea în literatură încă într-un roman de Henry James (*Americanul*, 1877), fiind reluat apoi de William Dean Howells, Theodore Dreiser, Sinclair Lewis, John Dos Passos, Thomas Wolfe, sau mai recent Saul Bellow, J. P. Donleavy, ș.a. El figurează și în alte romane ale lui Vonnegut, bunăoară în utopia *Sirenele de pe Titan*, sub numele de Constant Malachi, cel mai bogat om din lume, care descoperă în cele din urmă inutilitatea averii sale (faptul că nu posedă decît rămășițele unei civilizații exclusiv materiale) precum și a destinului său (oneros agent în rețeaua unui complot interplanetar), dar se salvează în cele din urmă prin iubire. El există potențial și în *Abatorul nr. 5 sau Cruciada copiilor* în persoana protagonistului Billy

Peregrinul, care evadează dintr-o existență confortabilă, dar apăsată de himerele celui de al doilea război mondial (bombardarea orașului Dresda, firește) în ficțiunea voiajului său interplanetar, pe utopica Tralfamadore.

În *Fii binecuvîntat, domnule Rosewater*, tema milionarului este tratată monografic, în toate variantele posibile. În prima jumătate a romanului este urmărit destinul familiei Rosewater din Indiana, a cărei avere, a paisprezecea din Statele Unite în ordinea mărimii, fusese edificată prin fraudă, escrocare, oportunism politic și social (mai ales în anii dezastrului național — de pildă în timpul Războiului Civil) de premergători ca Noah Rosewater care au profitat de idealismul „Părinților intemeiatori" ce nu au îngăduit prin lege arbitrariul și brutalul sistem al liberei competiții. Reprezentanții actuali ai acestei familii sînt senatorul Lister Ames Rosewater, adeptul intransigent al „economiei libere" (sistemul „bîtei și al morcovului" ce-l pune în mișcare și pe cel mai îndărătnic catîr) și al moralei drastice, spartane (ca în „Veacul de aur al Romei" lui August) care să reprime deopotrivă delincvența, perversiunea, dar și revendicările sociale ale lucrătorilor „leneși", visînd la un sistem social întemeiat pe principiul primitiv „al lui înoată-de-nu-vrei-să-te-scufunzi, ...cei slabi dispărînd discret la fund" ; și Eliot Rosewater, președintele Fundației Rosewater, organizație cu scopuri pur comerciale (stoarcerea de profituri și evaziunea fiscală), dar care este transformată de protagonistul romanului într-o organizație filantropică.

În partea a doua a romanului figurează cealaltă ramură a familiei, Rosewaterii scăpătați din Pisquontuit, frustrați de drepturile lor legitime la moștenire, practicînd (prin Fred Rosewater) comerțul cu asigurări și șantajul sentimental pentru a putea supraviețui. De asemenea o altă familie de milionari, în opoziție contrapunctică cu prima, fami-

lia Buntline, care a făcut avere din mături, demagogie și speculă în anii de după Războiul Civil, reprezentată acum de un Stewart Buntline ducînd o existență larvară, complet dezinteresat de realitatea înconjurătoare (de vreme ce banii săi se înmulțeau singuri, „fertilizați, altoiți și prășiți în ferma aceea hidroponică de bani care era... Casa de depuneri din Boston"), de Amanita Buntline, perversă și mărginită, și fiica lor Lila (o Lolită în devenire) ocupîndu-se de comerțul ilicit cu materiale pornografice. În fine, nu trebuie uitată nici familia Rumfoord, izolată în palatul ei aristocratic, care însă, potrivit unei prevederi testamentare, își deschide palatul vizitatorilor o dată la cinci ani, pentru a observa cu superbie „specimene ale feluriților oameni ce se agită la întîmplare în afara acelor ziduri".

La polul opus se află cei învinși și refuzați de sistemul liberei competiții, existențele umile și mizere, oamenii „de prisos". Vonnegut are o viziune dihotomică (uneori prea intensă) a lumii americane: de o parte lumea opulenței, a privilegiilor și a inactivității, gustînd deliciile acelei „utopii în stare concentrată" care este banul (comunitatea prosperă a funcționarilor din „Avondale", cartierul magnaților de pe pajiștile utopice din Pisquontuit), de cealaltă parte „cocioabe de pămînt, maghernițe, alcoolism, ignoranță, imbecilitate și perversiune". Aceste contraste devin și mai pregnante „într-un mic și searbăd oriunde american", precum tîrgurile de provincie Rosewater și Pisquontuit în acest roman, Illium în alte romane. America tipică a lui Vonnegut nu este aceea a marilor aglomerări americane, forfotitoare, și a acestor peisaje terne, aneantizante, degradare dramatică a visului coloniștilor de odinioară — ajunși și ei astăzi niște oameni de prisos, sinucigași și abulici precum Fred Rosewater, Diana Moon Glampers, sau toate celelalte personaje ce defilează prin oficiul sordid al lui

Eliot. Dar spre deosebire de alte romane (*Pianul mecanic*, bunăoară), unde modul de existenţă a indivizilor se deosebea radical în funcţie de apartenenţa lor la clasa conducătoare (a „managerilor") ori la cea a coloniştilor (din „Homestead"), aici diferenţele se estompează, toate destinele celor din Pisquontuit, de pildă, consumîndu-se într-o banalitate şi mizerie spirituală desăvîrşită, milionarii de tipul lui Stewart Buntline îngroşînd ei înşişi rîndurile oamenilor de prisos, de vreme ce averile li se autoreproduc fără efort.

Şi totuşi, romanul de faţă oferă şi cîteva exemple de umanitate eroică, exemple care răscumpără trivialul existenţei sociale în ansamblu. Aşa, spre exemplu, Harry Pena, personaj melvillian sau hemingwayan, robust, pragmatic, intreprinzător, încercînd să supravieţuiască prin propriile sale calităţi : forţă fizică, inteligenţă, potenţă ; un luptător solitar ce ilustrează individualismul romantic de tip emersonian al secolului XIX, devenit anacronic în peisajul actual. Căci asemenea specimene romantice sînt sortite înfrîngerii şi dispariţiei, singura lor valoare economică fiind aceea publicitară, de atragere a clientelei dornice de senzaţii tari în restaurantul lui Bunny Weeks, el însuşi urmaş degenerat al căpitanului din Nantucket care a ucis în cele din urmă faimoasa balenă Moby Dick (e evidentă ironia la adresa tipului de eroism melvillian ilustrat de Ahab, dar imitat aici neconvingător de Harry Pena, pescarul la „capcane" ce recurge la înşelăciuni şi expediente pentru a-şi învinge prada).

Există apoi confreria scriitorilor de anticipaţie, elogiaţi de protagonistul romanului în următoarele cuvinte :

> „Voi sînteţi singurii care catadicsiţi să ne vorbiţi despre schimbările *cu adevărat* teribile ce se petrec în jurul nostru, singurii destul de zănatici

ca să știți că viața-i o călătorie spațială... care o să dureze miliarde de ani. Sînteți singurii care aveți curaj să vă pese *cu-adevărat* de viitor, ca să luați seama la ce ne fac mașinile, ori războaiele, sau orașele, sau ce ne fac marile și simplele idei, teribilele neînțelegeri, erori, accidente și catastrofe. Sînteți singurii destul de smintiți ca să agonizați din pricina timpului și a distanțelor fără limite, ...a faptului că tocmai în această clipă hotărîm dacă, de fapt, călătoria noastră spațială din următorul miliard de ani ne va purta spre paradis sau infern."

Dintre ei se detașează Kilgore Trout, filozoful acestui roman, prezent fizic sau doar prin cărțile sale în viața protagonistului, el însuși autorul unei narațiuni fantastice, parabolic-satirice pe tema metempsihozei, a reîncarnării spiritelor eroice ale trecutului în formele degenerate ale prezentului. Cărțile lui Trout, ignorate de critică sau de cititorii neavizați (vîndute laolaltă cu maculatura pornografică) descriu societăți și planete utopice, dar mai des societăți fictive a căror alcătuire nu se deosebește prea mult de cea a societății americane contemporane, relevînd dureroasele ei probleme : dezintegrarea personalității umane, uzurparea oamenilor de către mașini, transformarea lor în clienți voluntari ai „saloanelor de sinucidere morală" patriotică, primejdiile totalitarismului, spectrul dezastrului atomic iminent, etc. Profețiile acestor scriitori sînt desconsiderate, firește, autorii lor fiind obligați să ducă o existență anonimă, marginală, (eventual ca „șef de stoc într-un birou de recuperarea cupoanelor comerciale") fără posibilitatea influențării în vreun fel a destinului societății americane.

Există, în sfîrşit, categoria indivizilor filantropici, mesianici, donquijoteşti, care beneficiază şi de puterea economică sau social-politică în virtutea căreia pot acţiona semnificativ asupra structurilor sociale, dar ale căror soluţii sînt în general utopice, ori pur filantropice, nedepăşind semnificaţia unor gesturi izolate. În această categorie intră protagonistul romanului, Eliot Rosewater, neofit în arta de a iubi şi a ajuta (prin acţiuni filantropice sau umanitare) pe renegaţii societăţii liberei concurenţe, pe oamenii „de prisos" ; dar şi soţia sa, Sylvia, cel puţin pînă în momentul cînd suferă prima criză de „samaritrofie", termen care denumeşte ironic sindromul de „indiferenţă isterică faţă de grijile celor mai puţin norocoşi decît propria persoană", altfel spus, atrofierea unui elementar sentiment de compasiune faţă de soarta semenilor şi de spiritul de justiţie socială. Dar, aşa cum constată medicul descoperitor al acestui sindrom, rămîne de văzut în ce măsură o asemenea manifestare psihică poate fi diagnosticată ca patologică, de vreme ce majoritatea indivizilor comuni, normali, o ilustrează cu prisosinţă. Spre o atare indiferenţă abulică evoluează spre final şi personajul principal chiar dacă criza lui durează mai puţin şi după consumarea ei eroul va mai avea puterea de a lua o decizie altruistă, care să schimbe soarta unui număr de indivizi din comunitatea orăşelului Rosewater. Criza sa va estompa şi mai mult frontiera incertă între comportamentul social normal şi comportamentul aberant, între echilibrul mintal sau nebunia acuzată a protagonistului ce constituie dealtfel suspensul (şi una din temele) romanului.

Prin toate datele sale, personajul central al cărţii constituie un destin de excepţie, aberant în societatea americană contemporană. El ilustrează arhetipul i n o c e n t u l u i (vezi şi numele său însemnînd „apă de trandafiri", nume conspirativ ales de iluştrii strămoşi ai familiei, retraşi ei înşişi

din viaţa politică şi de curte în sihăstria pastorală a unei insule unde se ocupă de horticultură ; nu întîmplător şi celălalt descendent al Rosewaterilor, Fred, obişnuieşte să se refugieze din faţa mizeriei vieţii şi a tentaţiei permanente a sinuciderii, pe iahtul său „Bobocul de trandafir II") ; un inocent cu suflet adolescentin, angelic, cu vise mesianice, asexuat sau androginizat de vreme ce — potrivit explicaţiilor psihanalistului său — îşi canalizează toate energiile spre proiectele sale utopice. Ca alţi inocenţi din romanele lui Vonnegut (Billy Peregrinul din *Abatorul nr. 5)*, Eliot refuză toate avantajele materiale, participarea sa la cursa „atletică" a succesului şi prosperităţii, sacrificîndu-şi bunăstarea trupului şi a spiritului în numele unei supreme misiuni hamletiene pe care şi-o descoperă, în numele vocaţiei umanitare.

Fireşte, multe din manifestările personajului frizează patologicul. El suferă mai întîi de o nevroză anxioasă şi obsesivă, explicabilă prin datele sale biografice (un tată tiranic, în veşnică opoziţie, o mamă pentru a cărei moarte se simte responsabil, o soţie al cărei dezechilibru psihic îi creează un sentiment de vinovăţie) sau prin experienţele tramatizante, mai cu seamă din perioada războiului. Obsesiile şi fobiile sale sînt cît se poate de pronunţate : în fapt Eliot Rosewater trădează atitudinea unui *inocent deziluzionat* care refuză în bloc valorile umanităţii (artele, ştiinţa, tehnica) pentru că a suferit o serie de dezamăgiri în relaţia sa cu lumea. În schimb, la fel de intens îşi manifestă şi simpatiile : pentru literatura ştiinţifico-fantastică şi scriitorii ei, pentru îndeletnicirea de pompier voluntar, pentru existenţele obscure, umile, elementare (ca şi personajele lui Thomas Wolfe, Eliot are un adevărat cult pentru lucrătorii Americii cu ale căror însemne vestimentare îşi umple garderobul).

Aceste simpatii depăşesc adesea cadrul îngust al unor manifestări ocazionale, constituind coordonatele *filozofiei sale sociale, utopice,* excesiv de originală în unele aspecte (şi ca atare putînd fi socotită ca o probă clinică a smintelii lui). Dominantă este *utopia pompieristică,* explicabilă autobiografic şi prin experienţa dramatică pe care eroul a trăit-o în anii războiului (cînd a ordonat din greşeală masacrul unei formaţiuni de pompieri aflate în exerciţiul funcţiunii). Ea se traduce nu doar prin preocuparea obsesivă a protagonistului faţă de aspectele acestei îndeletniciri, ci şi prin ridicarea ei la rangul de filozofie salvatoare a societăţii şi a lumii contemporane: eroul visează o revoluţie socială condusă de pompieri, face elogiul confreriei pompierilor, cei chemaţi să salveze universul de la fuziunea lui aneantizatoare cu oxigenul, înzestrează orăşelul Rosewater cu cel mai sonor dispozitiv de alarmă din emisfera nordică, mijloc de protecţie — înţelegem — împotriva tuturor catastrofelor ce ameninţă societatea americană. Semnificativ, în momentul crizei sale delirante din finalul romanului, eroul are impresia că întreg oraşul Indianapolis este cuprins de o furtună devastatoare de foc, asemeni celei de la Dresda, ce are semnificaţie escatologică. Această viziune îi descoperă eroului idealismul utopic al filozofiei sale pompieristice, imposibilitatea combaterii unor calamităţi universale (sociale sau economice) aşa cum ai combate un banal incendiu.

În egală măsură se va convinge protagonistul romanului de limitele şi chiar de riscurile celeilalte utopii a sale, *utopia filantropică.* Acţiunile umanitare ale lui Eliot în ţinutul Rosewater sînt efemere şi de importanţă minoră (raportate la scara întregii naţiuni), chiar dacă efectele lor imediate sînt binefăcătoare. Plecarea sa va declanşa o criză de proporţii catastrofice între clienţii Fundaţiei Rosewater, încurajaţi de Eliot să se sprijine pe asemenea soluţii oculte de rezolvare a problemelor proprii (cum indică şi

titlul romanului, Eliot joacă rolul unui substitut al divinității). Distanța între acțiunile sale și cele ale lui Fred Rosewater (care încheie asigurări „filantropice" pe numele capilor de familii nevoiașe, împingîndu-i implicit la sinucidere pentru a înlesni accesul familiei lor la banii de asigurare) nu este prea mare : dovadă, referirea dublă, ironică, a titlului la cariera ambilor eroi.

Totuși, filantropismul lui Eliot are la bază o concepție socială mai matură, care conferă gesturilor sale o semnificație mai adîncă decît, spre exemplu, revolta idealistă, adolescentină prin care trec alți plutocrați ai lui Vonnegut în tinerețe (Stewart Buntline, bunăoară). Chiar dacă misionarismul său este dinainte sortit eșecului (fiind compromis atît de structura socială, cît și de slăbiciunile omenești ale personajului), el are în cele din urmă o valoare exemplară, atrăgînd atenția asupra vastelor posibilități de acțiune socială neutilizate. Printr-o spectaculoasă răsturnare în final, aparenta „nebunie" a protagonistului devine singura atitudine realistă, generoasă, pe fundalul alienant al existenței americane contemporane. Eliot Rosewater ajunge eroul ei exponențial : deopotrivă țap ispășitor și bufon, vizionar utopic și demitizator, spirit contemplativ și agent al unei răsturnări potențiale, înnoitoare în plan moral și social. Dar și în plan literar. Căci tot un personaj cu numele de Rosewater exprimă cu candoare în *Abatorul nr. 5* conștiința reînnoirii necesare a romanului contemporan : „El spuse că tot ceea ce era necesar să se cunoască despre viață fusese cuprins în *Frații Karamazov* de Feodor Dostoevski. Dar astăzi acest lucru nu mai e suficient."

Romanul lui Kurt Vonnegut este o tentativă meritorie de a ilustra în forme adecvate această conștiință a unui nou timp social și literar.

MARCEL POP-CORNIȘ

„Al doilea război mondial se isprăvise — și iată-mă în toiul amiezii, traversînd agale Times Square cu decorația Inima Sîngerie aninată de piept.“

— ELIOT ROSEWATER
Președintele Fundației Rosewater

1

UN MORMAN DE BANI este protagonistul acestei istorisiri despre oameni, întocmai cum o putină de miere ar putea pe drept cuvînt să fie personajul principal într-o istorisire despre albine.

Suma de 87.472.033 dolari și 61 cenți la 1 iunie 1964, ca să ne alegem o zi de referință. Era tocmai ziua în care ea ademeni privirea urduroasă a unui avocățel venal pe nume Norman Mushari. Venitul anual pe care-l aducea acea ispititoare sumă era de 3.500.000 dolari, adică de aproape 10.000 de dolari pe zi, socotind și duminicile.

Suma fusese așezată la temelia unei fundații filantropice și culturale prin 1947, cînd Norman Mushari avea doar șase ani. Pînă atunci fusese socotită a paisprezecea avere din America în ordinea mărimii, averea Rosewater. Ea fusese dosită într-o fundație tocmai pentru ca perceptorii de taxe și alți răpitori ce nu purtau numele de Rosewater să n-o poată însfăca. Iar acea capo-

doperă a tertipurilor juridice care era carta Fundaţiei Rosewater stipula efectiv ca preşedenţia fundaţiei să fie moştenită în acelaşi chip ca şi coroana Angliei. Ea urma adică să fie etern transmisă celui mai apropiat şi mai vîrstnic descendent al ctitorului fundaţiei, senatorul Lister Ames Rosewater din statul Indiana.

Rudele preşedintelui urmau să devină administratori ai fundaţiei la împlinirea vîrstei de douăzeci şi unu de ani. Toţi membrii consiliului erau aleşi pe viaţă, afară de cazul cînd erau declaraţi oficial nebuni. Ei erau liberi să se despăgubească pentru serviciile făcute cu cele mai extravagante sume, dar numai din veniturile fundaţiei.

* R *

Aşa cum cereau legile, carta interzicea moştenitorilor senatorului să se amestece în administrarea capitalului de care dispunea fundaţia. Supravegherea capitalului fusese încredinţată unei corporaţii născute odată cu fundaţia. Aceasta fu botezată, fără scrupule inutile, Corporaţia Rosewater. Ca atîtea alte corporaţii, era şi ea închinată chibzuinţei şi profitului, bilanţurilor economice. Funcţionarii ei primeau lefuri foarte mari. Drept care erau iscusiţi, fericiţi şi întreprinzători. Principala lor sarcină era să stoarcă untul din stocurile şi obligaţiunile altor corporaţii. Ca activitate colaterală, corporaţia se ocupa de administrarea unei fabrici de ferăstraie, a unei popicării, a unui motel, a unei fabrici de bere, a cîtorva ferme întinse în ţinutul Rosewater şi

a mai multor mine din nordul statului Kentucky.

Corporaţia Rosewater ocupa două nivele ale imobilului cu numărul 500 de pe Fifth Avenue, New York, şi menţinea cîteva mici birouri la sucursalele din Londra, Tokio, Buenos Aires şi în ţinutul Rosewater. Nici un membru al Fundaţiei Rosewater n-avea dreptul să dea dispoziţii corporaţiei ce să facă cu capitalul. Dar nici corporaţia n-avea vreo putere asupra felului în care folosea fundaţia imensele profituri stoarse de ea.

* R *

Toate acestea ajunseră la cunoştinţa junelui Norman Mushari cînd, absolvind Facultatea de drept Cornell ca şef de promoţie, plecă să lucreze în cadrul firmei de avocaţi din Washington care crease atît fundaţia, cît şi corporaţia, firma McAllister, Robjent, Reed şi McGee. Norman era de origine libaneză, fiul unui negustor de covoare din Brooklyn. Avea cam un metru şaizeci înălţime şi un dos enorm, care se făcea uşor remarcat.

Era cel mai tînăr, cel mai scund şi cu siguranţă cel mai puţin anglo-saxon dintre toţi angajaţii firmei. Fusese pus să lucreze în subordinea celui mai senil dintre asociaţi, Thurmond McAllister, un bătrînel zaharisit de şaizeci şi şase de ani. N-ar fi ajuns niciodată să fie angajat dacă ceilalţi asociaţi n-ar fi simţit că operaţiilor lui McAllister nu le-ar strica încă un strop de necinste.

Nimeni nu catadicsea să ia prînzul cu Mushari. El înfuleca singur prin bufete ieftine şi urzea răsturnarea violentă a fundaţiei Rosewater. Nu

cunoştea personal nici un Rosewater. Interesul său era stîrnit de faptul că averea Rosewater era cel mai impresionant pachet individual de bani reprezentat de McAllister, Robjent, Reed şi McGee. Îşi aminti ce-i spusese odată profesorul său preferat, Leonard Leech despre căpătuire în cariera juridică. Zicea Leech că, întocmai cum un bun pilot trebuie să caute mereu locuri de aterizare, un avocat trebuie să pîndească acele situaţii în care mari sume de bani sînt pe cale să treacă dintr-o mînă într-alta.

— În fiecare tranzacţie importantă, îi spusese Leech, intervine un moment miraculos cînd cineva tocmai a lăsat din mînă o comoară, iar cel ce urmează s-o primească încă n-a primit-o. Un avocat iscusit va face acel moment să-i aparţină, punînd stăpînire pe comoară preţ de o frîntură de secundă, reţinînd o mică parte din ea şi transmiţînd restul mai departe. Dacă omul ce urmează s-o primească nu-i deprins cu averea, dacă-l chinuie un complex de inferioritate şi vagi sentimente de vinovăţie, cum se întîmplă în majoritatea cazurilor, avocatul va putea lua chiar şi jumătate din maldăr, şi încă va auzi mulţumirile precipitate ale proprietarului.

Cu cît Mushari scotocea mai mult prin dosarele confidenţiale referitoare la Fundaţia Rosewater, cu atît devenea mai captivat. Deosebit de pasionant pentru el era mai ales acel paragraf din cartă care prevedea expulzarea neîntîrziată a oricărui membru al consiliului de administraţie declarat nebun. Or, devenise un subiect obişnuit de flecăreală prin birouri faptul că tocmai primul preşedinte al fundaţiei, Eliot Rosewater, fiul se-

natorului, era bun de balamuc. Această caracterizare era făcută mai multă în glumă, dar cum bine ştia Mushari, ar fi fost cu neputinţă să se explice unei instanţe de tribunal ce vrea să însemne o glumă. Eliot era botezat de colegii de birou ai lui Mushari, după împrejurări, „Scrîntitul“, „Sfîntul“, „Bate-cîmpii“, „Ion Botezătorul“ şi aşa mai departe.

„Trebuie neapărat“, rînji Mushari către sine, „să aducem acest specimen rar în faţa judecătorului.“

Din relatările auzite, următorul pretendent la preşedenţia fundaţiei, un văr din Rhode Island, era inferior în toate privinţele. Cînd avea să sosească momentul acela miraculos, Mushari avea să-l reprezinte în faţa legii.

Mushari, neavînd ureche muzicală, nu ştia că şi el avea o poreclă prin birou. Ea era mascată într-o melodie pe care întotdeauna o fluiera careva la intrarea sau ieşirea lui din birou. Melodia se numea „Sfîr, trece nevăstuica.“

* R *

Eliot Rosewater devenise preşedinte al fundaţiei în 1947. Cînd Mushari începu investigaţiile asupra lui, şaptesprezece ani mai tîrziu, Eliot avea patruzeci şi şase de ani. Mushari, care se închipuia în postura unui mic dar brav David pe cale să-l răpună pe Goliat, avea jumătate vîrsta lui. Şi se părea că Dumnezeu însuşi vroia ca micuţul David să izbîndească, căci unul după altul documentele confidenţiale confirmau faptul că Eliot era scrîntit de-a binelea.

Într-un dosar zăvorît în beciul firmei se păstra, bunăoară, un plic cu trei sigilii ce trebuia să fie transmis intact celui ce avea să preia fundaţia după moartea lui Eliot.

În plic se afla o scrisoare a lui Eliot, care glăsuia cam aşa :

Dragă vere, sau oricine vei fi —

Felicitări pentru soarta-ţi minunată. Bucură-te de ea. Dar ţi-ar putea fi de folos să ştii ce administratori şi custozi a avut pînă acum averea-ţi incredibilă.

Ca atîtea mari averi americane, mormanul de bani Rosewater a fost agonisit la început de un fermier cu frica lui Dumnezeu, încuiat şi lipsit de umor, preschimbat în speculant şi mituitor în timpul şi după Războiul Civil. Ţăranuşul se numea Noah Rosewater, străbunicul meu, născut în ţinutul Rosewater, statul Indiana.

Noah şi fratele său George moşteniseră de la tatăl lor, pionier al vestului, şase sute de acri de pămînt arabil, un pămînt întunecat la culoare şi mănos ca un tort de ciocolată, şi-o mică întreprindere de ferăstraie în pragul falimentului. Apoi veni războiul. George strînse o companie de puşcaşi şi plecă în fruntea ei.

Noah tocmi pe prostul satului să lupte în locu-i şi transformă întreprinderea de ferăstraie într-una de săbii şi baionete, iar ferma într-o crescătorie de porci. Abraham Lincoln declarase că nici un preţ nu era

prea mare pentru restaurarea uniunii naționale, așa că Noah ridică prețurile produselor sale în proporție directă cu tragedia țării. Și mai făcu această descoperire: reclamațiile guvernului față de prețurile și calitatea mărfurilor sale se evaporau la plata unor șperțuri întristător de mici.

Noah o luă pe Cleota Herrick, cea mai slută femeie din Indiana, doar pentru c-avea patru sute de mii de dolari. Cu banii ei extinse fabrica și mai cumpără niște loturi de fermă, toate în ținutul Rosewater. Ajunse curînd cel mai mare crescător de porci din nord. Și ca să nu cadă victima exportatorilor de carne, cumpără acțiuni ce-i dădeau dreptul de control asupra unui abator din Indianapolis. Pentru a nu cădea victimă furnizorilor de oțel, cumpără acțiuni ce-i dădeau drept de control asupra unei companii producătoare de oțel din Pittsburgh. Pentru a nu fi escrocat de furnizorii de cărbune, cumpără acțiuni importante în mai multe mine. Pentru a nu fi escrocat de cămătari, înființă propria lui bancă.

Și teama sa paranoică de a nu fi escrocat îl sili tot mai mult să facă negoț cu hîrtii de valoare, cu stocuri de efecte și obligațiuni, uitînd de săbii și porci. Mici experimente cu hîrtii de valoare neînsemnată îl convinseseră că asemenea hîrtii puteau să fie vîndute fără nici un efort. Și în vreme ce mai mituia persoane din guvern ca să-i încredințeze bonuri de tezaur și alte resurse na-

ţionale, Noah se apucă cu un entuziasm nou de negoţul cu stocuri fără acoperire.

Cînd Statele Unite ale Americii, prezumtiva ţară utopică a tuturor, nici nu împlinise încă un veac de existenţă, Noah Rosewater şi alţii asemeni lui reuşiseră să demonstreze nerozia, cel puţin într-o privinţă, a Părinţilor Întemeietori : acei străbuni atît de tineri nu prevăzuseră prin lege în Utopia lor limitarea averii fiecărui cetăţean. Această neglijenţă se datora respectului lor servil faţă de cei ce iubeau lucrurile scumpe, precum şi sentimentului că ţara era atît de uriaşă şi de bogată, iar populaţia atît de rară şi de întreprinzătoare, încît nici un tîlhar, oricît de iute de mînă, n-ar fi putut deranja decît în mică măsură pe ceilalţi.

Noah şi alţii de teapa lui intuiseră însă faptul că acest continent este mărginit şi că anumiţi dregători venali, mai cu seamă legislatorii, puteau fi convinşi să arunce cîte o ciozvîrtă din el în sus, în aşa fel încît aceasta să poposească în poala lui Noah şi a celor asemeni lui.

Aşa a ajuns o mînă de cetăţeni hrăpăreţi să stăpînească tot ce se putea în America. Aşa a luat fiinţă stupidul, crudul, absurdul şi cu desăvîrşire inutilul sistem american de clase. Cetăţenii oneşti, sîrguincioşi şi paşnici ajunseră să fie acuzaţi că sug sîngele poporului atunci cînd îndrăzneau să ceară o leafă cu care să-şi poată duce zilele. Iar ei constatară cu stupoare că alţii începuseră să fie răsplătiţi cu laude pentru a fi născocit noi

metode de stoarcere a unor sume enorme prin crime pentru care nu existau legi. Şi astfel visul american s-a întors cu burta-n sus, s-a înverzit la faţă, săltînd la suprafaţa murdară a cupidităţii nelimitate, s-a umflat de gaze şi a pocnit în soarele amiezii.

E pluribus unum e fireşte un motto ironic pe moneda acestei Utopii dezumflate, căci fiecare american ce se lăfăie în belşug reprezintă toată bogăţia, privilegiile şi plăcerile refuzate celor mulţi. Un motto şi mai instructiv, din perspectiva istoriei făurite de un Noah Rosewater, ar fi : *Înşfacă mult prea multul, ori mulţumeşte-te cu nimic.*

Iar Noah îl zămisli pe Samuel, care se însură cu Geraldine Ames Rockefeller. Samuel prinse şi mai mult decît părintele lui gustul pentru politică, slujind fără ostenire partidul republican ca făcător de regi, învăţîndu-l să desemneze candidaţi versaţi în a face piruete, a perora într-o babiloniană curgătoare şi a ordona poliţiei să tragă în mulţime ori de cîte ori vreun sărăntoc cuteza să insinueze că el şi Rosewater ar fi egali în faţa legii.

Şi Samuel îşi tocmi gazete şi de asemenea predicatori. Le încredinţă următoarea lecţie simplă de predicat, iar ei o slujiră cît se poate mai bine : *Oricine-şi va fi închipuit că Statele Unite ale Americii trebuiau să fie un loc al utopiei este un smintit încăpăţînat, afurisit şi leneş.* Samuel tuna că nici un muncitor american nu merita mai mult de optzeci de cenţi leafă pe zi. Şi tot el se

bucura de orice prilej i se ivea de-a cheltui o sută de mii de dolari ori chiar mai mult pentru tabloul vreunui italian mort de trei secole. Şi încununa această insultă adusă nevoiaşilor donînd picturile muzeelor pentru elevarea spirituală a celor mulţi. Dar muzeele erau închise duminicile.

Iar Samuel îl zămisli pe Lister Ames Rosewater care se însură cu Eunice Eliot Morgan. Un lucru se cuvine menţionat în legătură cu Lister şi Eunice : spre deosebire de Noah şi Cleota, ori Samuel şi Geraldine, ei ştiau să şi rîdă. Şi ca o stranie notă la subsolul istoriei, Eunice mai deveni şi campioana Statelor Unite la şah pe anul 1927, iar apoi pe anul 1933.

Eunice este şi autoarea unui roman istoric despre o gladioatoare, *Ramba din Macedonia*, devenit best-seller în 1936. Eunice muri în 1937 într-un accident nautic în Cotuit, Massachussetts. Era o femeie înţeleaptă, amuzantă, sincer preocupată de condiţia săracilor. A fost mama mea.

Soţul ei, Lister, nu s-a ocupat niciodată de afaceri. Din momentul naşterii mele pînă în clipa cînd scriu aceste rînduri, a încredinţat administrarea bunurilor sale avocaţilor şi băncilor. Şi-a petrecut aproape întreaga viaţă adultă în Congresul Statelor Unite, predicînd o nouă morală, mai întîi în Camera Reprezentanţilor, ca deputat al districtului în inima căruia se află tinutul Rosewater, apoi ca senator de Indiana. Dar afirmaţia că el este, ori că a fost vreodată,

un reprezentant tipic al statului Indiana este pură legendă politică. Iar Lister l-a zămislit pe Eliot.

Lister a stat să se gîndească la efectele şi implicaţiile uriaşei sale averi moştenite cam tot atîta cît se gîndesc majoritatea oamenilor la degetul mare de la piciorul stîng. Averea sa nu l-a amuzat, nu l-a neliniştit şi nu l-a ispitit niciodată. Donarea ei în proporţie de nouăzeci şi cinci la sută fundaţiei pe care o conduci acum nu i-a pricinuit nici cea mai mică tresărire.

Iar Eliot s-a însurat cu Sylvia DuVrais Zetterling, o pariziancă frumoasă care a ajuns curînd să-l urască. Mama ei era patroană a pictorilor, tatăl ei cel mai mare violoncelist în viaţă. Bunicii ei dinspre mamă fuseseră un Rothschild şi un DuPont.

Şi Eliot ajunse un beţivan, un visător utopic, un sfînt de mucava, un neghiob fără rost în viaţă.

Şi el nu zămisli pe nimeni.

Bon voyage, scumpe văr, ori cine vei mai fi. Fii generos. Fii bun. Poţi fără riscuri să ignori artele şi ştiinţele. Ele n-au ajutat niciodată pe nimeni. Dar fii un amic sincer şi atent al celor nevoiaşi.

Scrisoarea era semnată,

Răposatul Eliot Rosewater.

Cu inima bătîndu-i ca un dispozitiv de alarmă anti-furt, Norman Mushari închirie o cutie în-

căpătoare de safe şi depozită scrisoarea în ea. Această primă piesă substanţială de probatoriu nu avea să aştepte acolo singură vreme îndelungată.

Mushari se întoarse în odăiţa lui, cugetînd la faptul că Sylvia era pe cale de a divorţa de Eliot, cu bătrînul McAllister reprezentîndu-l pe pîrît. Ea locuia acum la Paris, şi Mushari îi scrise cîteva rînduri, explicîndu-i că în procesele de divorţ amicale şi civilizate se obişnuia ca părţile să-şi restituie reciproc scrisorile. O ruga deci să-i expedieze toate scrisorile lui Eliot pe care le va fi păstrat.

Primi cincizeci şi trei de asemenea scrisori cu poşta următoare.

2

ELIOT ROSEWATER se născuse la Washington în anul 1918. Precum tatăl său, care doar pretindea că reprezintă statul Indiana, Eliot crescuse, învățase și se distrase pe coasta răsăriteană a Americii și în Europa. Familia făcea o scurtă vizită la așa-zisa „casă natală“ în fiecare an, doar atît cît să reînvie legenda că era într-adevăr casa lor.

Eliot nu se remarcă prin nimic în anii studenției la Loomis și la Harvard. Ajunse un navigator încercat în timpul verilor petrecute în Cotuit, lîngă Capul Cod, și un schior de valoare medie în vacanțele de iarnă petrecute în Elveția.

Părăsi Facultatea de drept de la Harvard la 8 decembrie 1941, înrolîndu-se ca voluntar în infanteria Statelor Unite. Se distinse în numeroase lupte. Urcă la gradul de căpitan, deveni comandant de companie. Aproape de sfîrșitul războiului din Europa, Eliot suferi o criză diagnosticată ca extenuare de luptă. A fost internat într-un spital parizian, unde i-a făcut curte și a cucerit-o pe Sylvia.

După război, Eliot se reîntoarse la Harvard împreună cu seducătoarea lui soție și-și luase diploma în științe juridice. Continuă studiile specializîndu-se în drept internațional și visînd să ajungă pe lîngă Națiunile Unite. Își depuse doctoratul în domeniul respectiv și simultan i se încredință președenția fundației nou înființate. Îndatoririle sale, potrivit cartei, erau pe cît de limitate, ori dimpotrivă de formidabile, dorea el.

Eliot hotărî să ia fundația în mod serios. Cumpără o casă în New York, cu fîntînă arteziană în foaier. Adăugă două automobile — un Bentley și un Jaguar — în garajul casei. Închirie o anfiladă de birouri în edificiul Empire State și puse să fie zugrăvite în culoarea lămîiei, în portocaliu calcinat și alb sidefiu. Le declară cartierul gegenal al tuturor lucrurilor grandioase, generoase și științifice pe care nădăjduia să le săvîrșească.

Era un băutor vajnic, dar nimeni nu-și făcea griji în această privință. Nici o cantitate de băutură nu părea să-i vină de hac.

* R *

Din 1947 pînă prin 1953, Fundația Rosewater cheltui paisprezece milioane de dolari. Operele de binefacere ale lui Eliot acoperiseră întreg spectrul filantropic, de la clinica de obstetrică din Detroit la cumpărarea unui El Greco pentru orașul Tampa din Florida. Dolarii Rosewater combăteau cancerul și bolile mintale, prejudecățile rasiale și brutalitatea poliției, precum și alte nenumărate asemenea calamități, încurajau profe-

sorii de colegiu să caute adevărul, cumpărau frumosul la orice preţ.

În mod ironic, unul din studiile finanţate de Eliot se ocupa de alcoolismul din San Diego. Cînd i s-a înaintat darea de seamă, era prea beat ca s-o citească. Sylvia trebui să vină după el la birou şi să-l escorteze acasă. Mai multe zeci de oameni o văzură opintindu-se să-l conducă pînă la taxiul oprit la marginea trotuarului. Iar Eliot le recită un cuplet a cărui elaborare îi luase o dimineaţă întreagă :

„Multe, multe lucruri bune-am cumpărat !
Multe, multe lucruri rele-am înfruntat !"

* R *

Eliot rămase treaz şi spăsit vreme de două zile, după care dispăru o săptămînă încheiată. Printre altele dădu buzna în sala unui motel din Milford, Pennsylvania, unde se ţinea colocviul scriitorilor de literatură ştiinţifico-fantastică. Normán Mushari află de acest episod din raportul unui detectiv particular, păstrat în dosarele firmei McAllister, Robjent, Reed şi McGee. Bătrînul McAllister tocmise dectectivul ca să reconstituie escapadele lui Eliot şi să afle dacă acesta săvîrşise fapte care mai tîrziu ar fi putut compromite din punct de vedere juridic fundaţia.

Raportul reproducea discursul lui Eliot către susnumiţii scriitori, cuvînt cu cuvînt. Consfătuirea, inclusiv interpelările turmentate ale lui Eliot, fuseseră înregistrate pe bandă de magnetofon.

„Vă iubesc, afurisiţilor", declarase Eliot la Milford. „Sînteţi singurii pe care-i mai citesc. Sînteţi

singurii care catadicsiţi să vorbiţi despre schimbările *cu adevărat* teribile ce se petrec în jurul nostru, singurii destul de zănatici ca să ştiţi că viaţa-i o călătorie spaţială, şi nicidecum una scurtă ci una care-o să dureze miliarde de ani. Sînteţi singurii care aveţi destul curaj ca să vă pese *cu-adevărat* de viitor, ca să luaţi seama la ce ne fac maşinile, ori războaiele, ori oraşele, sau ce ne fac marile şi simplele idei, teribilele neînţelegeri, erori, accidente şi catastrofe. Sînteţi singurii destul de smintiţi ca să agonizaţi din pricina timpului şi a distanţelor fără limite, a misterelor nepieritoare, a faptului că tocmai în această clipă hotărîm dacă, de fapt, călătoria noastră spaţială din următorul miliard de ani ne va purta spre paradis sau infern."

* R *

Eliot recunoscu mai departe că scriitorii de anticipaţie nu puteau scrie pentru spiritele doctorale, dar declară că asta nu conta. Spuse că ei rămîneau totuşi poeţi, căci erau mult mai sensibili la schimbările importante decît alţii ce scriau bine: „Dracu să-i ia pe fanfaronii ăia cu talent ce scriu leşinat despre-o fărîmiţă din viaţa unui singur ins, cînd adevăratele probleme sînt galaxiile, eonii, trilioanele de suflete încă nenăscute."

* R *

„Tare-aş fi vrut să fie Kilgore Trout aici", spusese Eliot, „ca să-i pot strînge mîna şi să-i declar că e cel mai mare scriitor în viaţă. Tocmai am

auzit că n-a putut veni de frică că-şi pierde slujba! Şi ce fel de slujbă-i dă societatea celui mai mare profet al ei?"

Eliot se înecă aici şi cîteva secunde nu fu în stare să rostească numele odioasei slujbe.

„L-au făcut responsabil de stoc într-un centru de recondiţionare a cupoanelor comerciale din Hyannis!"

Era adevărat. Trout, autor a optzeci şi şapte de cărţi broşate, era un om foarte sărac şi cu desăvîrşire necunoscut dincolo de amatorii de literatură de anticipaţie. Avea şaizeci şi şase de ani la vremea cînd Eliot vorbea cu atîta căldură despre el.

„Peste o mie de ani", prevesti Eliot din aburii beţiei, „numele generalilor şi preşedinţilor noştri fi-vor de mult uitate, şi singurul erou al vremilor noastre ce va stărui în memorie va fi autorul lui AΦxANUΦ."

Acesta era titlul unei cărţi a lui Trout, titlu care, examinat mai atent, se dovedea a fi celebra întrebare a lui Hamlet.

* R *

Mushari plecă să caute conştiincios un exemplar al cărţii pentru dosarul Eliot. Dar nici un librar respectabil nu auzise vreodată de Trout. Mushari făcu o ultimă încercare la standul unui traficant de maculatură. Acolo, printre cele mai deocheate specimene ale literaturii pornografice, descoperi exemplarele zdrenţuite ale tuturor cărţilor lui Trout. AΦxANUΦ, avînd preţul originar de douăzeci şi cinci de cenţi, îl costă acum

cinci dolari, adică tot atît cît *Kama Sutra lui Vitsayana.*

Mushari răsfoi *Kama Sutra*, mult timp cenzuratul manual al artei și tehnicii amorului oriental, și citi la întîmplare :

> „Dacă bărbatul pregătește un fel de pomadă din sucurile fructelor *cassia fistula* și *eugenia jambolina*, amestecate cu pulberea plantelor *soma*, *veronia anthelminica*, *eclipta prostata*, *lohopa-juihirka*, aplicînd apoi această alifie femeii cu care urmează să se împreuneze, el va înceta instantaneu să o mai iubească."

Mushari nu găsi deloc amuzant paragraful. El nu găsea nimic amuzant niciodată, atît de absorbit era de spiritul cu desăvîrșire lipsit de umor al legii.

Și era destul de lipsit de imaginație ca să-și închipuie acum că operele lui Trout erau cărți deocheate, din moment ce se vindeau la asemenea prețuri pipărate, unor asemenea indivizi bizari și într-un asemenea cotlon. Nu pricepu cîtuși de puțin că ceea ce-l apropia pe Trout de pornografie nu era erotomania, ci fanteziile la fel de utopice ale unei lumi mai ospitaliere.

* R *

Așa că Mushari se simți păcălit în vreme ce înainta cu greu prin proza înzorzonată, tînjind după pornografie dar oferindu-i-se în schimb date

despre automatizare. Formula preferată a lui Trout era să descrie o societate cu desăvîrşire hidoasă, nu prea diferită de a sa, iar apoi, spre sfîrşit, să sugereze modalităţi de ameliorare. În AΦxANUΦ el îşi închipuia o Americă în care aproape toată munca era executată de maşini, şi singurii inşi care puteau obţine o slujbă aveau trei sau patru doctorate. Ţara era confruntată şi cu o serioasă problemă a suprapopulaţiei.

Toate bolile grave fuseseră învinse. Astfel că moartea devenise voluntară, iar guvernul, pentru a încuraja amatorii de moarte, ridicase la fiecare intersecţie importantă un Salon al sinuciderii virtuoase, cu acoperişul sîngeriu, vecin cu acoperişul portocaliu al localului Howard Johnson. În salon te întîmpinau gazde nurlii, canapele Barca şi Muzak, precum şi o selecţie de paisprezece moduri diferite de sinucidere nedureroasă. Saloanele sinucigaşilor erau localuri forfotitoare, pentru că mulţi oameni se simţeau stingheri şi de prisos, şi pentru că sinuciderea era considerată un act patriotic şi altruist. Sinucigaşii mai obţineau şi o masă gratuită de adio în localul vecin.

Şi aşa mai departe. Trout avea o imaginaţie extraordinară.

Unul din personaje o întreabă pe o animatoare a salonului dacă el o să ajungă în paradis, iar ea îl asigură că da. El o întreabă dacă-l va vedea pe Dumnezeu, iar ea îi răspunde: „Fireşte, dragule".

Iar el zice: „Nădăjduiesc din suflet să fie aşa. Vreau să-l întreb ceva ce n-am putut să aflu niciodată aici."

„Ce anume ?“ se interesează ea, legîndu-l bine în chingi.

„La ce dracu se mai nasc oamenii ?“

* R *

În Milford, Eliot le spusese scriitorilor c-ar fi dorit ca aceştia să acorde mai multă atenţie erosului, economiei politice şi stilului, dar că, pe de altă parte, presupunea că cei ce se ocupau de problemele cu adevărat majore n-aveau timp pentru asemenea lucruri.

Şi-i trecu prin minte că încă nu fusese scrisă nici o carte ştiinţifico-fantastică bună despre chestiunea banilor.

„Gîndiţi-vă numai la căile întortocheate pe care circulă banii pe pămînt“, spusese atunci. „Nu-i nevoie să vă duceţi pe planeta Tralfamadore din Anti-Galaxia 508 G ca să găsiţi fiinţe bizare cu puteri neînchipuite. Priviţi puterea unui milionar de pe pămînt. Priviţi-mă pe mine ! M-am născut gol-goluţ ca şi voi, dar Dumnezeule, camarazi şi concetăţeni, am acum sute de mii de dolari de cheltuit pe zi.“

Făcu o pauză ca să înceapă o demonstraţie impresionantă a puterilor sale magice, mîzgălind cîte un cec de 200 de dolari pentru fiecare ins prezent în sală.

„Poftim miracol“, zise el. „Iar mîine duceţi-vă la bancă să vedeţi cum se împlineşte. E absurd şi nesănătos ca eu să pot face aşa ceva, cînd banii sînt atît de importanţi !“

Își pierdu echilibrul cîteva clipe, și-l recîștigă, apoi aproape adormi în picioare. Își redeschise ochii cu mare efort.

„Vă las vouă, camarazi și concetățeni, și mai ales nemuritorului Kilgore Trout această misiune : cugetați la căile absurde pe care circulă banii în ziua de azi, iar apoi născociți căi mai bune."

* R *

Eliot părăsi clătinîndu-se motelul din Milford și făcu autostop pînă la Swarthmore, în Pennsylvania. Intră într-un băruleț și anunță public că oricine se învrednicea să-i arate o insignă de pompier voluntar putea să bea gratuit cu el. Bău pînă ce căzu în melancolie, mărturisind că este obsedat de ideea unei planete populate, a cărei atmosferă tînjea să se combine violent cu aproape orice substanță prețuită de locuitori. Se referea la planeta Pămînt și la oxigenul său.

— Dacă stăm să ne gîndim, băieți, asta ne unește mai mult ca orice altceva, afară poate de gravitație, vorbi el îngălat. Noi cei puțini, cei fericiți și puțini, o armie fraternă — unită în misiunea majoră de-a opri mîncarea, adăposturile, hainele și ființele dragi de a fuziona cu oxigenul mistuitor. Cum vă spuneam, băieți, am făcut odată parte dintr-o unitate de pompieri voluntari și încă aș mai face parte de-ar fi un asemenea lucru uman, un asemenea lucru de *omenie* la New York.

Dar asta era pură scorneală. Cel mai aproape de visul de a deveni pompier voluntar fusese Eliot în copilărie, în timpul vizitelor sale anuale

în ţinutul Rosewater, pe domeniul familial. Adulatorii locali tăbărîseră pe micuţul Eliot, făcîndu-l mascota secţiei de pompieri voluntari din orăşelul Rosewater. Dar el nu luptase niciodată împotriva focului.

— Cum vă spuneam, băieţi, reluă el, dacă şlepurile ălea inamice ar da peste noi într-o bună zi şi nu va fi cine să le stea împotrivă, toţi escrocii ăia demagogi care umflă slujbele grase în ţara asta făcînd sluj or să roiască să-i întîmpine pe cuceritori cu braţele deschise, şi-or să se ofere să facă orice li se va cere. Dar ştiţi voi cine or să ia drumul pădurii, cu cuţite de vînătoare la cingătoare şi carabine Springfield, cine or să continue bătălia şi o sută de ani ? Pompierii voluntari, iată cine !

Eliot fu închis la Swarthmore pentru beţie şi tulburarea ordinii publice. Cînd se trezi a doua zi dimineaţa, poliţia o chemă la telefon pe soţia lui. Eliot îi ceru iertare, şi o tuli acasă.

* R *

Dar o luă din nou razna peste o lună, chefuind cu pompierii din Clover Lick, Virginia de Vest, într-una din seri, şi cu cei din New Egypt, statul New Jersey, în următoarea. În timpul acelei escapade schimbă un costum de patru sute de dolari pe o vechitură din 1939, o tunică albastră cu dungi albe, cu două rînduri de nasturi, umeri proeminenţi ca Gibraltarul şi reverele precum aripile arhanghelului Gabriel, şi o pereche de pantaloni şifonaţi pe veci.

— Nu eşti în toate minţile, zise pompierul din New Egypt.

— Nu vreau s-arăt ca mine, îi explică Eliot. Vreau să s-arăt ca dumneata. Voi sînteţi sarea pămîntului. Voi sînteţi ce are America mai nepreţuit, oamenii cu uniforme ca astea. Voi sînteţi sufletul Infanteriei americane.

Şi în cele din urmă Eliot îşi schimbă toată garderoba, în afara fracului, a smokingului şi a unui costum gri de sport. Garderobul său lat de cinci metri devenise un muzeu deprimant de haine de protecţie, salopete, costume cu preţ redus, tunici militare, jachete Eisenhower, flanele şi aşa mai departe. Sylvia vru să le ardă, dar Eliot îi spuse: „Mai bine arde-mi fracul, smokingul şi costumul de sport".

* R *

Sminteala lui Eliot era chiar şi atunci bătătoare la ochi, dar nu se găsise nimeni care să-l zorească la tratament, ori să fie ispitit de profitul ce l-ar putea scoate din dovedirea smintelii lui. Micuţul Norman Mushari care avea doar doisprezece ani în acele zile tulburi, mai asambla aeroplane din plastic şi-şi pavoaza pereţii odăii cu fotografii ale senatorului Joe McCarthy şi ale lui Roy Cohn. Eliot Rosewater nici nu exista în închipuirea lui.

Sylvia, crescută printre excentrici bogaţi şi seducători, era prea europeană şi politicoasă ca să-l interneze într-un ospiciu. Iar senatorul era angajat în lupta politică a vieţii lui, regrupînd forţele republicane ale reacţiunii ce fuseseră spulbe-

rate de alegerea lui Dwight David Eisenhower ca președinte. Cînd i se relată modul de viață bizar al fiului său, senatorul refuză să-și facă griji, pe motiv că băiatul e bine crescut: „Are vînă, are forță", zicea senatorul. „Acum experimentează. O să-i vină mintea la cap cînd va fi cazul. Familia asta n-a produs și nici nu va produce vreodată un alcoolic ori un smintit cronic."

Zicînd acestea, intră în Camera Senatului pentru a pronunța celebrul discurs asuprea Veacului de aur al Romei, unde se spunea, printre altele:

> Aș dori să vă vorbesc despre Împăratul Octavian, despre Caesar Augustus, cum avea să fie cunoscut. Acest mare umanitarist — și a fost un umanitarist în cel mai profund sens al cuvîntului — a preluat conducerea imperiului roman într-o epocă degenerată, izbitor de asemănătoare celei pe care o trăim noi. Erau la modă prostituția, divorțurile, alcoolismul, liberalismul, homosexualitatea, pornografia, avorturile, venalitatea, crimele, tulburările lucrătorilor, delincvența juvenilă, lașitatea, ateismul, jecmănirea, defăimarea și hoția. Roma era paradisul gangsterilor, perverșilor și lucrătorilor leneși, întocmai ca și America de azi. Precum astăzi în America, forțele legii și ordinii erau atacate direct de mulțimi, copiii erau nesupuși, nu arătau nici un respect părinților și țării, și nici o femeie cuviincioasă nu putea circula pe stradă în deplină siguranță, nici măcar în toiul zilei! Iar potlogăria, negoțul necinstit, mituirea

străinilor erau în creștere pretutindeni. Și striviți sub călcîiul afaceriștilor din marile orașe erau fermierii onești, coloana vertebrală a armatei romane și a spiritualității romane.

Ce se putea face ? Ei bine, existau și pe atunci liberali slabi de înger ca și astăzi, iar ei ziceau ce spun întotdeauna liberalii după ce aduc țara într-o asemenea stare de nelegiuire și indiferență poliglotă : „Niciodată n-a fost mai bine ! Priviți cîtă libertate ! Priviți cîtă egalitate ! Priviți cum a fost izgonită ipocrizia sexuală ! Măiculiță ! Oamenii simțeau un nod în vintre ori de cîte ori se gîndeau la viol ori la preacurvie. Iar acum pot să le practice pe amîndouă cu voioșie !"

Și ce spuneau conservatorii crînceni, morocănoși și neiubitori de petrecere ale acelor zile preafericite ? Ei bine, nu prea mai erau mulți. Mureau batjocoriți în senectutea lor. Iar copiii le erau asmuțiți împotriva lor de către liberali, de către furnizorii luminii sintetice de lună și soare, de către exhibiționiștii politici ai lui totul-pentru-nimic, de către cei ce-i iubeau pe toți, inclusiv pe barbari, de către cei care-i iubeau pe barbari atît de mult încît vroiau să le deschidă toate porțile, pe soldați să-i silească să depună armele, iar pe barbari să-i lase să năvălească în cetate !

Așa arăta Roma în care se reîntoarse Caesar Augustus după ce-i biruise pe Antoniu și Cleopatra, orbiți de dragoste, în marea bă-

tălie navală de la Actium. Şi socot că nu trebuie să vă reconstitui ce-a gîndit atunci cînd a inspectat Roma pe care urma s-o guverneze. Să păstrăm deci un moment de reculegere şi să gîndească fiecare ce va voi în legătură cu vremile confuze de azi.

Şi urmă într-adevăr un moment de tăcere, de vreo treizeci de secunde, care unora li se păru o mie de ani.

Şi ce metode a folosit Caesar Augustus pentru a restabili ordinea în această învălmăşeală ? A făcut tocmai ceea ce nouă ni se spune mereu să nu facem, ceea ce ni se spune că nu va avea niciodată sorţi de izbîndă : a prescris morala prin lege, şi a constrîns la respectarea acelor legi de neconstrîns cu o forţă poliţienească crîncenă şi încruntată. A considerat ilegală comportarea necuviincioasă a cetăţeanului roman. Mă auziţi ? Ilegală ! Iar romanii prinşi că se purtau necuviincios erau sînzuraţi de degetul mare, aruncaţi în puţuri sau în gropile cu lei, ori trecuţi prin alte experienţe care să le trezească gustul de a se comporta mai decent şi mai vrednic. Şi a reuşit ? Puteţi pune rămăşag pe ce vreţi c-a reuşit ! Porcii au dipsărut în mod miraculos ! Şi cum numim această epocă ce a aplicat o opresiune astăzi de neconceput ?

Nici mai mult nici mai puţin, prieteni şi concetăţeni, decît „Veacul de aur al Romei".

* R *

> Vreau eu să vă sugerez să urmăm acest exemplu sîngeros ? Bineînțeles că vreau. Căci n-a trecut o zi fără ca eu să nu fi spus-o într-un fel sau altul : „Haideți să-i silim pe americani să fie așa cum ar trebui să fie". Oare sînt pentru aruncarea tulburătorilor politici în groapa cu lei ? Ei bine, ca să le dau satisfacție celor ce exultă închipuindu-și că am trupul acoperit de solzi de brontozaur, am să răspund : „Da. Categoric. Chiar în după-masa asta, dacă se poate". Dar ca să-i dezamăgesc pe criticii mei, am să adaug că nu vorbesc serios. Nu-mi procură nici o plăcere pedepsele crude și nefirești, nici vorbă. Dar mă fascinează faptul că o bîtă și un morcov pot să-l pună pe măgar în mișcare și că această descoperire din veacul călătoriilor spațiale ar putea avea oarecari aplicații și în lumea ființelor umane.

Și așa mai departe. Senatorul mai spuse că morcovul și bîta fuseseră așezate la temelia sistemului competiției economice libere, așa cum fusese el conceput de Părinții Întemeietori, dar că diferiți binevoitori, ce și-au închipuit că oamenii nu trebuie să lupte niciodată pentru nimic, au mutilat logica sistemului pînă ce acesta a devenit de nerecunoscut.

> În concluzie, *zise el*, văd două alternative în fața noastră. Putem prescrie morala prin lege, impunînd-o apoi cu severitate, ori ne

putem întoarce la un sistem real al competiției libere care să se întemeieze pe principiul lui înoată-de-nu-vrei-să-te-scufunzi, introdus de Caesar Augustus. Eu susțin cu hotărîre cea de a doua alternativă. Trebuie să fim severi, căci e nevoie să redevenim o națiune de vajnici înotători, cei slabi dispărînd discret la fund. V-am vorbit despre un alt moment greu în istoria veche. În caz că ați uitat cum se numește, vă reamintesc : „Veacul de aur al Romei", prieteni și concetățeni, „Veacul de aur al Romei".

Cît despre prieteni, care ar fi putut să-l ajute pe Eliot la ananghie, nu avea nici unul. Își îndepărtase amicii bogați spunîndu-le că toată averea și-o datorau norocului. Îi informă pe prietenii săi pictori că singurii care le luau lucrările în serios erau niște cretini bogați ce n-aveau nimic mai sănătos de făcut. Îi întrebă pe amicii săi savanți : „Cine are timp să citească rahatul plicticos pe care-l scrieți, ori s-audă bazaconiile plicticoase pe care le debitați ?" Îi îndepărtă pe prietenii săi din domeniul științei mulțumindu-le în cuvinte extravagante pentru descoperiri științifice despre care tocmai citise prin ziare sau jurnale recente, și asigurîndu-i, cu o mină gravă, că viața devenea vertiginos tot mai bună mulțumită gîndirii științifice.

* R *

Apoi Eliot se supuse unui tratament psihanalitic. Jură să se lase de băut, redescoperi intere-

sul pentru înfățișarea lui, își exprimă deschis entuziasmul pentru arte și științe, recîștigă mulți prieteni.

Sylvia nu a fost niciodată mai fericită. Ca apoi, după un an de la începerea tratamentului, ea să primească cu surprindere un telefon din partea medicului analist. Acesta abandona cazul întrucît, în limbajul său precis de vienez, Eliot era incurabil.

— Dar l-ați vindecat !

— Dac-aș fi un șarlatan din Los Angeles, scumpă doamnă, v-aș da dreptate fără șovăire. Din păcate, însă, nu sînt vraci. Soțul dumneavoastră are nevroza cea mai aprig protejată din cîte-am încercat vreodată să tratez. Nu-mi pot imagina care este natura ei. Într-un an întreg de eforturi n-am reușit nici măcar să zîrii platoșa ei.

— Dar el se-ntoarce întotdeauna de la cabinetul dumneavoastră atît de bine dispus !

— Știți oare ce discutăm ?

— M-am gîndit că-i mai bine să nu-l întreb.

— Istorie americană ! Iată deci un om foarte bolnav, care printre altele îmi spune că și-a ucis mama și că are un tiran fioros drept tată. Și ce discută cînd îl invit să-și lase mintea să rătăcească în voie ? Istoria americană !

Afirmația că Eliot își omorîse mult adorata mamă era în linii mari adevărată. Pe cînd avea 19 ani, o luase pe mama sa într-o plimbare cu iahtul prin portul Cotuit. Schimbă direcția pînzei. Verfaforul în rotire o aruncă pe mama sa peste bord. Eunice Morgan Rosewater se duse la fund ca un sac.

— Îl întreb despre ce visează, continuă doctorul, şi el îmi răspunde : „Despre Samuel Gompers, Mark Tawin şi Alexander Hamilton". Îl întreb dacă tatăl lui îi apare vreodată în vise, iar el îmi răspunde : „Nu, în schimb îmi apare Thorsten Veblen". Doamnă Rosewater, mă dau bătut. Renunţ.

* R *

Pe Eliot doar îl amuză demisia medicului.

— E un tratament pe care nu-l înţelege, aşa că refuză să-l considere tratament, comentă el bine dispus.

În seara aceea el şi Sylvia se duseră la Opera Metropolitană ca să vadă premiera unei noi montări a *Aidei*. Fundaţia Rosewater plătise costumele. Eliot arăta seducător, zvelt în fracul său, cu faţa largă, prietenoasă şi îmbujorată, ochii albaştri emanînd echilibru mintal.

Totul decurse perfect pînă la ultima scenă a operei, în care eroul şi eroina sînt introduşi într-o încăpere închisă ermetic ca să moară sufocaţi. În vreme ce perechea condamnată trăgea adînc aerul în piept, Eliot le strigă de sus : „O să rezistaţi mai mult dacă nu mai cîntaţi". Eliot se ridică în picioare, se apleacă peste marginea lojii, şi-i sfătui pe cîntăreţi : „Poate că voi nu vă pricepeţi la oxigen, eu însă mă pricep. Credeţi-mă, e mai bine dacă nu cîntaţi".

Chipul lui Eliot devenise alb şi inexpresiv. Sylvia îl trăgea de mînecă. El o privi ca prin ceaţă, apoi o lăsă să-l conducă afară fără nici o împotrivire, ca şi cînd ar fi fost un balon umflat.

3

NORMAN MUSHARI mai află că Eliot dispăruse din nou în seara premierei, sărind din taxiul ce-l ducea acasă, la intersecția dintre Strada patruzeci și doi și Fifth Avenue.

Zece zile mai tîrziu, Sylvia primi următoarea scrisoare, scrisă pe hîrtia de corespondență a secției de pompieri voluntari din Elsinore, California. Numele locului îl îndrumase spre un nou făgaș al speculațiilor despre sine, în sensul că se considera în multe privințe un fel de Hamlet al lui Shakespeare.

Scumpă Ofelia —

Elsinore nu e chiar așa cum mă așteptam să-l găsesc, ori poate sînt mai mulți Elsinore, iar eu am poposit în cel care nu trebuia. Fotbaliștii de la gimnaziu își zic aici „Danezii neînfricați". Prin orașele din jur sînt numiți „Danezii melancolici". În ultimii trei ani au cîștigat doar un meci, au terminat de două ori la egalitate și au pierdut douăzeci și patru. Presupun că asta se

întîmplă cînd Hamlet joacă fundaş la linia de trei sferturi.

Ultimul lucru pe care mi l-ai spus înainte să sar din taxi a fost c-ar trebui poate să divorţăm. Nu-mi închipuiam că viaţa noastră a devenit atît de insuportabilă pentru tine. Îmi dau seama că pricep lucrurile foarte încet. Încă îmi vine greu să pricep că sînt un alcoolic, deşi chiar şi necunoscuţii înţeleg asta dintr-o privire.

Poate că mă amăgesc doar cînd îmi închipui că am lucruri comune cu Hamlet, că mi s-a încredinţat o misiune importantă şi că doar pe moment stau în dubiu cu privire la modul în care s-o îndeplinesc. Lui Hamlet i-a spus duhul tatălui său ce să facă, eu acţionez fără instrucţiuni. Dar de undeva ceva încearcă să-mi şoptească încotro s-o iau, ce să fac odată ajuns acolo şi de ce. Nu te speria, n-aud voci. Dar mă ispiteşte sentimentul că destinul meu este cît se poate de diferit de mascarada asta absurdă care e existenţa noastră la New York. Şi rătăcesc.

Şi rătăcesc.

Tînărul Mushari rămase dezamăgit cînd citi că Eliot nu auzea voci misterioase. Dar scrisoarea se încheia cu dovezi certe de scrînteală. Eliot descria dotările pompierilor din Elsinore, ca şi cînd Slyvia ar fi fost avidă să cunoască asemenea detalii.

Ei își vopsesc pe aici mașinile în portocaliu cu dungi negre, ca niște tigri. Cît se poate de frapant! Și mai pun detergenți în apă, încît apa trece direct prin perete ajungînd la foc. E o idee isteață, firește, de nu cumva atacă pompa și furtunurile. Încă nu le-au folosit destul ca să poată constata acest lucru. I-am sfătuit să-i scrie fabricantului de pompe și să-i relateze metodele lor, și m-au asigurat că așa vor face. Ei mă consideră un mare pompier voluntar, descins la ei din răsărit. Sînt oameni minunați. Nu-s ca răhățeii ăia fanfaroni, ori ca maeștrii de dans ce vin să bată la ușa Fundației Rosewater. Sînt ca americanii pe care i-am cunoscut în război.

Răbdare, Ofelia.

Cu dragoste,
Hamlet.

Eliot plecă din Elsinore la Vashti, în Texas, și fu curînd arestat. Rătăcise pînă la remiza de pompieri din Vashti, plin de colb și cu barba nerasă. Se băgă în vorbă cu niște gură-cască despre felul cum guvernul ar fi trebuit să împartă avuțiile în mod egal, în loc ca unii să aibă mai mult decît pridideau să cheltuie, iar alții nimic. Divagă în continuare, făcînt declarații de felul :

— Știți, cred că principalul scop al armatei, marinei și infanteriei marine este să-i îmbrace pe americanii nevoiași în țoale curate, călcate și nepeticite, așa încît americanii cu stare să se poată uita la ei fără scîrbă.

Făcu aluzie şi la revoluţie, socotea că va izbucni probabil una în următorii douăzeci de ani şi încă una cu sorţi de izbîndă, cu condiţia să fie condusă de veteranii infanterişti şi pompierii voluntari.

Fu azvîrlit în carceră ca persoană suspectă. Îi dădură drumul după un schimb derutant de întrebări şi răspunsuri. Îl făcură să promită că n-avea să se mai întoarcă niciodată în Vashti.

O săptămînă mai tîrziu îşi făcu apariţia la New Vienna, statul Iowa. Îi mai scrise o scrisoare Sylviei pe hîrtia de corespondenţă a secţiei locale de pompieri. O numea pe Sylvia „cea mai răbdătoare femeie din lume", şi o anunţa că lunga ei veghe se apropia de sfîrşit.

> Ştiu acum, *scria el*, încotro am s-o iau. Mă îndrept într-acolo cu toată viteza ! O să-ţi telefonez cînd ajung. Poate c-o să rămîn acolo pentru totdeauna. Încă nu mi-e prea clar ce va trebui să fac odată ce-am să ajung acolo. Dar o să se limpezească şi asta, sînt sigur. Simt că mi se ridică ceaţa de pe ochi !
>
> Apropo, le-am spus pompierilor de pe aici că pot încerca să pună detergenţi în apă, dar că mai întîi să-i scrie fabricantului de pompe. Le-a plăcut ideea. Or s-o ridice în următoarea şedinţă. De şaisprezece ore n-am mai băut ! Şi nu-mi lipseşte deloc otrava aceea ! Noroc !

Cînd Sylvia primi scrisoarea, puse să se ataşeze de îndată un aparat de înregistrat la tele-

fonul ei, încă o șansă neașteptată pentru Mus-hari. Sylvia făcuse asta pentru că era convinsă că Eliot se scrîntise irevocabil. Cînd avea să-i telefoneze, vroia să înregistreze orice indiciu al poziției și situației sale, ca să-l poată culege de acolo.

Sună telefonul :

— Ofelia ?

— Ah, Eliot, Eliot — unde ești, dragule ?

— În America, între copiii și nepoții rahitici ai pionierilor de odinioară.

— Dar unde anume ? Unde anume ?

— Pur și simplu oriunde — într-o cabină telefonică de aluminiu și sticlă, într-un mic și searbăd oriunde american, cu monezi de cinci, zece și cincisprezece cenți împrăștiate pe policioara murdară din fața mea. Există și un mesaj mîzgălit cu pastă pe poliță.

— Și ce zice ?

„Sheila Taylor te scoate din minți". Sînt convins că-i adevărat.

Se auzi un muget arogant la capătul firului.

— Ai auzit ! zise Eliot. Un autobuz al liniei Ogarul Cenușiu a behăit din trompetele sale romane în fața autogării, care e și magazin de dulciuri. Ia te uită ! Un american ramolit răspunde la apel, iese clătinîndu-se în stradă. Și nu-i nimeni care să-i ureze drum bun, și nici el nu privește în lungul străzii ca să zărească vreun cunoscut. Duce cu el un pachețel învelit în hîrtie cafenie și legat cu sfoară. Merge undeva, fără îndoială, ca să moară. Se desparte acum de singurul oraș pe care l-a cunoscut vreodată, de singura viață ce i-a fost dată. Dar nu se gîndește

să-şi ia rămas bun de la lumea sa. Singura sa grijă este să nu jignească matahala de şofer ce-l priveşte aprig din înălţimea tronului său de piele. Hop ! Ce păcat ! Bătrînul a reuşit să se caţăre viu şi nevătămat în autobuz, dar acum nu-şi găseşte biletul. L-a găsit în fine, dar tîrziu, prea tîrziu. Şoferul turbează. Trînteşte uşa, o porneşte din loc cu un scrîşnet aprig de fiare, claxonează vehement o bătrînică americană ce trece strada, face să zăngăne geamurile. Cîtă ură, cîtă ură.

— Eliot — e vreun rîu pe-acolo ?

— Cabina mea telefonică e în valea largă a unui canal murdar ce se numeşte Ohio. Rîul e la vreo treizeci de mile mai la sud. Crapi graşi ca nişte submarine atomice se lăfăie în balta mocirloasă a fiilor şi nepoţilor primilor pionieri. Dincolo de rîu se desfăşoară colinele odinioară verzi din Kentucky, ţara promisă a exploratorului Daniel Boone, acum pîngărite şi spintecate de carierele, cîteva proprietatea unei fundaţii filantropice şi culturale întemeiată de o renumită şi veche familie americană pe nume Rosewater. De partea cealaltă a rîului, proprietăţile fundaţiei sînt cam împrăştiate. Pe partea asta, însă, chiar în jurul cabinei mele telefonice, pe o întindere de aproximativ cincisprezece mile în toate direcţiile, fundaţia stăpîneşte aproape totul. Ea neglijează însă înfloritoarele afaceri cu rîmele de noapte. Peste tot sînt afişe ce te anunţă : „Avem rîme de vînzare."

Principala industrie pe-aici, pe lîngă comerţul cu porci şi rîme, este fabricarea de ferăstraie. Fabrica aparţine tot fundaţiei, fireşte. Întrucît ferăstraiele sînt atît de populare pe aici, sportivii

de la gimnaziul memorial Noah Rosewater sînt cunoscuţi sub numele de „Vajnicii făurari de ferăstraie." De fapt n-au mai rămas prea mulţi făurari de ferăstraie. Fabrica e acum aproape în întregime automatizată. Dacă te pricepi să manipulezi un joc mecanic, poţi să conduci uzina întreagă şi să fabrici douăsprezece mii de ferăstraie pe zi.

Un vlăjgan, un „Vajnic făurar de ferăstraie de vreo optsprezece ani, trece-acum fălos pe lîngă cabina telefonică, îmbrăcat în sacrele culori albastru cu alb. Are o mutră ameninţătoare, dar n-ar vătăma nici o muscă. Materiile sale preferate la şcoală au fost educaţia civică şi problemele democraţiei americane moderne, ambele predate de antrenorul său de baschet. A ajuns să înţeleagă că orice act de violenţă nu numai că ar prejudicia Republica, dar i-ar distruge şi propria lui existenţă. Nu găseşte de lucru în Rosewater. Există al naibii de puţin de lucru peste tot. Adesea are prin buzunare anticoncepţionale, pe care mulţi le consideră alarmante şi dezgustătoare. Dar aceiaşi oameni socotesc alarmant şi dezgustător faptul că tatăl băiatului n-a folosit la vremea sa asemenea mijloace. Încă un băietan stricat de abundenţa postbelică, încă un prinţişor cu ochi de agrişă. Acum se întîlneşte cu drăguţa lui, o puştancă ce nu are mai mult de paisprezece ani — o Cleopatră de duzină, o zvăpăiată oarecare.

Peste drum se află remiza de pompieri — patru maşini de incendiu, trei beţivani, şaisprezece cîini, şi un flăcău vesel, treaz, cu o canistră cu lac metalic.

— Oh, Eliot, Eliot — întoarce-te acasă.

— Dar nu pricepi, Sylvia ? *Sînt* acasă. Acum știu că aici mi-a fost întotdeauna casa, în orașul Rosewater, districtul Rosewater, ținutul Rosewater, statul Indiana.

* R *

— Și ce-ai de gînd să faci *acolo*, Eliot ?

— Am să mă *ocup* de oamenii ăștia.

— Asta, asta-i foarte frumos din partea ta, zise Sylvia mohorîtă.

Era o femeie palidă și delicată, subțirică și cultivată. Cînta la harfă, vorbea fermecător șase limbi. În copilărie și în adolescență întîlnise multe din marile personalități ale vremii în casa tatălui ei — pe Picasso, Schweitzer, Hemingway, Toscanini, Churchill, de Gaulle. Dar nu văzuse niciodată ținutul Rosewater, n-avea habar ce-i aceea o rîmă de noapte, nu știa că pămîntul putea fi atît de mohorît și de plat pe undeva, că oamenii puteau fi undeva atît de serbezi și fără de viață.

— Mă uit la oamenii ăștia, la americanii ăștia, continuă Eliot, și-mi dau seama că nici nu le mai poate păsa de ei înșiși — pentru că sînt *de prisos.* Fabricile, fermele, carierele de dincolo de rîu sînt toate aproape în întregime mecanizate și automatizate. Iar America nu mai are nevoie de oamenii ăștia nici măcar pentru război — nu mai are acum nevoie Sylvia, vreau să mă fac artist.

— Artist ?

— Am să-i iubesc pe americanii ăștia abandonați, chiar dacă sînt fără rost și sluți. *Asta* va fi opera mea de artă.

4

ŢINUTUL ROSEWATER, pînza pe care Eliot îşi propunea s-o picteze cu iubire şi compătimire, era un dreptunghi de pămînt pe care alţi oameni, mai cu seamă din clanul Rosewater, desfăşuraseră deja planuri îndrăzneţe. Predecesorii lui Eliot îl anticipaseră pe Mondrian. Jumătate din drumuri o luau geometric spre est şi vest, iar cealaltă jumătate spre nord şi sud. Un canal stagnant de vreo paisprezece mile traversa ca o bisectoare ţinutul, oprindu-se la marginile lui. Era singurul proiect real adăugat de bunicul lui Eliot la stocul său voluminos de fantezii privind un canal care să unească Chicago, Indianapolis, Rosewater şi Ohio. În canal înotau acum chefali, bibani, ochi roşii, albăstrei şi crapi. Rîmele erau oferite celor interesaţi să prindă asemenea peşti.

Strămoşii multora din negustorii de rîme de astăzi fuseseră acţionari şi deţinători de bonuri în proiectul Canalului-fluvial-interstatal-Rosewater. Cînd proiectul se nărui cu totul, mulţi îşi pierdură fermele, care încăpură pe mîna lui Noah

Rosewater. Noua Ambrozie, o comunitate utopică din colțul sudvestic al ținutului, își investise în canal întreg capitalul, și pierdu totul. Comunitatea era alcătuită din germani atei ce practicau căsătoria în grup, și virtuțile adevărului absolut, curățeniei absolute și iubirii absolute. Au fost atunci împrăștiați în cele patru vînturi, precum hîrtiile fără preț ce reprezentaseră partea lor în proiectul canalului. Singura lor contribuție ce rezistase pînă în vremea lui Eliot era fabrica de bere, care devenise locul de origine pentru berea blondă Ambrozia de Rosewater. Eticheta fiecărei sticle înfățișa o imagine a raiului pe pămînt, pe care locuitorii Noii Ambrozii visaseră să-l făurească. Orașul imaginar avea turle avîntate. Turlele aveau paratrăznete. Cerul era plin de heruvimi.

* R *

Orașul Rosewater se afla drept în inima ținutului. Drept în inima orașului se înălța un Partenon, construit din cărămidă roșie, solidă, cu coloane cu tot. Acoperișul era de tablă verde. Canalul traversa orașul, la fel cum căile ferate traversaseră în vremuri mai prospere New York Central, Monon și Nickel Plate. Cînd Eliot și Sylvia își stabiliră reședința aici, numai canalul și liniile Monon mai rămăseseră, dar societatea Monon dăduse faliment iar liniile sale erau acoperite de rugină.

La vest de Partenon se ridica vechea fabrică de ferăstraie clădită tot din cărămidă roșie și

cu acoperiș verde. Schelăria acoperișului era frîntă, ferestrele fără geamuri. Era o Nouă Ambrozie pentru vrăbii și lilieci. Cele patru ceasuri ale turnului rămăseseră fără arătătoare. Sirena mare de bronz era năpădită de cuiburi de păsări.

La răsărit de Partenon se afla judecătoria ținutului, un edificiu tot din cărămidă roșie și tot cu acoperiș verde. Turnul său era identic cu cel al fabricii de ferăstraie. Trei din cele patru orologii mai aveau arătătoare dar nu funcționau. Ca un abces la baza unui dinte mort, un magazin particular reușise cumva să se instaleze în beciul clădirii publice. Avea o mică firmă roșie cu neon — „Salonul de cosmetică Bella". Bella cîntărea o sută patruzeci de kilograme.

La răsărit de tribunal se întindea Parcul memorial al veteranilor Samuel Rosewater. Avea un catarg pentru arborarea drapelului și un panou al celor căzuți în război. Panoul era din placaj vopsit în negru, de un metru douăzeci pe doi metri patruzeci. Era agățat de o bară metalică și ocrotit de un acoperiș lat doar de cîțiva centimetri. Avea înscrise pe el numele tuturor cetățenilor din ținutul Rosewater care își dăduseră viața pentru țară.

* R *

Singurele clădiri cu oarecare stil mai erau Palatul Rosewater și hangarul pentru trăsuri, așezate pe o colină artificială la capătul de răsărit al parcului și înconjurate de un șir de țepușe

de fier, și Gimnaziul memorial Noah Rosewater, sălașul „Vajnicilor făurari de ferăstraie“, care se mărginea cu parcul la sud. În partea de nord a parcului se afla vechea Operă Rosewater, o clădire de lemn împopoțonată ca un tort de nuntă și extrem de imflamabilă, ce fusese transformată în remiză de pompieri. Restul urbei însemna cocioabe, maghernițe, alcoolism, ignoranță, imbecilitate și perversiune, căci toate elementele sănătoase, active și inteligente se țineau departe de capitala ținutului.

Noua fabrică de ferăstraie Rosewater, clădită din cărămidă galbenă și fără geamuri, era așezată în mijlocul unui teren agricol, la jumătatea drumului între Rosewater și Noua Ambrozie. Era deservită de un pinten nou și lucitor al liniei ferate New York Central și de o autostradă dublă și forfotitoare ce ocolea capitala ținutului la o distanță de unsprezece mile. Lîngă ea se mai aflau Motelul Rosewater, popicăria Rosewater, marile silozuri de cereale și grajdurile de animale care erau și punctele de încărcare a fructelor de pe fermele Rosewater. Iar cei cîțiva agronomi, ingineri, berari, contabili și administratori bine plătiți, care făceau tot ceea ce trebuia făcut, locuiau într-un cerc bine protejat de locuințe luxoase în mijlocul unui alt teren agricol lîngă Noua Ambrozie, o comunitate ce purta fără motiv numele de „Avondale“ [1] Toate aveau verande luminate cu lămpi de gaz, și pardosite și îngrădite cu traverse luate direct de pe vechea linie ferată Nickel Plate.

---

[1] În traducere — Lunca Avon.

* R *

Eliot avea față de prea-fericiții locuitori din Avondale statutul unui monarh constituțional. Ei erau angajați ai corporației Rosewater, iar proprietățile pe care le administrau aparțineau Fundației Rosewater. Eliot nu le putea dicta ce să facă, dar era cu siguranță Regele, iar cei din Avondale o știau prea bine.

Așa încît atunci cînd Regele Eliot și Consoarta sa Sylvia își stabiliră reședința în Palatul Rosewater, asupra lor începu să se reverse o ploaie de atenții — invitații, vizite, răvașe măgulitoare și convorbiri telefonice. Toate fură descurajate. Eliot îi ceru Sylviei să-i primească pe toți vizitatorii prosperi cu un aer absent și condescendent. Toate cucoanele din Avondale părăsiră palatul înțepate, de parcă, observă Eliot bine dispus, ar fi înghițit un ardei iute.

* R *

În mod semnificativ, tehnocrații arviști din Avondale putură suporta mai ușor ideea că cei din familia Rosewater îi tratau cu dispreț deoarece se simțeau superiori. Ajunseră chiar să le placă teoria în vreme ce o discutau pe toate fețele. Erau dornici să primească lecții de dispreț aristocratic autentic, iar Eliot și Sylvia păreau să le administreze tocmai asemenea lecții.

Dar apoi familia regală scoase cristalurile, argintăria și aurăria de familie din trezoreria umedă a Băncii naționale a ținutului Rosewater, și începu

să dea banchete somptuoase pentru coate-goale, înfometați și șomeri.

Ascultau fără să obosească mărturisirea viselor și temerilor diforme ale celor care, după părerea majorității, ar fi fost mai cîștigați dacă ar fi murit, le dăruiau iubire și sume neînsemnate de bani. Singura viață de societate pe care și-o mai îngăduiau, și care nu era inspirată de compasiune, era legată de secția de pompieri voluntari din Rosewater. Eliot avansă repede la gradul de locotenent de pompieri, iar Sylvia fu aleasă președinta Corpului auxiliar de femei. Și deși Sylvia nu atinsese în viața ei o bilă de popice, fu aleasă și căpitan al echipei auxiliare de popice.

Respectul îngălat al celor din Avondale față de monarhi se preschimbă în dispreț, iar apoi în ură sălbatică. Clevetirile cu privire la nepolitețea, alcoolismul, adulterul și trufia din familia regală luară brusc proporții. Vocile celor din Avondale imitau tonul ferăstraielor tăind tablă galvanizată atunci cînd îi înfierau pe rege și regină, de parcă ar fi răsturnat o aprigă tiranie. Avondale nu mai era așezarea tinerilor funcționari în ascensiune. Devenise sălașul membrilor viguroși ai adevăratei clase conducătoare.

Cinci ani mai tîrziu Sylvia suferi un colaps nervos și dădu foc remizei de pompieri. Spiritul republican din Avondale devenise atît de sadic față de regalitate, încît toți rîseră.

* R *

Sylvia a fost internată într-un ospiciu particular din Indianapolis, dusă acolo de Eliot și

Charley Warmergran, comandantul de pompieri. O urcară în mașina comandantului, un automobil roșu, tip Henry J., cu sirenă pe capotă. O încredințară unui anume doctor Ed. Brown, un tînăr psihiatru ce mai tîrziu deveni celebru descriind boala Sylviei. În lucrare se referea la Eliot și Sylvia cu formula „Domnul și doamna Z", și numea Rosewater „Orașul natal", S.U.A. Născoci și un nou termen pentru boala Sylviei, *Samaritrofie*, prin care înțelegea *„indiferență isterică față de grijile celor mai puțin norocoși decît propria persoană"*.

* R *

Norman Mushari citi apoi tratatul doctorului Brown, care se afla și el între documentele confidențiale ale firmei McAllister, Robjent, Reed și McGee. Privirea îi era jilavă, urduroasă și cafenie, făcîndu-l să vadă filele lucrării, așa cum vedea și lumea, ca printr-o peliculă de ulei de măsline.

> Samaritrofia, *citi el*, este reprimarea unei conștiințe hiperactive de către restul scoarței. „Trebuie să-mi urmați cu toții instrucțiunile!" țipă conștiința către celelalte procese mentale. Acestea încearcă să se conformeze o vreme, observă că totuși conștiința e nemulțumită și că țipă în continuare, și mai bagă de seamă că lumea nu a fost cîtuși de puțin ameliorată de actele altruiste pe care le ordonase conștiința.

În cele din urmă ele se răscoală. Azvîrle conștiința tiranică într-un beci al uitării, sudează ermetic gura de acces în acea temniță. Acum nu se mai aude conștiința. În tăcerea îmbietoare, celelalte procese mentale caută în jur un nou conducător, și conducătorul ce se arată fără întîrziere, ori de cîte ori conștiința a adormit, este Egoismul Luminat. Egoismul Luminat le oferă un stindard pe care ceilalți îl îmbrățișează de la prima vedere. Acesta e un steag negru pirateresc, cu următoarea inscripție sub capul de mort și oasele încrucișate: „Du-te la dracu, Jack, ca să rămîn eu!"

Mi se părea neînțelept, *scria doctorul Brown, iar Norman Mushari savura îmbălosat fiecare cuvînt*, să eliberez conștiința doamnei Z. Și nici nu m-ar fi mulțumit s-o externez pe doamna Z atîta vreme cît nu avea mai multă inimă decît Ilse Koch. Mi-am propus deci ca obiectiv al tratamentului meu să mențin prizonieră conștiința dar să ridic capacul hrubei doar atît cît să se poată desluși în surdină țipetele captivei. Prin încercări repetate, am reușit în cele din urmă acest lucru pe calea chimioterapiei și a șocurilor electrice. Nu mă mîndream cu reușita, căci domolisem o sensibilitate profundă făcînd-o superficială. Am pus stavilă rîurilor subterane care o legau de Atlantic, Pacific și Oceanul Indian, și am făcut-o să se simtă mulțumită de a nu

fi decît o baltă de un metru lungime, cîţiva centimetri adîncime, dezinfectată cu clor şi vopsită în albastru.
Halal doctor !
Halal tratament !

* R *

Şi ce mai modele a trebuit să aleagă medicul în determinarea dozei de culpabilitate şi compasiune pe care o putea simţi doamna Z în deplină siguranţă ! Modelele erau indivizi cu reputaţia de normalitate. Medicul curant, după un studiu deosebit de neliniştitor asupra normalităţii în vremea noastră, a fost nevoit să conchidă că un individ normal, funcţionînd optim în straturile de sus ale unei societăţi industriale prospere, abia dacă-şi mai poate auzi conştiinţa.

Aşa că un om raţional ar putea trage concluzia că eu m-am făcut vinovat de pure scorneli inventînd o nouă maladie numită samaritrofie, cînd ea e la fel de răspîndită între americanii sănătoşi ca şi nasurile, să zicem. Mă voi justifica astfel : samaritrofia este o boală, şi încă una acută, numai atunci cînd îi atacă pe acei rarisimi indivizi ce ating maturitatea biologică încă iubind şi vroind să-şi ajute semenii.

Mi-a fost dat pînă acum să tratez un singur caz. Nu am auzit niciodată ca altcineva să sufere de ceva asemănător. Aruncînd o privire în jur, nu văd decît o

singură persoană predispusă la o criză de samaritrofie. Acea persoană e domnul Z, firește. Și atît de profund e sentimentul său de compasiune, încît mă tem că, dacă va trebui să suporte un atac de samaritrofie, se va omorî probabil, ori va ucide pe alții și apoi va fi împușcat ca un cîine, înainte ca noi să-l putem lecui.

* R *

Leacuri, leacuri, leacuri.

Halal leacuri !

Doamna Z, fiind tratată și lecuită la centrul nostru medical, și-a exprimat dorința „de a ieși în lume și a se distra, de a recupera timpul pierdut..." înainte ca să i se ofilească frumusețea. Înfățișarea ei era încă și acum izbitor de seducătoare, cu trăsături ale bunătății nemărginite, pe care nu le mai merita.

Nu mai vroia să aibă nimic de-a face cu Orașul Natal ori cu domnul Z, și i-a anunțat pe toți că pleacă spre veselul Paris, la prietenii de petrecere de odinioară. Vroia să-și cumpere rochii noi, zicea, și să dănțuiască pînă avea să cadă din picioare în brațele unui străin oacheș și înalt, ale unui dublu spion, nădăjduia ea.

Se referea adesea la soțul ei ca la „unchiul meu răpănos și bețivan din sud", dar niciodată de față cu el. Nu era schizofrenică totuși ori de cîte ori o vizita soțul ei manifesta inteligența bolnavă a unui para-

noic. Gesturile ei aminteau de o Clara Bow! Îl ciupea de obraz, îi cerşea sărutări pe care apoi le evita chicotind. Îi spunea că vroia să plece pentru scurtă vreme la Paris, şi că avea să se reîntoarcă mai înainte ca el să-i fi simţit lipsa. Îl ruga să transmită salutul de rămas bun şi întreaga ei dragoste scumpilor prieteni oropsiţi din Oraşul Natal.

Domnul Z însă nu se lăsă înşelat. O conduse la avionul de Paris pe aeroportul din Indianapolis şi-mi spuse, atunci cînd avionul abia se mai zărea pe cer, că n-avea s-o mai revadă vreodată. „Părea într-adevăr fericită", îmi spuse. „Şi are să se simtă într-adevăr bine de îndată ce-o să-şi reîntîlnească prietenii pe care-i merită."

Folosise expresia „într-adevăr" de două ori. Era supărătoare. Şi am simţit intuitiv că avea să mă mai irite o dată cu ea. Ceea ce a şi făcut : „Şi dumitale poate într-adevăr să-ţi mulţumească aproape totul."

* R *

Am fost informat de părinţii bolnavei, care din motive lesne de-nţeles nu-i sînt prea recunoscători domnului Z, că el îi scrie şi-o cheamă adesea la telefon. Ea nu-i deschide scrisorile. Şi nici nu se prezintă la telefon. Şi, mai observă ei cu satisfacţie, aşa cum va fi dorit şi domnul Z, doamna Z este într-adevăr fericită.

Prognoză : o nouă criză cît de curînd.

* R *

Cît despre domnul Z, el este într-adevăr bolnav, căci nu seamănă deloc cu indivizii pe care i-am cunoscut pînă acum. Nu vrea să părăsească Orașul Natal decît pentru scurte incursiuni la Indianapolis și nu mai departe. Bănuiesc că nici nu poate părăsi Orașul Natal. De ce nu ?

Ca să mă exprim neștiințific, și știința ajunge să-l îngrețoșeze pe medicul curant după un caz ca acesta : destinația sa se află acolo.

Prognoza bunului doctor se dovedi corectă. Sylvia deveni curînd o membră simpatizată și influentă a protipendadei ultraelegante și învăță mai multe variante ale twistului. Ajunse să fie cunoscută ca ducesa de Rosewater. Mulți bărbați o cerură în căsătorie, dar ea era prea fericită ca să se gîndească la măritiș ori la divorț. Apoi avu un nou colaps în iulie 1964.

Fu internată în Elveția. Șase luni mai tîrziu plecă din sanatoriu tristă și tăcută, din nou cu o sensibilitate aproape insuportabilă. Eliot și jalnicii locuitori ai ținutului Rosewater își regăsiseră locul în inima ei. Ar fi vrut să se reîntoarcă la ei, nu pentru că le-ar fi dus dorul, ci dintr-un sentiment al datoriei. Doctorul o preveni însă că o reîntoarcere s-ar putea dovedi fatală. O povățui să rămînă în Europa, să se despartă de Eliot și să-și alcătuiască o viață proprie, liniștită și cu un rost al ei.

Aşa că se porni procedura unei acţiuni civilizate de divorţ, regizată de McAllister, Robjent, Reed şi McGee.

* R *

Venise acum vremea ca Sylvia să plece cu avionul în America pentru procedura de divorţ. Într-o seară a lunii iunie avu loc o întrunire de familie în apartamentul din Washington D. C., al tatălui lui Eliot, senatorul Lister Ames Rosewater. Eliot nu era de faţă. Nu vroise să părăsească ţinutul Rosewater. Prezenţi erau senatorul, Sylvia, Thurmond McAllister, decrepitul avocat, şi aghiotantul său, Mushari.

* R *

Întîlnirea fu caracterizată de un ton franc, sentimental, iertător, uneori comic, dar esenţialmente patetic. Se bău brandy.

— În adîncul inimii, zise senatorul dînd pe gît conţinutul paharului îngust, Eliot nu-i iubeşte pe oamenii ăia mizerabili mai mult decît mine. N-ar putea să-i iubească nici dac-ar fi tot timpul beat. Am mai spus asta pînă acum, şi-am s-o spun din nou : e vorba aici în principal de băutură. Dacă i s-ar închide băutura, compasiunea sa pentru tîrîtoarele din mocirla de pe fundul societăţii umane s-ar evapora.

Îşi pocni palmele, şi clătină cu regret din capul său venerabil :

— De-ar fi fost la mijloc un copil !

Era produsul colegiilor St. Paul şi Harvard, dar îi făcea plăcere să vorbească cu vocea fîrnîită de banjo dogit a unui crescător de porci din ţinutul Rosewater. Îşi smulse ochelarii cu rame metalice şi-o privi intens pe nora sa cu ochii albaştri încărcaţi de suferinţă :

— Dacă ! Dacă !

Îşi aşeză, iar ochelarii pe nas, întinse mîinile într-un gest de resemnare :

— Sfîrşitul familiei Rosewater se întrevede acum dureros.

— Dar mai sînt şi *alţi* Rosewater, îndrăzni McAllister, blînd.

Mushari tresări pe locul său, căci avea de gînd să-i reprezinte pe aceia în curînd.

— Vorbesc despre *adevăraţii* Rosewater ! exclamă senatorul cu năduf. Afurisit să fie Pisquontuit !

Mica staţiune de vară Pisquontuit, statul Rhode Island, era locul unde trăia unica ramură existentă a familiei Rosewater.

— Un ospăţ de ulii, un ospăţ de ulii, gemu senatorul, chinuit de închipuirile masochiste ale felului cum Rosewaterii din Rhode Island vor sfîşia cadavrele celor din Indiana.

Îl întrerupse un acces de tuse. Tusea îl făcu să se simtă stînjenit. Fuma ţigară de la ţigară ca şi fiul său.

Se apropie de policioara căminului şi-şi aţinti privirea asupra unei fotografii a lui Eliot. Fusese făcută la sfîrşitul celui de al doilea război mondial. Aceasta înfăţişa un căpitan de infanterie plin de decoraţii.

— Atît de pur, de zvelt, de hotărît — atît de pur, de pur ! Scrîşni din dantura sa falsă : „Ce cuget nalt într-însul s-a surpat !"

Se scărpină, deşi nu-l mînca nimic.

— Cît de buhăit, de gălbejit arată astăzi. Pînă şi plăcintele de revent au o înfăţişare mai sănătoasă ! Doarme în izmene, mănîncă un regim echilibrat de cartofi prăjiţi, rachiu Southern Comfort şi bere blondă Ambrozie de Rosewater. Ciocăni cu degetele fotografia lui Eliot : El ! Căpitanul Eliot Rosewater — Steaua de argint, steaua de bronz, Medalia combatantului şi Inima sîngerie în duplicat. Campion de iahting ! Campion de schi ! El ! Tocmai el ! Dumnezeule — oare de cîte ori nu i-a spus viaţa „Da, da, da !" Milioane de dolari la dispoziţia lui, sute de prieteni de vază, şi cea mai frumoasă, inteligentă, talentată, iubitoare soţie din cîte se pot închipui. O educaţie splendidă, o minte admirabilă într-un trup vînjos şi neprihănit... Şi care-i răspunsul său cînd viaţa îi spune „Da, da, da" ? „Nu, nu, nu". *De ce ?* Poate să-mi explice cineva de ce ?

Nimeni nu se încumetă.

* R *

— Am avut odată o verişoară — din familia Rockefeller, întîmplător, continuă senatorul, care mi-a mărturisit că şi-a petrecut cel de-al cincisprezecelea, şaisprezecelea şi şaptesprezecelea an de viaţă zicînd mereu „Nu, mulţumesc". Ceea ce e perfect în cazul unei fete la vîrsta ei şi cu poziţia ei socială. Dar ar fi fost o trăsătură al naibii de nepotrivită pentru un bărbat din fa-

milia Rockefeller, şi cu atît mai nepotrivită, aş îndrăzni să spun, pentru un Rosewater.

Dădu din umeri :

— Ori ce s-ar zice, însă, noi *avem* un Rosewater care spune „Nu" la toate darurile minunate pe care i le oferă viaţa. Nici măcar nu mai vrea să locuiască în palat.

Eliot se mutase din palatul Rosewater într-un oficiu cînd deveni clar că Sylvia nu avea să se mai întoarcă la el.

— Ar fi putut ajunge guvernator al statului Indiana, numai să ridice o sprînceană, ar fi putut ajunge chiar preşedinte al Statelor Unite cu puţină năduşeală. Şi ce este el, în schimb ? Vă întreb ce e ?

Senatorul tuşi din nou, apoi îşi răspunse singur la întrebare :

— Un notar public, prieteni şi concetăţeni, a cărui autorizaţie va expira curînd.

* R *

Ceea ce era în linii mari adevărat. Singurul document oficial ce atîrna pe placajul mucegăit al biroului său forfotitor era autorizaţia de notar public. Nenumăraţii oameni ce veneau la el cu necazuri aveau nevoie, printre alte multe lucruri, de cineva care să le contrasemneze iscăliturile.

Biroul lui Eliot se afla pe strada principală, la nord-est de Partenonul de cărămidă, după colţul imediat următor, peste drum de noua remiză de pompieri pe care o ridicase Fundaţia Rosewater. Era o mansardă dublă ce se întindea peste un bufet expres şi o prăvălie de băuturi. Nu avea decît

două ferestre de lucarnă. În dreptul uneia se afla o firmă ce anunța MÎNCĂRURI. În dreptul celeilalte era o firmă ce anunța BERE. Amîndouă erau luminoase și echipate cu dispozitive de aprindere intermitentă. Și în vreme ce tatăl său perora la Washington despre el, el, el, Eliot dormea ca un prunc, iar firmele clipeau aprinzîndu-se și stingîndu-se.

Eliot își țuguie buzele ca un arc al lui Cupidon, murmură ceva languros, se întoarse pe partea cealaltă și începu să sforăie. Avea un trup de atlet răzbit de grăsime, uriaș, de un metru nouăzeci și o sută cincisprezece kilograme, chipul palid și capul chelind pe toate părțile, printre smocuri de păr ca fuiorul. Era înfășat în cutele groase ale lenjeriei de corp soldățești rămase din război. Pe fiecare din ferestrele sale și pe ușa ce se afla la nivelul străzii scria cu litere aurite:

FUNDAȚIA ROSEWATER
CU CE VĂ PUTEM FI
DE FOLOS?

5

ELIOT DORMI mai departe somnul său dulce, deși avea griji cu duiumul.

Closetul din mica toaletă murdară a oficiului părea să fi preluat toate visele sale rele. Suspina, plîngea, gîlgîia gata să se înece. Pe rezervorul de apă erau îngrămădite conserve, chitanțe fiscale și numere din *National Geographics*. O farfurie și o lingură zăceau în apa rece din chiuvetă. Dulăpiorul cu medicamente de deasupra chiuvetei era larg deschis. Era ticsit de vitamine, leacuri pentru dureri de cap, alifii contra hemoroizilor, laxative și sedative. Eliot le folosea pe toate în mod regulat, dar ele nu erau doar pentru uzul său. Le oferea tuturor oamenilor vag bolnavi care-i călcau pragul.

Iubire, înțelegere și niscaiva bani nu ajungeau pentru oamenii aceștia. Ei voiau și medicamente pe deasupra.

Hîrtiile erau îngrămădite peste tot, chitanțe de impozite, imprimate ale ajutorului pentru veterani, chitanțe de pensie, de ajutor social, de

asistență, de eliberare pe cuvînt. Teancurile erau răsturnate ici colo, formînd adevărate dune. Iar între teancuri și dune erau aruncate pahare de hîrtie și conserve goale de bere blondă de Ambrozie, chiștoace și sticle de Southern Comfort.

Prinse în pioneze pe placaj erau imagini pe care Eliot le decupase din revistele *Life* și *Look*, fotografii care acum foșneau în adierea ușoară de vînt rece ce anunța o furtună de vară. Eliot descoperise că anumite imagini, mai cu seamă cele ale puilor de animale, înveseleau sufletele oamenilor. Vizitatorii săi priveau cu interes și fotografii ale unor accidente spectaculoase. Astronauții îi plictiseau. Le plăceau fotografiile lui Elizabeth Taylor pentru că o urau atîta, și se simțeau superiori ei. Figura lor preferată era Abraham Lincoln. Eliot încercă să popularizeze și chipurile lui Thomas Jefferson și Socrate, dar oaspeții săi nu țineau minte de la o vizită la alta cine erau. „Care-i unul, care-i celălalt ?" întrebau ei.

Oficiul aparținuse odată unui dentist. Nu mai rămăsese nici o urmă a acestei ocupații anterioare, în afara unei scări ce urca din stradă. Dentistul fixase în cuie pe verticala scării tăblițe de metal, fiecare elogiind cîte un aspect al serviciilor sale. Tăblițele se mai păstrau, dar Eliot acoperise cu vopsea vechiul text. În locul lui scrisese un nou mesaj, o poezie de William Blake. Poezia, fragmentată ca să corespundă celor douăsprezece trepte verticale, suna astfel :

Îngerul
ce-a prezidat

naşterea
mea a zis :
„Micuţă făptură,
plăsmuită din
Desfătări şi Bucurie,
Te du şi iubeşte
fără de nici un
ajutor din partea
vreunui Lucru
pămîntesc.

La baza scărilor, scrisă cu creionul direct pe perete de chiar mîna senatorului, se putea citi replica acestui text, tot din Blake :

Iubirea cearcă Eul să-l desfete,
Să lege pe-altul în plăcerea-i crudă,
Se bucură cînd tulbură inimi bete
Şi iscă iadul, cerului în ciudă.

* R *

La Washington, tatăl lui Eliot îşi dorea cu voce tare să nu mai existe nici el, nici fiul lui.

— Mi-a venit... mi-a venit o idee simplă, îndrăzni McAllister.

— Ultima ta idee simplă m-a costat optzeci şi şapte de milioane de dolari.

McAllister îi dădu a înţelege cu un surîs obosit că n-avea de gînd să-şi ceară scuze pentru că născocise fundaţia. În definitiv, aceasta dusese la bun sfîrşit misiunea pentru care fusese înfiinţată, adică transmiterea averii de la tată la fiu, fără ca perceptorii de taxe să înşface o para. McAllis-

ter n-avea cum să garanteze că fiul o să fie întreg la minte.

— Aş propune ca Eliot şi Sylvia să facă un ultim efort de reîmpăcare.

Sylvia scutură din cap :

— Nu, şopti ea. Îmi pare rău, nu.

Şedea ghemuită într-un fotoliu încăpător, cu margini înalte. Îşi scosese pantofii. Faţa ei era un oval alb-albăstrui fără cusur, părul negru corbiu. Avea cearcăne sub ochi.

— Nu, repetă ea.

Aceasta era, fireşte, o decizie medicală, şi încă una înţeleaptă. Al doilea colaps şi apoi vindecarea ei n-o preschimbaseră în Sylvia din vremurile timpurii petrecute în ţinutul Rosewater. Îi atribuiră o nouă personalitate, a treia de cînd se măritase cu Eliot. Esenţa acestei personalităţi era un sentiment al propriei nimicnicii, al ruşinii de-a fi fost cîndva scîrbită de cei nevoiaşi şi de igiena personală a lui Eliot, şi o dorinţă sinucigaşă de a ignora repulsiile ei, de a se întoarce în Rosewater şi a muri curînd pentru o cauză bună.

Aşa că spuse din nou „Nu“, dintr-o atitudine de opoziţie superficială, autoimpusă şi prescrisă medical, faţă de sacrificiul de sine.

* R *

Senatorul mătură cu palma fotografia lui Eliot de pe policioară.

— Şi cine-o poate învinovăţi ? Să se mai tăvălească o dată-n fîn cu răpciugosul ăla beţiv pe care-l numesc fiul meu ? Îşi ceru scuze pentru

brutalitatea ultimei imagini: Bătrînii deznădăjduiți ca mine sînt înclinați deopotrivă spre exactitate și vulgaritate. Te rog să mă scuzi.

Sylvia își înclină capul ei drăgălaș, apoi îl ridică din nou:

— Eu nu-l văd așa — ca pe un răpciugos bețiv.

— Ba eu da, pe Dumnezeul meu. Ori de cîte ori sînt nevoit să-l privesc, îmi zic: „Ce teren perfect pentru izbucnirea unei epidemii de febră tifoidă!" Nu-ncerca să-mi cruți sentimentele, Sylvia. Fiul meu nu merită o femeie la locul ei. El merită ceea ce are: camaraderia smiorcăită a curvelor, a bolnavilor închipuiți, a proxeneților și a hoților.

— Ei nu-s așa de răi, tată Rosewater.

— Din cîte-nțeleg eu, tocmai asta-l atrage pe Eliot spre ei, faptul că n-au absolut nimic bun.

Sylvia, cu două crize nervoase în urmă, și cu proiecte de viitor nu prea clare înaintea ei, rosti liniștită, întocmai cum ar fi dorit și medicul ei:

— Nu vreau să discutăm în contradictoriu.

— Încă i-ai mai *putea* lua partea lui Eliot?

— Da. Chiar dacă n-am să reușesc să lămuresc nimic altceva în seara asta, cel puțin dați-mi voie să vă spun atît: Eliot are dreptate în tot ce face. E foarte frumos ce face. Eu pur și simplu nu sînt destul de tare ca să stau alături de el. Vina-i a mea.

Fața senatorului trădă perplexitate mîhnită, apoi neputință.

— Spune-mi un singur lucru bun în legătură cu oamenii ăia pe care-i ajută Eliot.

— Nu pot.

— Bănuiam eu.

— E un secret, zise ea, forțată să pledeze, pledînd ca disputa să se oprească aici.

Fără a bănui cît era de nemilos, senatorul o încolți mai departe :

— Acum te afli printre prieteni — ce-ar fi să ne spui și nouă care e acest mare secret ?

— Secretul e că și ei sînt *oameni*, zise Sylvia.

Cercetă pe rînd fețele lor, căutînd o licărire de înțelegere. Nu descoperi nici una. Ultimul chip pe care poposi privirea ei fu acela al lui Norman Mushari. Mushari îi răspunse cu un rînjet hidos, deplasat, de cupiditate și poftă carnală.

Sylvia se scuză și se retrase în odaia de baie, ca acolo să izbucnească în plîns.

* R *

Se auziră tunete în Rosewater, care-l făcură pe un cîine vărgat s-o zbughească din remiza de pompieri cu o turbare psihosomatică. Cîinele se opri în mijlocul străzii, tremurînd. Luminile străzii erau chioare și îndepărtate. Singurele surse de lumină mai erau un bec albastru în fața postului de poliție, în demisolul tribunalului, un bec roșu la intrarea remizei de pompieri și un bec alb în cabina telefonică, peste drum de magazinul de dulciuri și restaurantul Orașul ferăstraielor, care mai era și autogară.

Se auzi o bubuitură. Fulgerul preschimbă totul în diamante albastre-alburii.

Cîinele alergă la ușa Fundației Rosewater, începu să rîcîie la ea și să urle. Sus, Eliot dormea dus. Cămașa sa, cu aspect nesănătos, translucid, atîrnată de tavan la uscat, se legăna ca o stafie.

* R *

Eliot n-avea decît o singură cămaşă. Şi un singur costum, îmbîcsit, albastru cu dungi, la două rînduri de nasturi, care atîrna acum pe clanţa uşii de la baie. Era un costum admirabil croit, de vreme ce mai rezista încă, deşi era foarte vechi. Eliot îl obţinuse prin schimb de la un pompier voluntar din New Egypt, statul New Jersey, care îl cumpărase prin 1952.

Eliot avea o singură pereche de pantofi, negri. Aveau feţele crăpate în urma unui experiment. Încercase odată să-i lustruiască cu un produs al firmei Johnson, „Cremă-luciu“, care era de fapt o ceară de parchet nepotrivită pentru pantofi. Un pantof zăcea pe biroul său, celălalt era în spălător, pe marginea chiuvetei. Cîte o şosetă maro de nylon, cu jartiera prinsă de ea, se afla în fiecare pantof. Un capăt al jartierei ce se afla în pantoful de pe chiuvetă atîrna în apă. Se îmbibase de apă, şi odată cu ea şi şoseta, prin procesul miraculos al absorbţiei capilare.

Singurele obiecte colorate, noi din birou, în afara decupajelor din reviste, erau o cutie pentru uz casnic de *Tide*, produsul miraculos pentru spălat, şi mantaua impermeabilă de pompier, galbenă cu coiful roşu, care atîrnau pe agăţătorile de lîngă uşa biroului. Eliot era locotenent de pompieri. Ar fi putut obţine uşor gradul de căpitan sau de comandant, căci era un pompier devotat şi destoinic, şi pe deasupra mai şi înzestrase remiza de pompieri cu şase maşini noi nouţe. La insistenţele lui nu deţinea un rang mai mare decît cel de locotenent.

Cum aproape niciodată nu părăsea oficiul, în afara ocaziilor cînd avea de înfruntat focul, Eliot era cel care primea toate alarmele de incendiu. De aceea avea două telefoane lîngă patul de campanie. Cel negru era pentru apelurile către fundație. Cel roșu pentru alarmele de incendiu. Cînd era anunțat un incendiu, Eliot apăsa un buton roșu montat pe perete, sub autorizația lui de notar public. Butonul declanșa o sirenă de sfîrșit de lume sub cupola din vîrful remizei de pompieri. Eliot dăduse banii pentru sirenă și de asemenea pentru cupolă.

Se auzi un tunet asurzitor.

— Ei, ei — ei, ei, murmură Eliot în somn.

Telefonul negru se pregătea să sune. Eliot avea să se deștepte și să răspundă la cel de al treilea apel. Și avea să spună ceea ce spunea oricărui solicitant, indiferent de oră :

— Aici Fundația Rosewater. Cu ce vă putem fi de folos ?

* R *

Senatorul avea ideea fixă că Eliot făcea afaceri cu criminalii. Se înșela. Majoritatea clienților lui Eliot nu aveau suficient curaj ori inteligență destulă ca să se ocupe de crime. Dar și Eliot, cînd intra în dispute cu tatăl său, cu bancherii și cu avocații lui, se înșela cu privire la clienții săi. El încerca să-i convingă că oamenii cărora le oferea ajutor erau aceeași stirpe de oameni care, cu generații în urmă, defrișaseră pădurile, secaseră mlaștinile, construiseră podurile, oamenii ai căror fii alcătuiau coloana vertebrală a infante-

riei americane la vreme de război, şi aşa mai departe. Indivizii care solicitau cu regularitate ajutorul lui Eliot erau de fapt mult mai neputincioşi — şi mult mai săraci cu duhul. Cînd, de pildă, venea vremea ca fiii lor să intre în armată, aceştia erau în general refuzaţi ca fiind indezirabili din punct de vedere fizic, mintal sau moral.

Existau şi elemente viguroase printre săracii din ţinutul Rosewater, care însă din mîndrie se ţineau departe de Eliot şi afecţiunea sa necritică, care aveau tăria să părăsească ţinutul şi să plece în căutare de lucru la Indianapolis, Chicago sau Detroit. Foarte puţini găseau, fireşte, vreo slujbă stabilă pe acolo, dar cel puţin încercau.

* R *

Solicitanta care tocmai se pregătea să însufleţească telefonul negru al lui Eliot era o fată bătrînă de şaizeci şi opt de ani care, după părerea unanimă, era prea neghioabă ca să mai merite să trăiască. O chema Diana Moon Glampers. Nimeni n-o iubise vreodată. Şi nici nu exista un motiv ca să fie iubită. Era urîtă, nătîngă şi plicticoasă. În rarele ocazii cînd trebuia să se prezinte, îşi declama numele întreg, şi continua prin ecuaţia aceea derutantă care o azvîrlise fără rost în viaţă.

— Mama mea a fost o Moon[1]. Tatăl meu un Glampers.

[1] În traducere „Lună".

* R *

Această încrucişare între Moon şi Glampers era femeie de serviciu în palatul Rosewater de cărămidă ornamentală, reşedinţa legală a senatorului, casă în care nu stătea de fapt mai mult de zece zile pe an. În celelalte 355 de zile ale anului, Diana ocupa singură cele douăzeci şi şase de odăi. Curăţa şi iar curăţa la ele, neavînd nici măcar consolarea de-a putea învinovăţi pe cineva că face murdărie.

Cînd îşi încheia ziua de lucru, Diana se retrăgea într-o cămăruţă deasupra garajului pentru şase automobile ale familiei Rosewater. Singurele vehicole adăpostite în garaj erau un Ford *Faeton*, model 1936, pus pe butuci, şi o tricicletă roşie cu clopot de incendiu, agăţată de ghidon. Tricicleta aparţinuse lui Eliot în copilărie.

După muncă, Diana şedea în odaie şi asculta radioul ei în cutia de plastic verde crăpat, ori îşi făcea de lucru cu Biblia. N-o putea citi. Biblia ei era o epavă ferfeniţită. Pe măsuţa de lîngă pat se afla un telefon alb, un aşa numit telefon „prinţesă", pe care îl închiriase de la Compania de telefoane din Indiana la preţul de şaptezeci şi cinci de cenţi pe lună, pe lîngă costul serviciilor curente.

Se auzi o bubuitură de tunet.

Diana ţipă după ajutor. Era firesc să ţipe. Trăsnetul îi ucisese părinţii la un picnic al Companiei de cherestea Rosewater, în anul 1916. Era convinsă că trăsnetul avea s-o omoare şi pe ea. Şi, întrucît rinichii o dureau mai tot timpul, era sigură că trăsnetul o va lovi în rinichi.

Smulse din furcă receptorul telefonului „prințesă“. Formă singurul număr pe care-l chema întotdeauna. Așteptînd să se prezinte cel de la capătul firului, scîncea și gemea.

Se prezentă Eliot. Vocea îi era suavă, imens de paternă — la fel de plină de simțire ca cea mai joasă notă de violoncel.

— Aici Fundația Rosewater, zise el. Cu ce vă putem fi de folos ?

* R *

— Electricitatea-mi dă iar tîrcoale, domnule Rosewater. A *trebuit* să te chem. Mi-e așa de *frică !*

— Cheamă-mă ori de cîte ori vrei, scumpo. De-aia sînt aici.

— Electricitatea o să mă *nimerească* de data asta.

— Ah, naiba s-o ia de electricitate ! Furia lui Eliot era sinceră : Electricitatea aia mă scoate din răbdări, văzînd cum te chinuie tot timpul. Nu-i cinstit.

— Aș vrea să vină odată și să mă omoare, decît să tot trebuiască să mă gîndesc la ea.

— Orașul ăsta ar fi tare trist, scumpo, de s-ar întîmpla asta vreodată.

— Cui i-ar păsa ?

— *Mie.*

— Dumitale îți pasă de toată lumea. Vreau să zic, cui altcuiva ?

— Multora, multor oameni, scumpo.

— O băbușcă nătîngă de șaizeci și opt de ani.

— Șaizeci și opt de ani e o vîrstă minunată.

— Şaizeci şi opt de ani e o veşnicie pentru cine trăieşte fără să i se fi întîmplat vreodată ceva plăcut. Mie nu mi s-a-ntîmplat nimic frumos. Cum să mi se-ntîmple ? Am stat pe după uşă cînd bunul Dumnezeu a împărţit inteligenţa la oameni.

— Nu-i adevărat !

— Am stat după uşă cînd bunul Dumnezeu a-mpărtit la oameni trupuri frumoase şi puternice. Chiar cînd eram tînără, nu puteam nici să fug repede, nici să sar. Nu m-am simţit niciodată într-adevăr bine, nici măcar o dată. Am avut crampe, şi glezne umflate, şi dureri la rinichi de cînd eram copilă. Şi-am stat după uşă şi cînd bunul Dumnezeu a-mpărţit banii şi norocul. Iar cînd mi-am adunat destul curaj ca să ies după uşă şi să şoptesc : „Doamne, Doamne — bunule Dumnezeu — uite-mă şi pe mine cea pricăjită“, nu mai rămăsese nimic frumos de împărţit. A trebuit să-mi dea un cartof de nas. A trebuit să-mi dea păr ca sîrma, şi-o voce ca de buhai.

— Dar nu ai voce de buhai, Diana. Ai o voce fermecătoare.

— Ba de buhai, insistă ea. Era buhaiul ăsta în rai, domnule Rosewater. Dumnezeu vroia să-l trimită aicea pe pămînt să se nască, dar buhaiul avea minte. „Doamne“, zice buhaiul cel isteţ, „dacă n-ai nimica împotrivă, drăguţule Doamne, aş prefera să nu mă mai nasc. Nu-i prea distractiv pentr-un *buhai* acolo jos.“ Aşa că Dumnezeu a lăsat buhaiul să ţopăie în voie prin rai, unde nimeni nu putea să-l folosească ca mo-

meală, ori să-l mănînce, iar Domnul mi-a dat mie vocea lui.

Urmă un nou bubuit de tunet. Vocea Dianei urcă cu o octavă :

— Ar fi trebuit să spun şi eu ce-a zis buhaiul ! Asta nu-i o lume prea caldă pentru de-alde Diana Moon Glampers !

* R *

— Ei, ei, Diana, ei, ei, făcu Eliot, şi trase o duşcă dintr-o sticlă de Southern Comfort.

— Rinichii mă dor toată ziua, domnule Rosewater. Îi simt ca şi cînd o minge încinsă de electricitate ar trece prin ei foarte încet, învîrtindu-se roată şi sfîşiindu-mă cu lame otrăvite.

— Asta nu poate fi prea plăcut.

— Nici nu e.

— *Tare*-aş vrea, dragă, să consulţi un doctor în legătură cu rinichii ăia păcătoşi.

— Am consultat. M-am dus la doctorul Winters azi, cum m-ai povăţuit. S-a purtat cu mine de parcă aş fi fost o vacă, iar el un veterinar cherchelit. Şi cînd a terminat să-mi dea ghionturi şi să mă-ntoarcă pe faţă şi pe dos, pur şi simplu a rîs. A zis c-ar vrea ca toţi cei din Rosewater să aibă rinichi la fel de sănătoşi ca ai mei. Mi-a zis că boala de rinichi e numai în capul meu. Ah, domnule Rosewater, de-acum înainte singurul meu doctor eşti dumneata.

— Dar eu nu sînt medic, dragă.

— Nu-mi pasă. Ai lecuit mai multe cazuri deznădăjduite decît toţi doctorii din Indiana luaţi laolaltă.

— Ei, ei...

— Dawn Leonard a avut furuncule vreme de zece ani, şi l-ai vindecat. Lui Ned Calvin i se bătea un ochi încă de cînd era copil, şi l-ai lecuit. Pearl Flemming a venit să te consulte, şi a aruncat cîrjele. Iar acuma rinichii nu mă mai dor, numai pentru că ţi-am auzit vocea atît de caldă.

— Mă bucur.

— Şi tunetele şi fulgerele s-au oprit.

Era adevărat. Nu mai rămăsese decît inevitabila romanţă sentimentală a ploii.

* R *

— Şi-acum poţi să dormi, dragă ?

— Da, mulţumită dumitale. Ah, domnule Rosewater, ar trebui să ţi se ridice o mare statuie drept în inima oraşului — din diamante şi aur, şi rubine nepreţuite şi uraniu pur. Dumneata, cu numele dumitale ilustru şi educaţia aleasă şi banii şi manierele elegante ce le-ai învăţat de la mămica, ai putea fi acum departe într-un mare oraş, plimbîndu-te într-un Cadillac cu cei mai grozavi tipi, în sunet de fanfară şi în uralele mulţimii. Ai fi putut să fii atît de puternic şi atît de sus, că dacă te-ai fi uitat în jos la oamenii pricăjiţi, nătîngi, simpli din bietul ţinut Rosewater, ţi s-ar fi părut nişte gîndaci.

— Ei, ei...

— Ai renunţat la tot ce-şi poate dori cineva ca s-ajuţi nişte oameni mărunţi, iar aceştia o ştiu prea bine. Fii binecuvîntat, domnule Rosewater. Noapte bună.

6

— MICILE SEMNALE de avertizare ale naturii, spuse senatorul pe un ton sumbru, vorbind către Sylvia, McAllister și Mushari. Oare pe cîte din ele le-am trecut cu vederea ? Presupun că pe toate.

— Nu vă căutați vină, zise McAllister.

— Dacă cineva are un singur copil, continuă senatorul, iar familia lui are renumele de a produce indivizi neobișnuiți, cu o voință de fier, ce criterii poate avea acel cineva pentru a hotărî dacă feciorul lui este sau nu scrîntit ?

— Nu vă *căutați* vină !

— Mi-am petrecut viața cerîndu-le oamenilor să-și recunoască propria vină pentru nenorocirile lor.

— Ați admis și excepții.

— Al naibii de puține.

— Socotiți-vă și dumneavoastră printre ele. Căci acolo vă e locul.

— Adesea mă gîndesc că Eliot n-ar fi ajuns aici dacă n-ar fi fost bîlciul acela cu alegerea lui ca mascotă a unității de pompieri cînd era

copil. Doamne, cum l-au mai răsfăţat — l-au lăsat să şadă pe locul Pompierului Numărul Unu şi să tragă clopotul, l-au învăţat cum să detoneze ţeava de eşapament aprinzînd şi oprind motorul, rîzînd ca un smintit cînd reuşea să dea de pămînt toba de eşapament. Cu toţii trăsneau a băutură, fireşte... Clătină din cap şi clipi: Rachiu şi maşini de stins incendiile — o preafericită copilărie din nou regăsită. Nu ştiu, nu ştiu, pur şi simplu nu ştiu ce să cred. De cîte ori ne-am dus acolo, i-am spus că aceea-i casa noastră — dar nu mi-am închipuit c-o să fie atît de neghiob ca s-o şi creadă.

* R *

— Pe mine mă-nvinovăţesc, zise senatorul.

— Bravo, făcu McAllister. Şi cum tot sînteţi la capitolul ăsta, nu uitaţi să vă consideraţi răspunzător pentru tot ce i s-a întîmplat lui Eliot în timpul celui de-al doilea război mondial. E vina dumneavoastră, fără doar şi poate, că clădirea aceea năpădită de fum era plină de pompieri.

McAllister se referea la cauza imediată a colapsului nervos al lui Eliot spre sfîrşitul războiului. Clădirea năpădită de fum era o fabrică de clarinete din Bavaria. Se presupunea că în ea s-ar fi aflat un cuib de rezistenţă S. S. Eliot comanda un pluton al companiei sale în asaltul asupra clădirii. Arma sa obişnuită era o puşcă semiautomată Thompson. Dar acum dădu asaltul cu o carabină căreia îi pusese şi baioneta, din pricina riscului de a-şi împuşca proprii săi oameni în fumul dens.

Nu mai înfipsese o baionetă în nimeni, nici măcar în anii de măcel.

Aruncă o grenadă într-o fereastră. După explozie, căpitanul Rosewater sări el însuşi înăuntru şi se pomeni într-o mare de fum a cărei suprafaţă se ondula la nivelul ochilor săi. Îi auzea pe nemţi, dar nu-i putea vedea.

Făcu un pas înainte, se împiedică de-un cadavru, căzu peste altul. Erau nemţii ucişi de grenada lui. Se sculă şi se trezi faţă în faţă cu un neamţ cu caschetă şi mască de gaze.

Eliot, ca un brav soldat ce era, îl lovi cu genunchiul în vintre şi-i trecu baioneta prin gît, scoase baioneta şi zdrobi maxilarul victimei cu patul puştii.

Atunci Eliot auzi ţipătul unui sergent american undeva la stînga. Vizibilitatea era ceva mai bună acolo, pesemne, căci sergentul ţipa: „Opriţi focul! Opriţi focul, fraţilor. Iisuse — ăştia nu-s soldaţi. Ăştia-s pompieri!“

Era adevărat. Eliot ucisese trei pompieri neînarmaţi. Erau civili din sat, angajaţi în acţiunea bravă şi fără echivoc de salvare a clădirii de la fuziunea cu oxigenul.

Cînd medicii scoaseră măştile celor trei oameni ucişi de Eliot, aceştia se dovediră a fi doi bătrîni şi un puşti. Puştiul era cel străpuns cu baioneta. Nu părea să aibă mai mult de paisprezece ani.

Eliot se comportă destul de normal în următoarele zece minute. Apoi se întinse calm dinaintea unui camion în mişcare.

Camionul se opri la timp, dar roţile îl şi atingeau pe căpitanul Rosewater. Cîţiva din oamenii săi îl culeseră îngroziţi, descoperind că Eliot era

țeapăn, atît de rigid încît ar fi putut să-l ducă de păr și de călcîie.

Rămase așa vreme de douăsprezece ceasuri, fără să mănînce ori să vorbească — așa că-l transportară îndărăt în Parisul Vesel.

* R *

— Cum ți s-a părut acolo la Paris ? se interesă senatorul. Părea destul de sănătos la cap ?

— Păi, tocmai așa l-am întîlnit.

— Nu-nțeleg.

— Cvartetul de coarde al tatălui meu dădu un concert pentru bolnavii mintali dintr-un spital american — tata a stat de vorbă cu Eliot și a fost de părere că Eliot era americanul cel mai întreg la minte din cîți cunoscuse. Cînd Eliot se făcu destul de bine ca să poată pleca, tata îl invită la noi la masă. Mi-amintesc cum ni l-a recomandat : „Vreau să vă prezint pe singurul american care-a băgat pînă acum de seamă că există un război".

— Ce a spus el de-a părut așa de *normal* ?

— Mai degrabă a contat impresia făcută decît — decît ceea ce a spus. Mi-aduc aminte cum l-a descris tata. A zis : „Acest tînăr căpitan pe care vi-l aduc în casă disprețuiește arta. Puteți să vă imaginați așa ceva ? O *disprețuiește* — și totuși într-un mod încît nu mă pot reține să-l iubesc. Cred că ceea ce vrea să zică el e că arta l-a dezamăgit, lucru care, trebuie să recunosc, sună adevărat în gura unui om care-a ucis un băietan de paisprezece ani în exercițiul funcțiunii".

— L-am iubit pe Eliot de la prima vedere.

— N-ai putea folosi un alt cuvînt ?

— În loc de ce ?

— În loc de *iubire* ?

— Dar ce alt cuvînt mai bun există ?

— A fost şi ăsta un cuvînt perfect valabil — pînă n-a încăput pe mîna lui Eliot. Acum e un cuvînt compromis pentru mine. Eliot a făcut din cuvîntul *iubire* ce-au făcut alţii din cuvîntul *democraţie*. Dacă Eliot insistă să iubească pe toată lumea, indiferent cine sînt şi ce fac, atunci noi ceştilalţi va trebui să ne găsim un cuvînt nou.

Ridică ochii spre un portret în ulei al răposatei sale soţii :

— Bunăoară — pe dînsa am *iubit-o* mai mult decît îmi iubesc gunoierul, ceea ce mă face vinovat de cea mai ruşinoasă crimă a lumii moderne : *dis-cri-mi-na-re.*

* R *

Sylvia surîse palid :

— În lipsa unui alt cuvînt mai bun, îmi permiţi să-l folosesc în continuare pe cel vechi — doar în seara asta ?

— Pe buzele tale mai are încă înţeles.

— L-am iubit de la prima vedere atunci la Paris — şi-l mai iubesc şi acum cînd mă gîndesc la el.

— Trebuie să-ţi fi dat seama destul de repede că te-ai pricopsit cu un smintit.

— A intervenit mai întîi băutura.

— Iată tocmai miezul problemei !

— Şi a fost povestea aceea sinistră, cu Arthur Garvey Ulm.

Ulm era un poetaş căruia Eliot îi dăruise zece mii de dolari pe cînd fundaţia îşi mai avea sediul la New York.

— Bietul Arthur îi spusese lui Eliot că rîvnea să fie liber să rostească adevărul, fără să ţină seamă de consecinţele financiare, iar Eliot i-a completat pe loc un cec imens. Eram la un cocteil, adăugă Sylvia. Mi-amintesc că erau de faţă Arthur Godfrey — şi Robert Frost — şi Salvador Dali — şi încă mulţi alţii. Bietul Arthur rătăcea în transă printre invitaţi, arătîndu-le cecul şi întrebîndu-i dacă putea să fie adevărat. Toţi îi spuseră că cecul era cît se poate de real, iar el se întoarse atunci la Eliot ca să se asigure că nu era totul doar o glumă. Apoi, aproape isteric, îl imploră pe Eliot să-i spună ce să scrie.

„Adevărul" ! zise Eliot.

„Dumneavoastră sînteţi patronul meu — şi-am crezut că-n această calitate aţi... aţi putea..."

„Nu sînt patronul dumitale. Sînt un concetăţean american care-ţi plăteşte ca să afli adevărul. Asta-i cu totul altceva."

„Perfect, perfect", zise Arthur. „Aşa şi trebuie să fie. Aşa îmi convine şi mie. Dar m-am gîndit că poate aveţi vreun subiect special."

„*Dumneata* alege subiectul şi scrie frumos şi curajos despre el."

„Perfect."

Şi înainte să-şi dea seama ce face, bietul Arthur îl salută milităreşte, deşi nu cred să fi fost vreodată în armată sau marină. Şi-l părăsi pe Eliot, dar se apucă iar să colinde printre invi-

taţi întrebîndu-i ce fel de lucruri îl interesau pe Eliot. În cele din urmă se întoarse la el ca să-i spună că fusese odată culegător sezonier de fructe şi că se gîndea să scrie un ciclu de poeme despre cît de năpăstuiţi erau culegătorii de fructe. Eliot se ridică atunci cît era de lung, îl fulgeră de sus cu privirea pe bietul Arthur şi zise, aşa ca să-l audă toată lumea : „Domnule ! Uiţi oare că Rosewaterii sînt fondatorii şi acţionarii majoritari ai Companiei generale a fructelor ?"

— Dar nu era adevărat ! zise senatorul.

— Fireşte că nu, încuviinţă Sylvia.

— Avea fundaţia acţiuni la vremea aceea în Compania generală a fructelor ? îl întrebă senatorul pe McAllister.

— Păi — vreo cinci mii de acţiuni, poate.

— Adică mai nimic.

— Nimic, încuviinţă McAllister.

— Bietul Arthur s-a făcut stacojiu, s-a dat un pas îndărăt, apoi s-a apropiat din nou să-l întrebe foarte umil pe Eliot cine era poetul lui preferat. „Nu ştiu cum îl cheamă", a zis Eliot, „şi mi-ar plăcea să ştiu, căci asta este singura poezie care m-a interesat vreodată, încît am şi memorizat-o."

„Unde aţi citit-o ?"

„Pe un perete, domnule Ulm, într-unul din closetele unei berării între ţinutul Rosewater şi ţinutul Brown, Indiana, la hanul Cabana de Lemn."

— Ah, ce straniu, ce straniu, făcu senatorul. Hanul Cabana de Lemn trebuie să fi ars prin — Dumnezeule ! — 1934, sau cam aşa ceva. Ce straniu că Eliot îşi mai amintea de el.

— A fost vreodată acolo ? se interesă McAllister.

— O dată, o singură dată, dacă stau bine să mă gîndesc, răspunse senatorul. Era un bîrlog sinistru de tîlhari, şi nu m-aş fi oprit niciodată acolo dacă nu mi-ar fi fiert radiatorul maşinii. Eliot trebuie să fi avut — 10 ? — 12 ani ? Şi se prea poate să se fi dus la closet şi să fi văzut ceva scris pe perete, ceva ce să nu mai fi uitat apoi niciodată. Ce straniu, ce straniu !

— Cum suna poezia ? întrebă McAllister.

Sylvia îşi ceru scuze faţă de cei doi bărbaţi pentru vulgaritatea ei neintenţionată, iar apoi reproduse cele două versuri pe care i le recitase Eliot cu voce tare lui Ulm :

„Noi nu ne uşurăm în scrumierele voastre,
Deci n-aruncaţi nici voi chiştoace-n urinalele noastre."

* R *

— Bietul poetaş îşi luă tălpăşiţa cu lacrimi în ochi, zise Sylvia. Luni întregi după aceea mi-a fost groază să deschid pacheţelele primite, ca nu cumva unul să conţină urechea lui Arthur Garvey Ulm.

* R *

— Nu poate să sufere arta, observă McAllister chicotind.

— E poet el însuşi, zise Sylvia.

— Asta-i noutate pentru mine, zise senatorul. Niciodată nu i-am văzut opera.

— Obişnuia să-mi scrie mie poezii cîteodată.

— Probabil că cel mai fericit e atunci cînd scrie pe zidurile closetelor publice. Adesea mă-ntrebam cine se ocupă de aşa ceva. Acuma ştiu. E fiul meu, poetul.

— *Scrie* într-adevăr pe zidurile closetelor ? vru să ştie McAllister.

— Aşa am auzit, confirmă Sylvia. Dar era un gest nevinovat, nu unul obscen. Pe cînd locuiam la New York, lumea obişnuia să-mi spună că Eliot scria acelaşi mesaj prin toate closetele din oraş.

— Îţi aminteşti ce scria ?

— Da. „Chiar de sînteţi părăsiţi şi fără dragoste, fiţi rezonabili." După cîte înţeleg, asta i se părea un lucru original.

* R *

Chiar în acel moment, Eliot încerca să adoarmă iar, citind manuscrisul unui roman scris de nimeni altul decît Arthur Garvey Ulm.

Cartea se intitula *Cum să-i faci un prunc rădăcinii de mătrăgună*, folosind un vers dintr-o poezie de John Donne. Dedicaţia glăsuia astfel : „Lui Eliot Rosewater, peruzeaua mea miloasă". Iar dedesubtul dedicaţiei se putea citi un fragment dintr-o altă poezie de Donne :

„O peruzea miloasă a cărei gălbejeală
Ne spune că stăpînul e iscodit de boală."

O scrisoare însoţitoare a lui Ulm lămurea că romanul avea să apară de Crăciun la Editura

Palindrome, și că un mare club al cărții urma să-i decearnă titlul de „cartea preferată", împreună cu *Leagănul Eroticii.*

M-ai uitat cu siguranță, Peruzea miloasă, *zicea scrisoarea la început.* Arthur Garvey Ulm pe care l-ai știut dumneata era un ins ce merita să fie uitat. Ce laș și ce neghiob ca să-și închipuie că e poet ! Și ce mult, grozav de mult i-a trebuit ca să înțeleagă cît de generoasă și bineintenționată a fost cruzimea dumitale ! Și cîte nu mi-ai deslușit despre impasul meu și ce-aveam de făcut, și ce puține cuvinte ai folosit ! Iată deci (paisprezece ani mai tîrziu) opt sute de pagini de proză scrise de mine. Ele n-ar fi putut vedea lumina tiparului fără ajutorul dumitale, și nu mă gîndesc la banii pe care mi i-ai dat. (Banii sînt un rahat, ceea ce constituie și una din ideile romanului.) Mă refer la stăruința dumitale ca să se rostească adevărul despre această societate bolnavă a noastră, și la sugestia că vorbele care să exprime acest adevăr pot fi găsite pe pereții odăilor de meditație.

Eliot nu-și mai putea aminti cine era Arthur Garvey Ulm și, astfel îi era și mai greu să reconstituie sfatul pe care probabil că i-l dăduse. Indiciile pe care i le furnizase Ulm erau prea nebuloase. Eliot se simțea mulțumit că dăduse cuiva un sfat folositor, ba chiar și emoționat cînd Ulm declara ceva mai departe :

Să mă împuşte, să mă spînzure, cel puţin am spus adevărul. Scrîşnetul din măsele al Fariseilor, al Ipochimenilor şi al Filistinilor de pe Madison Avenue o să-mi sune ca o muzică dulce în urechi. Cu ajutorul dumitale divin, am reuşit să eliberez Demonul adevărului din sticlă, iar ei n-or să-l mai vîre acolo niciodată !

Eliot se apucă să citească adevărurile pentru care Ulm se aştepta să fie sacrificat :

CAPITOLUL UNU

I-am răsucit braţul pînă ce ea mi s-a abandonat şi a mai scos şi un ţipăt, pe jumătate de bucurie, pe jumătate de durere (ce ţi-e şi cu femeile !) cînd m-am contopit cu trupul ei.

Eliot se simţi înfiorat erotic. „Ei, fir-ar să fie", îşi repezi el instinctul de procreaţie, „nu vezi cît eşti de ridicol ?"

* R *

— De-ar fi fost la mijloc un copil, zise din nou senatorul.

Apoi densitatea regretului său fu biruită de un gînd : că era o dovadă de cruzime din partea lui să-i vorbească astfel unei femei care nu reuşise să dea naştere copilului miraculos.

— Iartă un biet bătrîn nătîng, Sylvia. Acum pricep de ce poţi mulţumi Domnului că n-ai copil.

Sylvia, revenită din baie după o porție de plîns, încercă cîteva gesturi nesigure, toate indicînd că i-ar fi plăcut foarte mult să aibă acest copil, dar că pe de altă parte l-ar fi compătimit.

— Niciodată n-aș mulțumi Domnului pentru *așa ceva*.

— Pot să te-ntreb ceva foarte personal ?

— E ceea ce face viața tot timpul.

— Crezi că există o cît de mică posibilitate ca el să se poată procrea *vreodată* ?

— Nu l-am mai văzut de trei ani.

— Te-am rugat să faci o extrapolare.

— Pot doar să vă spun, reluă ea, că spre sfîrșitul căsniciei noastre viața conjugală devenise chiar mai puțin decît o manie. Fusese odată un dulce fanatic al amorului, dar niciodată și al ideii de-a face copii.

Senatorul cloncăni cu regret :

— Măcar dac-aș fi avut grijă cum trebuie de copilul *meu !* și făcu o grimasă. L-am vizitat și eu pe medicul psihanalist frecventat de Eliot la New York. Am ajuns la el anul trecut. Se pare c-ajung peste tot unde-i vorba de Eliot cu douăzeci de ani întîrziere. Adevărul e că — adevărul e că eu — eu n-am putut niciodată să-mi vîr în cap ideea că un tînăr animal atît de robust ca el o s-ajungă în halul ăsta !

Mushari își ascunse cu greu interesul avid pentru detalii clinice privitoare la boala lui Eliot, așteptînd încordat ca altcineva să-l îmboldească pe senator să continue. Dar nimeni n-o făcu. Mushari preferă să se expună :

— Și ce-a zis doctorul ?

Senatorul, nebănuind nimic, continuă relatarea :
— Indivizii ăştia nu vor niciodată să vorbească despre ce vrei *tu*. Întotdeauna trebuie să asculţi altceva. Cînd a aflat cine sînt, n-a mai vrut să vorbească despre Eliot. Insista, în schimb, să discute Legea Rosewater.

Legea Rosewater era considerată de senator capodopera legislativă a vieţii sale. Ea declara tipărirea sau deţinerea de materiale obscene drept delict federal, prevăzînd amenzi pînă la cincizeci de mii de dolari şi pedepse cu închisoarea pînă la zece ani, fără nădejdea eliberării pe cuvînt. Era o capodoperă întrucît reuşea să definească obscenitatea.

Obscenitatea este, *se spunea*, orice reproducere sau placă de patefon sau material scris care atrage atenţia asupra organelor de reproducere, a materiilor eliminate sau a pilozităţilor trupului.

— Psihanalistul ăla, se plînse senatorul, vroia să-mi cunoască copilăria. Vroia să-mi cunoască sentimentele faţă de pilozităţile trupului. Senatorul se scutură scîrbit. L-am rugat să renunţe la acest subiect, întrucît repulsia mea este împărtăşită, după cîte ştiu, de toţi oamenii cuviincioşi.

Senatorul arătă cu mîna spre McAllister, simţind pur şi simplu nevoia să arate spre ceva :
— Acolo-i cheia pornografiei. Alţii se întreabă : „Păi cum poţi s-o recunoşti, cum poţi s-o deosebeşti de artă şi aşa mai departe ?" Eu am legiferat această cheie. Diferenţa între pornografie şi artă constă în pilozitatea trupului.

Roşi, şi-i ceru scuze Sylviei, jenat:
— Te rog să mă ierţi, draga mea.

Mushari trebui să-l îmboldească din nou.
— Şi doctorul n-a zis *nimic* despre Eliot?
— Afurisitul de doctor mi-a zis că Eliot nu i-a vorbit niciodată despre nimic în afară de binecunoscute fapte istorice, aproape toate legate de oprimarea inşilor smintiţi ori a sărăntocilor. Mi-a zis că orice diagnostic privitor la boala lui Eliot nu putea fi decît pur speculativ şi neştiinţific. Ca un tată profund îngrijorat ce eram, i-am zis: „Daţi-i înainte şi speculaţi cît poftiţi în legătură cu fiul meu. N-am să vă trag la răspundere. Aş fi bucuros s-aud orice, adevărat sau neadevărat, căci eu unul am epuizat de ani de zile toate ideile, ştiinţifice sau neştiinţifice, adevărate sau neadevărate, despre fiul meu. Vîrîţi chiureta aceea de oţel inoxidabil în creierul ăsta de moşneag nenorocit, doctore, şi învîrtiţi bine."
El mi-a răspuns: „Înainte să vă deslușesc ideile mele speculative, trebuie să vorbesc puţin despre perversiune sexuală. Am de gînd să-l implic şi pe Eliot în acest subiect, aşa că, dacă o atare implicare v-ar afecta peste măsură, ar fi mai bine să încheiem discuţia aici". „Continuaţi", i-am spus, „sînt un neghiob bătrîn şi se zice că un neghiob bătrîn ca mine nu mai poate fi rănit prea mult de vreo vorbă spusă de cineva. N-am crezut asta pînă acum, dar o s-o cred de-acum înainte."
„Prea bine", zise el, „să plecăm de la presupunerea că un tînăr sănătos va fi ispitit de o femeie atrăgătoare, ce nu e mama sau sora sa. Dacă

tînărul respectiv este stîrnit erotic de altceva, să zicem de un bărbat, sau o umbrelă, de eşarfa cu pene de struţ a împărătesei Iosefina, sau de o oaie, un cadavru, de maică-sa sau de o jartieră furată, el devine ceea ce se numeşte un *pervers*."

I-am răspuns că ştiusem întotdeauna de existenţa unor asemenea indivizi, dar că nu mă gîndisem niciodată prea mult la ei, căci nu socoteam că am de ce.

„Prea bine", zise el din nou. „Asta-i o reacţie calmă şi raţională, domnule senator, dar, ca să fiu sincer, mă cam surprinde. Să trecem deci repede mai departe şi să admitem că în fiecare caz de perversiune este vorba esenţialmente de nişte fire scurt-circuitate. Mama Natură şi Societatea îi impun omului să-şi rezolve problemele sexuale în cutare loc, şi să facă cutare şi numai cutare lucru. Dar din pricina firelor scurt-circuitate, bietul om se duce glonţ la locul nepotrivit, şi mîndru de el săvîrşeşte un lucru hidos şi nepotrivit ; după care se poate socoti fericit dacă e numai mutilat pe viaţă de-o forţă poliţienească represivă, şi nu ucis de mulţime."

— Am început întîia dată în viaţă să simt groaza strecurîndu-mi-se în suflet, zise senatorul, şi i-am mărturisit-o doctorului. „Prea bine", a zis el iar. „Cea mai mare satisfacţie a profesiei de medic vine din ispitirea laicului în direcţia lucrurilor terifiante şi readucerea lui îndărăt viu şi nevătămat. Eliot are cu siguranţă firele undeva scurt-circuitate, dar locul acela nepotrivit unde scurt-circuitul său îl obligă să-şi consume energia sexuală nu e neapărat aşa de grav."

„Dar despre *ce* e vorba ?“ am strigat eu, imaginîndu-mi-l fără voie pe Eliot furînd lenjeria de corp feminină, tăind pe furiş bucle de păr în metro, zgîindu-se pe gaura cheii.

Senatorul de Indiana se cutremură înfiorat.

„Spune-mi doctore — spune-mi tot ce-i mai rău. Unde-şi consumă Eliot energia sexuală ?“

„În Utopia“, mi-a răspuns acesta.

Dezamăgirea îl făcu pe Mushari să strănute.

7

PLEOAPELE LUI ELIOT atîrnau grele de somn în vreme ce mai citea *Cum să-i faci prunc rădăcinii de mătrăgună.* Frunzărea manuscrisul la întîmplare, sperînd să descopere incidental faimoasele cuvinte ce trebuiau să-i facă pe farisei să scrîşnească din dinţi. Dădu peste un pasaj în care un judecător era damnat pentru că nu procurase nici o clipă de plăcere soţiei lui, sau un altul în care un agent publicitar ce se ocupa de săpunuri se îmbăta, încuia uşile locuinţei sale şi îmbrăca vechea rochie de mireasă a mamei sale. Eliot se încruntă, încercînd să-şi închipuie că un asemenea episod ar putea fi o provocare frumuşică pentru un fariseu, dar nu reuşi.

Citea acum episodul în care logodnica agentului era sedusă de şoferul tatălui ei. Într-o secvenţă sugestivă, ea rupea cu dinţii nasturii de la piept ai uniformei lui. Eliot Rosewater adormi.

Telefonul sună de trei ori.

— Aici Fundaţia Rosewater. Cu ce vă putem fi de folos ?

— Domnule Rosewater, se auzi o voce agitată de bărbat, nici nu mă cunoaşteţi.

— V-a spus cineva că asta contează ?

— Sînt un nimic, domnule Rosewater. Mai rău ca un nimic.

— Atunci Dumnezeu a cam greşit, nu-i aşa ?

— Cu siguranţă, în ziua cînd m-a făcut.

— Poate c-ai adus jalba dumitale la locul potrivit.

— Dar în definitiv, ce loc e *ăsta* ?

— Cum ai ajuns s-auzi de noi ?

— Am zărit un afiş mare galben în cabina telefonică. Zice : *„Nu vă sinucideţi. Chemaţi la telefon Fundaţia Rosewater“*, şi e trecut numărul dumneavoastră de telefon. (Asemenea afişe erau lipite în toate cabinele telefonice din ţinut, ba şi pe geamurile din spate ale maşinilor şi autocisternelor majorităţii pompierilor voluntari.) Ştiţi ce-a scris cineva dedesubt cu creionul ?

— Nu.

— Scrie : *„Eliot Rosewater e un sfînt. Are să-ţi dea iubire şi bani. Dar dac-o preferi pe cea mai nostimă damă din Indiana de sud, mai bine cheam-o pe Melissa“*. Şi e notat numărul ei.

— Eşti străin pe-aici ?

— Sînt străin peste tot. Dar în definitiv, ce *sînteţi* dumneavoastră — un fel de religie ?

— Un baptist predestinarian al spiritului cu două obîrşii.

— Ce ?

— Asta le spun oamenilor de obicei, cînd insistă că trebuie să am o religie. Se pare că *există* o asemenea sectă, şi sînt sigur că serveşte la ceva.

Se practică spălatul picioarelor, iar predicatorii nu încasează bani. Eu îmi spăl singur picioarele și nu încasez pentru asta bani.

— Nu înțeleg, zise străinul.

— E doar un mod de a-ți risipi încordarea, de-a te face să pricepi că nu-i nevoie să păstrezi un ton grav cu mine. Nu cumva ești un baptist predestinarian al spiritului cu două obîrșii ?

— Iisuse, nu !

— Există vreo două sute din ăștia, și mai curînd ori mai tîrziu o să mă pomenesc zicîndu-i vreunuia din ei ce ți-am spus și dumitale. (Eliot trase o dușcă.) Trăiesc cu spaima acelui moment. E sigur c-o să se-ntîmple odată.

— Vorbiți de parc-ați fi beat. Mi s-a părut că tocmai ați tras o dușcă.

— Fie și așa — cu ce-ți putem fi de folos ?

— Cine dracu *sînteți* ?

— Guvernul.

— Cine anume ?

— Guvernul. Dacă nu-s biserica, și totuși vreau să-i împiedic pe oameni de la sinucidere, atunci probabil că sînt guvernul. Așa-i ?

Omul bolborosi ceva.

— Sau Fondul Public de Binefacere, zise Eliot.

— Asta vrea să fie o glumă ?

— Numai eu știu, iar dumneata trebuie să afli.

— Poate credeți că-i distractiv să lipiți afișe despre nenorociții care vor să se sinucidă.

— Ești dumneata un asemenea nenorocit ?

— Și dac-aș fi ?

— Ţi-aş împărtăşi motivele nemaipomenite, descoperite de mine, pentru care merită să trăieşti.

— Ce-aţi *face* dumneavoastră ?

— Ţi-aş spune să numeşti preţul minim pe care l-ai cere ca să mai trăieşti o săptămînă.

Urmă un moment de tăcere.

— M-ai auzit ? întrebă Eliot.

— V-am auzit.

— Dacă n-ai de gînd să te sinucizi, te-aş ruga să închizi telefonul. Sînt nenumăraţi alţi oameni care vor să folosească linia.

— Vorbiţi aşa de trăsnit.

— Dumneata eşti cel care vrea să se omoare.

— Şi ce-ar fi să zic că n-aş trăi pînă săptămîna viitoare nici pentru un milion de dolari ?

— Ţi-aş răspunde : „Dă-i înainte şi mori". Încearcă o mie.

— O mie.

— Dă-i înainte şi mori. Încearcă o sută.

— O sută.

— Acum vorbeşti cu noimă. Vino la mine să discutăm. Îi spuse unde-şi avea biroul. Să nu-ţi fie teamă de cîinii din faţa postului de pompieri. Nu muşcă decît atunci cînd sună alarma de incendiu.

* R *

În legătură cu sirena de incendiu : după toate cunoştinţele lui Eliot, era alarma cea mai sonoră din întreaga emisferă vestică a pămîntului. Era acţionată de un motor Messerschmitt de şapte sute de cai putere, care avea un demaror de treizeci

de cai putere. Fusese principala alarmă aeriană din Berlin în vremea celui de al doilea război mondial. Fundaţia Rosewater o cumpărase de la guvernul vest-german şi o donase oraşului în mod anonim.

Cînd îşi făcu apariţia pe o platformă de camion, singurul indiciu cu privire la donator era o etichetă ce glăsuia simplu : „Dar din partea unui prieten".

* R *

Eliot începu să scrie într-un registru masiv pe care-l ţinea sub patul de campanie. Era legat în piele neagră grofată şi avea 300 de pagini liniate de un verde odihnitor pentru ochi. Îl numea *Cartea Judecăţii de Apoi.* În acest registru Eliot înscrisese, încă din prima zi a operaţiilor desfăşurate de fundaţie în oraşul Rosewater, numele fiecărui client, natura plîngerilor sale, şi ce întreprinsese fundaţia referitor la ele.

Registrul era aproape plin şi numai Eliot ori soţia lui înstrăinată ar fi putut decodifica tot ce scria în el. Acum înregistrase numele sinucigaşului care-l chemase la telefon şi care între timp îi făcuse o vizită şi plecase — plecase cam morocănos, ca şi cînd ar fi bănuit că fusese tras pe sfoară ori luat în bătaie de joc, dar fără să înţeleagă cum anume şi de ce.

„Sherman Wesley Little", scrise Eliot, „Indy, Sm-si-CT-V2-N3C-C2At-BR$ 300." Decodificat, asta însemna că Little era din Indianapolis, un sculer-matriţer sinucigaş ce fusese concediat temporar, veteran al celui de al doilea război mon-

dial, cu nevastă și trei copii, cel de-al doilea copil suferind de ataraxie. Eliot îi oferise o bursă Rosewater de 300 de dolari.

O recomandare mult mai frecventă în *Cartea Judecății de Apoi* decît alocațiile de bani era „AV". Era sfatul dat de Eliot indivizilor doborîți de necazuri, cu sau fără motiv: „Dragă, uite ce să faci — ia o aspirină și dă-o pe gît cu un pahar de vin".

* R *

„VM" însemna „vînătoare de muște". Oamenii simțeau adesea nevoia disperată de-a face ceva pentru Eliot. El îi ruga atunci să vină la o anumită oră din zi și să-i izgonească muștele din oficiu. În sezonul muștelor, aceasta era o misiune herculeană, întrucît Eliot nu avea plasă la ferestre, și pe deasupra oficiul său era în directă comunicație cu bucătăria îmbîcsită a localului de dedesubt, printr-un horn de aer fierbinte situat drept în podea.

Așa încît vînătorile de muște erau adevărate ceremonii, și ele erau ritualizate în așa măsură încît nu se foloseau plesnitori convenționale, bărbații și femeile vînînd muștele în chipuri cu totul deosebite. Bărbații foloseau fîșii de cauciuc, iar femeile pocale cu apă călduță și leșie de săpun.

Tehnica fîșiei de cauciuc se desfășura în chipul următor: un bărbat începea să taie o bandă circulară de cauciuc în șuvițe drepte, nu rotunde. Întindea apoi șuvița între mîini, cu pri-

virea de-a lungul fîşiei ca şi cînd ar fi fost cătarea unei puşti, dîndu-i drumul cînd apărea musca în obiectiv. O muscă bine lovită adesea se vaporiza pe loc, ceea ce explica culoarea ciudată a pereţilor şi mobilierului lui Eliot, care era în mare parte un piure uscat de muşte.

Procedeul pocalului cu leşie de săpun se desfăşura astfel : o femeie căuta cu ochii o muscă atîrnînd cu capul în jos. Apropia atunci paharul cu leşie foarte încet de muscă, profitînd de faptul că o muscă în această poziţie, simţind primejdia, se lansa drept în jos cîţiva centimetri, în cădere liberă, înainte de-a recurge la aripi. În mod ideal, musca nu simţea primejdia decît atunci cînd aceasta se afla chiar sub ea, şi atunci se arunca ascultătoare în săpun, zbătîndu-se pînă cădea la fund printre clăbuci şi se îneca.

Eliot spusese adesea în legătură cu această tehnică :

— Nimeni nu crede în eficacitatea ei pînă ce n-o încearcă. Cînd descoperă că merge, nu mai renunţă-n veci la ea.

* R *

La sfîrşitul catastifului se afla un roman neterminat pe care Eliot îl începuse cu ani în urmă, într-o seară cînd înţelesese în sfîrşit că Sylvia nu avea să se mai reîntoarcă la el.

> De ce mai revin atîtea suflete în mod voluntar pe Pămînt după ce-au eşuat şi-au murit, şi iar au eşuat şi-au murit acolo ? Poate pentru că cerul e atît de gol. Pe

Porțile de Mărgăritar ar trebui să scrie cuvintele :

PUȚIN NIMIC, O DOAMNE, CE MULT CONTEAZĂ !

Dar singurele mesaje scrise pe porțile fără sfîrșit ale paradisului sînt inscripțiile obscene ale unor spirite de vandali. „Bun venit la Tîrgul Internațional !" zice un lamento scris cu creionul pe un fronton de mărgăritar. „Mai bine copt decît mort", opinează un altul.

„Nu ești bărbat pîn' ce carne neagră n-ai mîncat", e de părere o altă inscripție. Iar aceasta a fost la rîndul ei revizuită astfel : „Nu ești bărbat pîn' ce tu însuți în carne neagră n-ai *stat*".

„Unde poți face amor pe-aici" ? întreabă un suflet obscen ; și tot el răspunde : Încearcă *Amorul ultimului menestrel* de Alfred, Lord Tennyson.

Propria-mi contribuție :

Cei ce scriu pe zid în rai
Să le crească ochi de buhai,
Iar cei ce citesc rime nătînge
Să le mănînce.

* R *

„Kublai Khan, Napoleon, Iuliu Cezar și Richard Inimă de Leu put cu toții", declară un suflet brav. Afirmația rămîne necontestată

şi nici nu pare probabil ca vreuna din părţile insultate să dea replica. Sufletul nemuritor al lui Kublai Khan sălăşluieşte acum în trupul nevrednic al nevestei unui veterinar din Lima, Peru. Sufletul nemuritor al lui Bonaparte se zgîieşte la lume din trupul îndesat şi îmbîcsit al feciorului de paisprezece ani al căpitanului din portul Cotuit, Massachussetts. Spiritul marelui Cezar se descurcă şi el cum poate în trupul sfrijit al unei văduve de pigmeu din Insulele Andaman. Richard Inimă de Leu s-a trezit din nou captiv de-a lungul peregrinărilor sale, de astă-dată în trupul lui Coach Letzinger, un exhibiţionist nenorocit şi gunoier liber profesionist din Rosewater, Indiana. Coach, cu bietul rege Richard zăvorît în sine, face de trei, patru ori pe an călătoria la Indianapolis cu autobuzul Ogarului Cenuşiu, îmbrăcat pentru această ocazie cu pantofi, şosete, jartiere, haină de ploaie şi un fluier cromat atîrnîndu-i în jurul gîtului. Cînd ajunge la Indianapolis, Coach pătrunde în raionul de argintărie al unuia din marile magazine, unde întotdeauna se află nenumărate virtuale mirese ce-şi aleg modelele de argintărie. Coach suflă în fluier şi fetele îşi întorc privirile spre el. Coach îşi desface brusc haina de ploaie, o încheie la loc şi apoi fuge ca un apucat să prindă autobuzul ce-l va duce îndărăt în Rosewater.

* R *

Raiul e cel mai plicticos loc din lume, *continuă romanul lui Eliot*, aşa că cele mai multe spirite fac coadă ca să primească o nouă viaţă — iar ele trăiesc şi iubesc, eşuează şi mor, şi iar stau la coadă ca să renască. Înşfacă şi ele ce se găseşte, cum zice proverbul. Nu se tocmesc şi nu ţipă să fie de-o rasă sau alta, de un sex sau altul, de-o naţionalitate sau alta, dintr-o clasă sau alta. Ceea ce vor şi primesc : trei dimensiuni — cu mici colete de timp, se înţelege — şi o împrejmuire de carne care să facă posibilă distincţia crucială între înăuntru şi afară.

Aici, în rai, nu există înăuntru. Şi nici afară. A păşi pe poartă în orice direcţie înseamnă a pleca din nicăieri spre niciunde, şi de la oriunde spre fieunde. Imaginaţi-vă o masă de biliard lungă şi lată, precum Calea Lactee. Nu uitaţi nici detaliul că ea e o placă lucioasă de ardezie fără cusur pe care s-a lipit o catifea verde. Oricine-şi poate închipui măcar atît — a înţeles ce-i de înţeles în legătură cu Paradisul — şi va compătimi cu cei ce jinduiesc aprig după distincţia între înăuntru şi afară.

* R *

Oricît de neplăcut ar fi pe aici, există totuşi cîţiva printre noi care preferă să nu se mai nască. Şi eu mă număr printre ei.

N-am mai coborît pe pămînt din anul 1587 cînd, preumblîndu-mă prin lume în trupul unei anume Walpurga Haumännin, am fost executat în satul austriac Dillingen. Crima săvîrşită de trupul meu muritor era, zice-se, vrăjitoria. Auzind sentinţa, fireşte c-am vrut să ies iute din acel trup. Oricum eram pe cale să-l părăsesc, folosindu-mă de el mai mult de optzeci şi cinci de ani. Dar a trebuit să rămîn ţintuit în el cîtă vreme l-au legat călare pe-o capră de tăiat lemne, au urcat capra pe-o căruţă şi-au purtat bietul meu trup spre primărie. Acolo mi-au sfîşiat braţul drept şi sînul stîng cu cleşti încinşi în foc. Apoi m-au coborît la poarta inferioară, unde mi-au smuls sînul drept. Apoi m-au dus la poarta spitalului unde mi-au sfîşiat braţul drept. Apoi m-au dus în piaţa satului. Avînd în vedere faptul că fusesem o moaşă autorizată, sub jurămînt, vreme de şaizeci şi doi de ani, şi totuşi mă purtasem atît de mişeleşte, mi-au tăiat braţul drept. Apoi m-au legat de un rug şi m-au ars de vie şi au aruncat cenuşa-mi în cel mai apropiat rîu.

Cum vă zic, de-atunci nu m-am mai reîntors pe pămînt.

* R *

Pe vremuri cei mai mulţi dintre noi, care nu vroiam să ne reîntoarcem pe bătrînul şi bunul pămînt, eram spirite ale căror trupuri muritoare fuseseră torturate lent,

în chipurile cele mai pline de fantezie — lucru care trebuie să fi satisfăcut în mod deosebit pe adepții pedepselor corporale și capitale, și pe hăituitorii crimei. Dar un lucru bizar se petrece de cîtăva vreme. Am început să cîștigăm noi recruți dintre cei cărora, după standardurile noastre cu privire la ce va să zică tortura, nu li s-a-ntîmplat mai nimic pe pămînt. Abia dacă și-au julit o gleznă, și totuși au năvălit aici în batalioane îngrozite, urlînd: „Ajunge o dată !"

„Cine sînt oamenii ăștia ?" m-am întrebat. „Care este lucrul acela de neînchipuit care li s-a întîmplat ?" Și îmi dau seama că pentru a afla răspunsurile cuvenite, va trebui să părăsesc moartea mea. Va trebui din nou să renasc.

Tocmai am primit vestea că voi fi trimis acolo unde spiritul lui Richard Inimă de Leu trăiește astăzi, în Rosewater, Indiana.

Telefonul negru al lui Eliot sună.

— Aici Fundația Rosewater. Cu ce vă putem fi de folos ?

— Domnule Rosewater, se auzi vocea gîtuită a unei femei, aici... aici e Stella Wakeby.

Gîfîia, așteptînd reacția lui la această introducere.

— O ! Bună, dragă ! zise Eliot cu căldură. Mă bucur că-mi dai de veste ! Ce surpriză plăcută !

Habar n-avea cine era Stella Wakeby.

— Domnule Rosewater, eu... eu... nu v-am cerut niciodată nimic, nu-i aşa ?

— Nu... nu, nu mi-ai cerut.

— O grămadă de inşi cu mai puţine necazuri decît mine vă plictisesc tot timpul.

— Niciodată n-am simţit că cineva m-ar *plictisi*. E-adevărat însă că pe unii îi văd mai des decît pe alţii. Avea atîtea tranzacţii cu Diana Moon Glampers, bunăoară, că nici nu le mai înregistra în catastiful său. Riscă o mărturisire neadevărată : Şi-ades m-am gîndit la poverile îngrozitoare pe care trebuie să le duci.

— Ah, domnule Rosewater, dac-aţi *şti*. Şi izbucni în plîns. Întotdeauna am spus că noi sîntem oamenii senatorului Rosewater, nu milogii lui Eliot Rosewater.

— Ei, ei, linişteşte-te.

— Întotdeauna am stat pe propriile noastre picioare, orice ni s-ar fi întîmplat. De cîte ori, trecînd pe lîngă dumneavoastră, nu mi-am întors capul în altă parte, şi nu pentru c-aş fi avut ceva cu dumneavoastră. Am vrut numai să ştiţi că alde Wakeby se descurcă *bine*.

— Am înţeles... şi-ntotdeauna m-am bucurat să primesc veşti bune.

Eliot însă nu-şi putea aminti de nici o femeie care să fi întors capul la vederea lui, şi el se plimba prin oraş atît de rar încît n-ar fi putut să-i ofere surescitatei Stella prea multe prilejuri de-a reacţiona astfel. Bănuise corect că ea trăia într-o mizerie hidoasă, undeva pe o uliţă lăturalnică, scoţînd la vedere arareori propria persoană şi zdrenţele ei, închipuindu-şi doar că ieşea în oraş şi că toată lumea o ştia. Dacă trecuse

vreodată pe lîngă Eliot, lucru posibil, acea unică ocazie se multiplicase de o mie de ori în mintea ei — fiecare trecere imaginară cu propriile-i umbre și lumini dramatice.

— N-am putut să dorm în noaptea asta, domnule Rosewater — așa că am ieșit să mă plimb.

— Și de cîte ori n-ai făcut dumneata asta.

— Oh, Dumnezeule mare — și pe lună plină, și pe lună nouă, și pe noapte fără lună.

— Iar în noaptea asta pe ploaie.

— Îmi place ploaia.

— Și mie.

— Și am zărit lumină în casa vecinilor.

— Slavă Domnului că există vecini.

— Și am bătut la ușă și ei m-au primit. Și-am zis: „Nu mai pot continua un singur pas fără ajutor. Nu-mi mai pasă nici dacă nu mai vine ziua de mîine. Nu mai pot fi om în rînd cu oamenii senatorului Rosewater!"

— Hai, hai — liniștește-te.

— Așa că m-au urcat în mașină și m-au dus la cel mai apropiat telefon și mi-au spus: „Cheamă-l la telefon pe Eliot. O să te-ajute". Și asta am *făcut.*

— Și-ai vrea să mă vizitezi acum, dragă — ori poți aștepta pînă mîine?

— Mîine.

Suna aproape ca o întrebare.

— Minunat! La orice oră-ți convine.

— Mîine.

— Mîine, dragă. Are să fie o zi frumoasă.

— Îi mulțumesc lui *Dumnezeu!*

— Lasă, lasă.

— Ooof, domnule Rosewater, îi mulţumesc lui *Dumnezeu* pentru *dumneavoastră*.

* R *

Eliot închise aparatul. Acesta sună imediat.

— Aici Fundaţia Rosewater. Cu ce vă putem fi de folos ?

— Ai putea începe prin a-ţi tunde chica şi a-ţi cumpăra un costum nou, zise o voce de bărbat.

— Ce ?

— Eliot...

— Da ?

— Nici măcar nu-mi recunoşti vocea ?

— Eu... îmi pare rău... eu...

— E-afurisitu' de *taică-tău !*

* R *

— Tii, *tată !* exclamă Eliot cu o voce lirică, plină de iubire, surprindere şi plăcere. Ce *bine* că-ţi aud vocea.

— Nici măcar n-ai recunoscut-o.

— Îmi pare rău. Ştii... apelurile pur şi simplu se ţin lanţ.

— Se ţin lanţ, da ?

— Doar ştii.

— Mă tem că da.

— Tii... dar, oricum, ce mai *faci ?*

— Bine ! zise senatorul cu grabă sarcastică. Nici că se poate mai bine !

— Mă bucur s-o aud.

Senatorul lăsă să-i scape o înjurătură.

— Ce este, tată ?

— Nu vorbi cu mine de parc-aş fi unul din beţivanii tăi ! Un proxenet ! Ori o spălătoreasă cretină !

— Dar ce-am spus ?

— Tonul tău afurisit !

— Îmi pare rău.

— Simt că te pregăteşti să-mi spui să iau o aspirină şi-un pahar de vin. Nu vorbi *de sus* cu mine.

— Scuză-mă.

— Eu n-am nevoie de nimeni ca să-mi plătească ultima rată la motoretă.

Eliot făcuse într-adevăr asta o dată pentru un client de-al său. Clientul îşi pierdu viaţa împreună cu iubita două zile mai tîrziu, făcîndu-se praf în Bloomington.

— Ştiu că n-ai nevoie.

— Ştie că n-am nevoie, zise senatorul către cineva de la capătul liniei.

— Pari... pari tare *supărat* şi *nefericit*, tată. Eliot era sincer îngrijorat.

— O să-mi treacă.

— E vorba de ceva anume ?

— Lucruri mărunte, Eliot, lucruri mărunte... ca de pildă faptul că familia Rosewater se prăbuşeşte.

— Ce te face să crezi asta ?

— Doar n-ai să-mi spui că eşti gravid ?

— Dar rudele din Rhode Island ?

— Mă faci să mă simt mult mai liniştit. Uitasem de ele.

— Acum ai un ton sarcastic.

— Legătura e de vină. Spune-mi niște vești bune din partea ta de lume, Eliot. Adu-l la linia de plutire pe boșorogul ăsta nătîng.

— Mary Moody a făcut gemeni.

— Bravo ! Bravo ! Minunat ! De vreme ce se mai reproduce cineva. Și ce nume a ales domnișoara Moody pentru cei doi mici cetățeni ?

— Foxtrot și Melody.

* R *

— Eliot ?

— Da, tată !

— Aș dori să te examinezi cu atenție din cap pînă-n picioare.

Ascultător, Eliot se privi de sus pînă jos cît putu mai bine, fără oglindă :

— M-am examinat.

— Acum întreabă-te : „Visez oare ? Cum am putut ajunge într-o asemenea stare deplorabilă ?" Ei bine, care-i răspunsul ?

— Nu-i vis, anunță Eliot.

— Și n-ai prefera să *fi fost* vis ?

— Ca să mă trezesc la *ce ?*

— La ce-ai putea *fi.* La ce ai *fost !*

— Vrei să-ncep iar să cumpăr tablouri pentru muzee ? Ai fi mai mîndru de mine dac-aș oferi două milioane și jumătate pentru tabloul lui Rembrandt, *Aristotel contemplînd bustul lui Homer ?*

— Nu reduce o discuție la absurd.

— Nu sînt eu acela care fac *asta.* Acuză-i pe indivizii care scot asemenea sume de bani pentru tablouri. I-am arătat Dianei Moon Glampers o reproducere a picturii și ea mi-a spus : „Poate

că eu îs o proastă, domnule Rosewater, dar nu i-aş face lucrului ăluia loc în casă".

— Eliot...

— Da, tată !

— Întreabă-te ce-ar zice cei de la Harvard acum despre tine.

— Nu trebuie să mă-ntreb. O ştiu.

— Aşa ?

— Mă iubesc la nebunie. Ar trebui să vezi scrisorile pe care le primesc.

Senatorul clătină resemnat din cap, ştiind că Harvard avea o proastă reputaţie pentru zeflemea, şi mai ştiind că Eliot spunea adevărul atunci cînd vorbea despre scrisorile pline de respect primite de la Harvard.

— În definitiv, zise Eliot, ce Dumnezeu, le dau tipilor ălora trei sute de mii de dolari în fiecare an, cu regularitate de ceasornic, încă de la înfiinţarea fundaţiei. Ar trebui să *vezi* scrisorile.

* R *

— Eliot...

— Da, tată !

— Am ajuns la un moment istoric de-o supremă ironie, căci senatorul Rosewater din Indiana îşi întreabă acum propriul fiu : „Eşti, sau ai fost vreodată, comunist ?"

— Păi, am ceea ce probabil mulţi oameni ar numi idei comuniste, răspunse Eliot imprudent, dar ce Dumnezeu, tată, nimeni nu poate avea de a face cu săracii, fără să nu ajungă din cînd în cînd la Karl Marx. Consider că e îngrozitor că oamenii nu împart bunurile în ţara asta. Consi-

der că e lipsit de omenie un guvern care lasă să se nască un copil stăpîn peste o halcă grasă din țară, așa ca mine, în vreme ce alt copil se naște fără nimic. Guvernul, cred eu, ar putea cel puțin să împartă lucrurile echitabil între pruncii nou-născuți. Viața e și așa suficient de grea, fără ca oamenii să trebuiască să se îmbolnăvească de griji din cauza *banilor*. Sînt destui bani în țara asta, numai dacă i-am împărți cu alții.

— Și cum crezi c-ar stimula acest lucru interesul particular ?

— Vrei să zici, teroarea de-a nu avea ce să mănînci, de-a nu fi în stare să plătești doctorul, de-a nu fi în stare să oferi familiei tale haine frumoase, un cămin sigur, vesel și plăcut, învățătură cîtă trebuie și cîteva ceasuri de petrecere ? Vrei să zici rușinea de-a nu ști pe unde curge Fluviul Bogăției ?

— *Cine ?*

— Fluviul Bogăției, unde curge avuția națiunii. Noi ne-am născut pe malurile lui — și la fel și majoritatea mediocrilor cu care am crescut, am umblat la școli particulare, m-am plimbat cu iahtul sau am jucat tenis. Putem să înfulecăm și să ne bălăcim în marele fluviu după pofta inimii. Și mai luăm și lecții de înfulecare, ca să înfulecăm cît mai bine.

— Lecții de înfulecare ?

— De la avocați ! De la consilierii financiari ! De la agenți de vînzări ! Ne-am născut destul de aproape de fluviu ca să ne înecăm noi înșine, și următoarele zece generații, în bogăție, folosind doar lingura mare și gălețile. Și totuși, ne angajăm experți care să ne învețe cum să folosim ape-

ductele, barajele, rezervoarele, sifoanele, brigăzile de intervenţie cu găleata sau pîrghia lui Arhimede. Iar dascălii noştri devin la rîndu-le bogaţi, iar copiii lor îşi tocmesc şi ei profesori în arta înfulecatului.

— N-am ştiut că şi eu înfulec.

Eliot deveni pe moment necruţător, căci se gîndea cu furie în abstract :

— Cei care înfulecă din născare niciodată nu-şi dau seama. Şi nu pricep despre ce vorbesc sărăntocii cînd zic c-aud pe cineva înfulecînd. Nici măcar nu ştiu ce înseamnă Fluviul Bogăţiei. Cînd vreunul din noi pretinde că nici nu există aşa ceva, eu îmi spun : „Pe legea mea, asta-i o afirmaţie necinstită şi lipsită de gust".

* R *

— Ce încurajator e să te-aud pe tine vorbind de bun gust, remarcă senatorul zeflemitor.

— Vrei să-ncep iar să mă duc la operă ? Vrei să înalţ o casă perfectă într-un sat perfect, şi să tot bat marea cu iahtul ?

— Cui îi pasă ce vreau eu ?

— Recunosc că odaia mea nu-i Taj Mahal. Dar poate să fie atunci cînd alţi americani duc o existenţă atît de prăpădită ?

— Poate că dacă n-ar mai crede în asemenea sminteli ca Fluviul Bogăţiei şi s-ar apuca de treabă, n-ar mai duce o existenţă atît de prăpădită.

— Dacă nu există Fluviul Bogăţiei, atunci cum se face că eu am cîştigat azi zece mii de dolari

doar moţăind, scărpinîndu-mă şi răspunzînd din cînd în cînd la telefon ?

— Orice american mai poate încă să facă avere.

— Sigur — cu condiţia să i se spună cînd mai e încă tînăr că există un Fluviu al Bogăţiei, că acesta n-are nimic echitabil în el, că mai bine-ar fi să uite de roboteală, merite şi cîştiguri cinstite, sau alte asemenea rahaturi, şi să se ducă acolo unde-i fluviul cu pricina. „Mergeţi acolo unde-s cei avuţi şi puternici“, le-aş spune, „şi învăţaţi-le năravurile. Ei pot fi uşor linguşiţi sau speriaţi. Linguşiţi-i cît puteţi, ori băgaţi groaza în ei, şi într-una din nopţile fără lună o să-i vedeţi ducîndu-şi degetul la gură, avertizîndu-vă să nu mai faceţi nici un zgomot. Şi-or să vă conducă prin beznă la fluviul cel mai lat şi mai adînc din cîte a văzut vreodată omul. O să vi se arate locul vostru pe malul lui şi-o să primiţi şi o găleată. „Înfulecaţi cît puteţi, dar încercaţi să nu faceţi prea mult zgomot, căci v-ar putea auzi săracul.“

Senatorul nu-şi putu opri o înjurătură.

— De ce-ai zis asta, tată ?

Era o întrebare candidă.

Senatorul înjură din nou.

— Mi-ar plăcea să nu mai fie atîta *arţag*, atîta tensiune între noi ori de cîte ori vorbim împreună. Te iubesc atît de mult.

Dar se auziră alte sudălmi, şi mai aprige, căci Senatorul abia îşi mai reţinea lacrimile.

— De ce trebuie să-njuri cînd eu îţi spun că te iubesc, tată ?

— Tu eşti individul ăla care stă la colţ de stradă cu un sul de hîrtie igienică în mînă şi pe fiecare bucată scrie „te iubesc“. Fiecare trecător, oricine-ar fi, primeşte cîte o bucată. Eu n-am nevoie de bucata mea de hîrtie igienică.

— Nu m-am gîndit că totul nu-i decît o bucată de hîrtie igienică.

— Pînă ce nu te laşi de băut, n-o să-ţi dai seama de nimic ! strigă senatorul cu vocea frîntă. Acum am s-o chem pe soţia ta la telefon. Îţi dai seama c-ai pierdut-o ? Îţi dai seama ce soţie bună ţi-a fost ?

* R *

— Eliot ?

Vocea Sylviei era atît de gîtuită şi de speriată. Fata nu părea să aibă mai multă consistenţă decît vălul ei de mireasă.

— Sylvia.

Glasul lui Eliot suna mai oficial, mai bărbătesc, reţinut. Îi scrisese de o mie de ori, o chemase mereu la telefon. Pînă acum nu primise nici un răspuns.

— Eu... îmi dau seama că m-am purtat urît.

— Cîtă vreme purtarea ta a fost omenească...

— Oare puteam să nesocotesc natura omenească ?

— Nu...

— Ar putea altcineva ?

— Din cîte ştiu eu, nu.

* R *

— Eliot... ?
— Da ?
— Cum sînt cu toţii ?
— Pe-aici ?
— Oriunde.
— Bine.
— Mă bucur.

* R *

— Dacă... dacă o să te-ntreb de cineva anume, o să-ncep să plîng, zise Sylvia.

— Nu mă-ntreba.

— Încă-mi pasă de ei, chiar dacă doctorii îmi spun că nu trebuie să mă mai întorc acolo.

— Nu mă-ntreba.

— A născut cineva vreun copil ?

— Nu mă-ntreba.

— Nu i-ai zis tatălui tău c-a născut cineva ?

— Nu mă-ntreba.

— Cine-a născut un copil, Eliot ? Îmi pasă, îmi pasă !

— Iisuse, nu mă mai întreba !

— Îmi pasă, îmi pasă !

— Mary Moody !

— Gemeni ?

— Fireşte. Eliot lăsă să se-nţeleagă că nu-şi făcea iluzii cu privire la cei cărora le dedicase viaţa sa : Şi încă nişte pui de incendiatori, fără îndoială.

Familia Moody avea o lungă istorie nu numai în ceea ce privește nașterea de gemeni, ci și producerea de incendii.

— Sînt drăguți ?

— Nu i-am văzut, răspunse Eliot cu o iritare care caracterizase întotdeauna conversația lor pe acest subiect intim. Copiii sînt întotdeauna drăguți.

— Le-ai trimis cadouri ?

— Ce te face să crezi că mai trimit cadouri ? Întrebarea ei se referea la obiceiul lui Eliot de a trimite o acțiune din stocul firmei, de „Mașini internaționale de calcul" fiecărui copil nou-născut în ținut.

— N-o mai faci ?

— Ba da.

Eliot părea scîrbit de acest fapt.

— Ai o voce obosită.

— Probabil legătura e de vină.

— Mai spune-mi niște vești.

— Soția mea divorțează de mine din motive medicale.

— N-am putea sări peste asta ?

Nu era o sugestie ironică, ci mai degrabă tragică. Tonul tragic era de necontestat.

— Haide, hop, făcu Eliot într-o doară.

* R *

Eliot trase o dușcă de Southern Comfort, dar nu se simți reconfortat. Tuși, tocmai cînd tuși și tatăl său. Această coincidență, în care tatăl și fiul se potriveau perfect fără să știe, tuse lîngă tuse, fu înregistrată nu numai de Sylvia, ci și

de Norman Mushari. Mushari ieşise tiptil din cameră şi descoperise o extensiune a liniei telefonice în biroul senatorului. Asculta acum cu urechile ciulite.

— Presupun... presupun că trebuie să-mi iau rămas bun acum, zise Sylvia cu un ton vinovat.

Lacrimile i se prelingeau pe obraz.

— Ar fi bine să-l întrebi pe doctorul tău.

— Transmite-le... transmite-le tuturor complimente.

— Bine, bine.

— Spune-le că-i visez tot timpul.

— Asta o să-i facă să se simtă mîndri.

— Felicit-o pe Mary Moody pentru gemenii ei.

— Bine. Mîine îi botez.

— Îi botezi ?!

Asta era ceva nou. Mushari îşi bulbucă ochii.

— Nu ştiam... nu ştiam că faci şi-aşa ceva, spuse Sylvia prudent.

Mushari înregistră cu satisfacţie nota de nelinişte din vocea ei. Pentru el asta însemna că sminteala lui Eliot nu stagnase, ci se pregătea să facă un salt spectaculos spre misticism.

— N-am putut scăpa de ea, zise Eliot. Ea a insistat, şi nimeni altcineva nu s-a arătat dispus s-o facă.

— Aha, făcu Sylvia, mai liniştită.

Mushari nu se simţi dezamăgit. Chestiunea cu botezul putea fi o probă elocventă în proces că Eliot se credea Mesia.

— I-am spus, continuă Eliot, şi mintea lui Mushari care era echipată cu rotiţe cu clichet se blocă refuzînd să primească această informaţie, că nu sînt un om religios nici măcar în sen-

sul cel mai larg al cuvîntului. I-am spus că nimic din ceea ce puteam eu să fac nu va conta în rai, dar ea a insistat totuşi să primesc.

— Ce-ai să spui ? Ce-ai să faci ?

— Oh, nu ştiu...

Melancolia şi oboseala îl părăsiră pe Eliot, atras fiind de noua sa problemă. Un surîs angelic îi miji pe buze.

— Am să mă duc probabil la cocioaba ei. Am să stropesc pruncii cu nişte apă şi-am să spun : „Bună, copii ! Bine-aţi venit pe planeta Pămînt. Vara e cald, iar iarna e frig. Pămîntul e rotund, umed şi aglomerat. O să petreceţi pe-aici cam o sută de ani. Nu există decît o singură regulă din cîte ştiu eu, copii : La naiba, trebuie să fiţi buni !".

8

SE CONVENI în noaptea aceea ca Eliot şi Sylvia să se-ntîlnească pentru un ultim rămas bun peste trei zile în Salonul Sturzului de la hotelul Marott din Indianapolis. Era o hotărîre deosebit de riscantă pentru doi oameni atît de bolnavi şi de simţitori. Înţelegerea se stabili într-un murmur de şoapte şi ţipete guturale de însingurare şi dor ce încheiară conversaţia lor telefonică.

— Oh, Eliot, oare e bine s-o facem ?

— Cred că trebuie s-o facem.

— Trebuie, reluă ea ca un ecou.

— N-o simţi — nu simţi că trebuie ?

— Ba da.

— Asta-i viaţa.

Sylvia clătină din cap.

— Oh, blestemată să fie dragostea, blestemată.

— O să fie frumos. Îţi promit.

— Şi eu îţi promit.

— O să-mi cumpăr un costum nou.

— Te rog, nu — nu din pricina mea.

— Atunci pentru Salonul Sturzului.

— Noapte bună.
— Te iubesc, Sylvia. Noapte bună.
Urmă o pauză.
— Noapte bună, Eliot.
— Te iubesc.
— Noapte bună. Mi-e frică. Noapte bună.

* R *

Conversaţia de mai sus îi stîrni mari griji lui Norman Mushari, care aşeză în furcă receptorul la care trăsese cu urechea. Era de o importanţă capitală pentru planurile lui ca Sylvia să nu rămînă însărcinată cu Eliot. Un prunc în pîntecul ei ar fi avut drepturi de necontestat la conducerea fundaţiei, chiar dacă Eliot era cu adevărat nebun. Iar visul lui Mushari era ca fundaţia să încapă pe mîinile celui de-al doilea văr al lui Eliot, Fred Rosewater din Pisquontuit, statul Rhode Island.

Fred habar n-avea de toate acestea, nici măcar nu ştia cu siguranţă dacă era rudă cu Rosewaterii din Indiana. Rosewaterii din Indiana aflaseră de existenţa lui numai pentru că firma McAllister, Robjent, Reed şi McGee, fiind conştiincioasă, angajase un genealogist şi un detectiv ca să descopere cine erau cele mai apropiate rude cu numele de Rosewater. Dosarul lui Fred din arhiva confidenţială a firmei era dolofan bine, ca dealtfel şi Fred, dar cercetarea fusese cît se poate de discretă. Fred nici nu-şi închipuise vreodată c-ar putea să fie privat de averi şi glorii legitime.

* R *

Aşa că, în dimineaţa ce urmă hotărîrii lui Eliot şi a Sylviei de a se mai întîlni o dată, Fred se simţi ca un om comun, sau chiar mai rău, cu perspective de viitor foarte precare. Ieşi din drugstore-ul orăşelului Pisquontuit, strînse pleoapele la lumina soarelui, luă trei guri lacome de aer şi intră în prăvălia de ziare de alături. Era un bărbat mătăhălos, flasc din cauza cafelei şi borţos din pricina plăcintelor daneze.

Sărmanul, lugubrul Fred îşi pierdea dimineţile căutînd amatori de asigurări în drugstore, care era cafeneaua oamenilor cu stare, şi în prăvălia de ziare, care era cafeneaua celor nevoiaşi. El era singurul om din oraş care-şi lua cafeaua în ambele locuri.

Fred îşi făcu loc cu burta pînă la barul prăvăliei de ziare şi oferi un zîmbet radios unui tîmplar si celor doi instalatori ce şedeau acolo. Se cocoţă pe un taburet, şi din cauza dosului enorm, perna taburetului nu părea mai mare decît o nalbă pe o mlaştină.

— Cafea şi plăcintă daneză, domnu' Rosewater ? întrebă fata nu prea curată şi cam nătîngă de după tejghea.

— Cafea şi plăcintă sună numai bine, se învoi Fred din toată inima. Zău aşa, pe-o dimineaţă ca asta, cafea şi plăcintă daneză sună numai bine !

* R *

În legătură cu Pisquontuit : numele oraşului era pronunţat „Pawnit“ (amanetaţi-l) de cei care-l

iubeau și „Piss-on-it“ (urinați-vă pe el) de cei ce nu-l iubeau. Numele aparținuse odată unui șef de trib indian.

Pisquontuit purtase șorț și se hrănise, ca și oamenii săi, cu scoici de rîu, zmeură și măceșe. Agricultura îi era cu desăvîrșire necunoscută șefului de trib Pisquontuit. În aceeași măsură îi erau necunoscute salbele de mărgele, ornamentele cu pene, arcul și săgeata.

Alcoolul, în schimb, fusese descoperirea lui cea mai prețioasă, Pisquontuit bău pînă îl lovi damblaua în 1638.

După patru mii de luni pline, satul care îi nemurise numele era populat de două sute de familii foarte bogate și de o mie de familii de oameni obișnuiți ai căror capi îi servitoreau într-un fel sau altul pe cei avuți.

Existențele pe care le puteau duce acolo erau aproape fără excepție jalnice, lipsite de subtilitate, inteligență, umor sau imaginație — adică exact la fel de nefericite și de fără noimă ca și cele ale oamenilor din Rosewater, Indiana. Milioanele moștenite nu ajutau la nimic. Nici artele sau știința.

* R *

Fred Rosewater era un dibaci navigator pe iahturi și urmase cursurile universității Princeton, așa încît era bine primit în casele celor bogați, deși chiar pentru gustul celor din Pisquontuit era înfiorător de sărac. Casa lui era o baracă sordidă din șindrilă cafenie, la o milă distanță de faleza strălucitoare.

Bietul Fred trudea din greu pentru cîţiva dolari pe care-i aducea din cînd în cînd acasă. El se afla în exerciţiul funcţiunii cînd le surîdea radios tîmplarului şi celor doi instalatori din prăvălia de ziare. Cei trei lucrători citeau o gazetă de scandal, un săptămînal naţional ce se ocupa de crime, sex, animale de salon şi copii — copii *mutilaţi* cel mai adesea. Gazeta se numea *The American Investigator.* „Revista cea mai strălucită din lume". *Investigatorul* avea în această dugheană semnificaţia *Gazetei Bursei* pentru cei din drugstore.

— Vă cultivaţi ca de obicei cugetul, după cîte văd, începu Fred.

Rostise aceste cuvinte cu tonul vaporos al unui tort de fructe.

Lucrătorii vădeau un respect stînjenit faţă de Fred. Încercau uneori să ia în rîs ceea ce le vindea el, dar în adîncul sufletului ştiau că le oferea singurul plan de îmbogăţire rapidă ce le era la îndemînă : să se asigure şi apoi să moară subit. Şi secretul sumbru al lui Fred era faptul că fără aceşti nenorociţi, ispitiţi de o asemenea propunere, el n-ar fi avut nici o centimă. Toate tranzacţiile sale erau cu cei din clasa lucrătorilor. Glumele sale cu rajahii iahturilor din localul învecinat erau o simplă fanfaronadă şi mistificare. Săracii erau impresionaţi să ştie că Fred le vindea asigurări şi bogătaşilor vicleni, ceea ce de fapt nu era adevărat. Averile lor erau diriguite de bănci şi firme avocăţeşti, departe, foarte departe.

— Ce veşti externe, astăzi ? întrebă Fred.

Asta era o altă glumă a sa în legătură cu *Investigatorul american.*

Tîmplarul ridică prima pagină a jurnalului, astfel ca s-o poată vedea și Fred. Pagina era acoperită cu un titlu și cu fotografia unei tinere femei seducătoare. Titlul suna astfel :

DORESC UN BĂRBAT
CARE SĂ-MI DĂRUIASCĂ
UN COPIL GENIAL !

Fata era dansatoare la o revistă. Se numea Randy Herald.

— Mi-ar plăcea s-o ajut pe doamna în problema ei, zise Fred pe un ton poznaș.

— 'Mnezeule, făcu tîmplarul, semețindu-și capul și scrîșnind din dinți, cui nu i-ar plăcea ?

— Crezi c-am vorbit serios ? pufni Fred către Randy Herald. N-aș schimba-o pe mireasa mea nici pentru douăzeci de mii de Randy Herald. Deveni sentimental în mod deliberat. Și nu cred că vreunul din voi, băieți, ați schimba miresele voastre.

Pentru Fred o mireasă era orice femeie cu un soț bun de asigurat.

— Le cunosc pe soațele voastre, continuă el, și oricare din voi ar face-o nebunie să le schimbe. Clătină din cap : Sîntem patru tipi norocoși, noi ăștia de-aici, și-ar fi bine să n-o uităm. Avem patru soațe minunate, băieți, și-ar trebui să mai stăm din cînd în cînd să-i mulțumim lui Dumnezeu pentru asta.

Fred își amestecă cafeaua.

— Eu n-aş fi bun de nimica fără soaţa mea, şi o ştiu prea bine.

Soaţa lui se numea Caroline. Caroline era mama unui băieţaş dolofan şi urîţel, bietul Franklin Rosewater. Caroline începuse de-o vreme să ia prînzul la restaurant cu o lesbiană bogată pe nume Amanita Buntline.

— Am făcut tot ce-am putut pentru ea, declară Fred. Dar Dumnezeu mi-e martor că nu-i destul. Nimic n-ar fi destul.

I se puse un nod real în gît. Ştia că avea nevoie de-o asemenea dovadă a emoţiei sale care să pară autentică, altminteri nu-şi va putea vinde asigurările.

— Există totuşi ceva, ceva ce şi un bărbat sărac poate face pentru soaţa lui.

Fred îşi roti ochii visător. El valora patruzeci şi două de mii de dolari dacă murea.

* R *

Fred fusese întrebat adesea, fireşte, dacă era rudă cu celebrul senator Rosewater. Răspunsul lui Fred, autodepreciativ şi neştiutor, suna de obicei cam aşa : „Pe undeva, cumva — pe departe, foarte departe". Ca majoritatea americanilor cu mijloace modeste, Fred nu-şi cunoştea strămoşii.

Dar ar fi trebuit să ştie următoarele :

Ramura Rosewaterilor din Rhode Island descindea din George Rosewater, fratele mai mic al infamului Noah. Cînd izbucni războiul civil, George strînse o companie de puşcaşi din statul Indiana şi porni în fruntea ei să se alăture legen-

darei Brigăzi a chipielor negre. Sub comanda lui George se afla și înlocuitorul lui Noah, prostul satului din Rosewater, Fletcher Moon. Moon fu ciuruit ca o piftie de artileria lui Stonewall Jackson în cea de a doua bătălie de la rîul Bull Run.

În timpul retragerii prin glod și apă spre Alexandria, căpitanul Rosewater își făcu timp să scrie fratelui său următoarea depeșă :

> Fletcher Moon și-a respectat partea sa din învoială cît i-a stat în putere. Dacă o să te supere faptul că investiția ta considerabilă a fost irosită atît de curînd, te sfătuiesc să-i scrii generalului Pope și să-i ceri o restituire parțială a sumei. Regret că nu ești cu mine,
>
> George

La care Noah răspunse astfel :

> Îmi pare rău pentru Fletcher Moon, dar cum zice și Biblia, „învoiala e învoială". În plic ai să găsești niște acte curente pe care te rog să le semnezi. Ele mă împuternicesc pe mine să administrez jumătatea ta din fermă și din fabrica de ferăstraie pînă la întoarcerea ta, etc., etc. Noi suferim mari privațiuni acasă. Totul este trimis trupelor. Un cuvînt de mulțumire din partea trupelor ar pica foarte bine,
>
> Noah

Înainte de luptele de pe rîul Antietam, George Rosewater ajunse locotenent colonel și-și pierdu în mod straniu degetul mic de la ambele mîini. La Antietam calul său fu împușcat în timp ce-l călărea, George continuă asaltul pe jos, smulse flamura regimentului din mîinile unui băietan în agonie și se trezi strîngînd în pumn doar un ciot, cînd explozia unui obuz al confederaților îi smulse flamura. Mai înaintă cîțiva pași, ucise un inamic cu bățul port-drapel. În momentul acela unul din soldații lui trase un foc cu muscheta ce mai avea vergeaua îndesată pe țeavă. Explozia îl orbi pe colonelul Rosewater pentru totdeauna.

* R *

George se reîntoarse în ținutul Rosewater orb și cu brevet de general de brigadă. Oamenii fură surprinși să-l vadă vesel. Veselia nu păru să i se micșoreze nici cînd bancherii și avocații, care se oferiseră cu generozitate să-i servească drept ochi, îl anunțară că nu mai avea nici un capăt de proprietate, că iscălise renunțarea la ea în favoarea fratelui său Noah. Din nefericire, Noah nu se afla în oraș ca să-i poată da explicații lui George. Afacerile îl solicitau mai tot timpul la Washington, New York sau Philadelphia.

— Ei bine, zise George, tot surîzător ca pînă atunci, cum se spune și în Biblie în termeni fără echivoc : „Afacerile-s afaceri".

Bancherii și avocații se simțiră destul de frustrați pentru faptul că George nu părea să tragă nici o învățătură din acea întîmplare care ar fi trebuit să constituie o experiență majoră în exis-

tenţa oricărui bărbat. Unul dintre avocaţi, care aşteptase cu nerăbdare să-i servească morala cînd George îşi va fi ieşit din minţi de furie, nu se putu abţine să nu i-o servească oricum, chiar dacă George nu făcea decît să rîdă :

— Se cuvine să *citeşti* întotdeauna hîrtiile înainte de a le semna.

— Fii convins, zise George, că de-acum înainte aşa voi face.

George Rosewater nu se întorsese acasă sănătos la minte, căci nici un om sănătos, după ce-şi va fi pierdut vederea şi toată avuţia, n-ar fi rîs cu atîta poftă. Şi un om sănătos la minte, de mai era şi general şi erou naţional, ar fi putut lua unele măsuri legale energice care să-l silească pe fratele lui să-i înapoieze averea. Dar George nu intentă nici un proces. Nu aşteptă ca Noah să se reîntoarcă în ţinutul Rosewater şi nici nu plecă în estul ţării ca să-l întîlnească. De fapt, el şi cu Noah nu se mai întîlniră şi nu-şi mai vorbiră niciodată.

Purtînd toate însemnele unui general de brigadă, făcu o vizită fiecărei familii din ţinut care-i încredinţase un băiat sau mai mulţi sub comanda sa, lăudîndu-i pe toţi, jelindu-i cu toată sinceritatea pe cei ce fuseseră răniţi ori ucişi. Conacul de cărămidă al lui Noah Rosewater se clădea chiar atunci. Într-o dimineaţă lucrătorii găsiră uniforma de general bătută în cuie pe uşa de la intrare, ca şi cînd ar fi fost pielea unui animal atîrnată la uscat pe uşa hambarului.

Şi George Rosewater dispăru pentru totdeauna pentru cei din ţinutul Rosewater.

* R *

George pribegi spre est ca un vagabond, nu ca să-l găsească şi să-l pedepsească pe fratele lui, ci ca să-şi caute de lucru în Providence, Rhode Island. Auzise că se deschisese acolo o fabrică de mături, cu personal alcătuit din veterani unionişti care-şi pierduseră vederea.

Ceea ce auzise era adevărat. O asemenea fabrică fusese într-adevăr înfiinţată de Castor Buntline, care nu era nici veteran, nici orb. Buntline intuise corect că veteranii orbi aveau să fie nişte muncitori foarte docili, că el însuşi avea să-şi cîştige un loc în istorie ca patron cu vederi umanitare şi că nici un patriot din nord, cel puţin cîţiva ani după război, n-avea să folosească decît Mătura Unionistă Buntline. Aşa se puseră bazele imensei averi Buntline. Şi cu profiturile stoarse din mături, Castor Buntline şi fiul său Elihu plecară să-şi încerce norocul în sud, devenind magnaţi ai tutunului.

* R *

Cînd blajinul general George Rosewater ajunse, cu pingelele tocite, la fabrica de mături, Castor Buntline scrise la Washington ca să i se confirme dacă George era general, îl angajă la un salariu foarte bun, îl făcu şef de echipă şi boteză măturicile cu coadă scurtă pe care le fabrica cu numele său. Numele produsului intră pentru o vreme în vorbirea curentă. Un „General Rosewater" era o mătură cu coadă scurtă.

Și generalului orb i se încredință o orfană de paisprezece ani, pe nume Faith Merrihue, care să-i fie călăuză și mesager. Cînd aceasta împlini șaisprezece ani, George o luă de nevastă.

Iar George îl zămisli pe Abraham, care ajunse preot congregaționalist. Abraham plecă ca misionar în Congo, unde o întîlni și-o luă de nevastă pe Lavinia Waters, fiica unui alt misionar de acolo, un baptist din Illinois.

În junglă Abraham îl zămisli pe Merrihue, iar Lavinia muri la naștere. Micuțul Merrihue fu hrănit cu laptele unei femei din tribul Bantu.

Iar Abraham și micuțul Merrihue se reîntoarseră în Rhode Island. Abraham primi să slujească în amvonul unei biserici congregaționaliste din micul sat pescăresc Pisquontuit. Cumpără o căsuță, și odată cu ea și o sută zece acri de teren împădurit, nisipos și sărac. Era un lot triunghiular. Ipotenuza triunghiului se întindea pe țărmul portului Pisquontuit.

Merrihue, feciorul preotului, deveni misit de proprietăți și împărți pămîntul părintelui său în loturi. Se însură cu Cynthia Niles Rumfoord, moștenitoarea unei mici averi, și investi o mare parte din banii ei în pavaj, iluminarea străzilor și canalizare. Făcu avere, apoi o pierdu împreună cu averea nevestei sale în criza din 1929.

Își zbură atunci creierii.

Dar mai înainte scrise o istorie a familiei și îl zămisli pe bietul Fred, agentul de asigurări.

* R *

Fiii sinucigaşilor rareori se descurcă bine în viaţă.

Semnificativ este că ei găsesc că vieţii îi lipseşte o anume atracţie. Sînt predispuşi să se simtă mai dezrădăcinaţi decît majoritatea oamenilor, chiar şi într-o naţie faimoasă pentru dezrădăcinarea ei. Sau dovedesc un dezinteres strigător faţă de trecut şi o certitudine dezarmantă cu privire la viitorul lor funest: bănuiesc că vor muri tot curmîndu-şi viaţa.

Sindromul era evident şi în cazul lui Fred. Iar la acesta el adăuga şi spasme, aversiuni şi o indiferenţă de tip special. Auzise împuşcătura care-l omorîse pe tatăl său, îl văzuse cu o mare bucată din craniu smulsă şi cu manuscrisul istoriei familiei în poală.

Fred păstra manuscrisul pe care nu-l citise niciodată, pe care nu vroia să-l citească vreodată. Era pe un dulap de magiunuri în pivniţa casei sale. Acolo ţinea şi otrava pentru şobolani.

* R *

Acum sărmanul Fred Rosewater se afla tot în prăvălia de ziare, continuîndu-şi discursul despre soaţe adresat tîmplarului şi celor doi instalatori.

— Ned, zise el către tîmplar, *noi doi* am făcut ceva pentru miresele noastre.

Tîmplarul valora douăzeci de mii de dolari dacă murea, şi numai mulţumită lui Fred. Dar nu se gîndea la altceva decît la sinucidere, cînd venea sorocul primei de asigurare.

— Şi nu trebuie să ne mai batem capul cu economiile, zise Fred. Asta se rezolvă acum — *automat.*

— Îhî, făcu Ned.

Se aşternu un moment de tăcere grea. Cei doi instalatori neasiguraţi, veseli şi deşănţaţi pînă atunci, stăteau nemişcaţi.

— Cu o singură trăsătură de condei, îi reaminti Fred tîmplarului, noi am creat nişte sume frumuşele. Acesta e miracolul asigurării pe viaţă. Şi e lucrul cel mai neînsemnat pe care-l putem face pentru soaţele noastre.

Instalatorii coborîră încet de pe taburete. Fred nu rămase dezamăgit văzîndu-i cum o şterg. Aveau să plece cu conştiinţa zgîndărită de-acolo — şi aveau să se mai reîntoarcă de nenumărate ori la prăvălia de ziare.

Şi ori de cîte ori aveau să se reîntoarcă, aveau să-l găsească acolo pe Fred.

— Ştii care-i cea mai mare satisfacţie a mea în profesiune ? îl întrebă Fred pe tîmplar.

— Nu.

— O simt atunci cînd vine la mine cîte-o soaţă şi-mi zice : „Nu ştiu cum să-ţi mulţumim îndestul, eu şi cu pruncii mei, pentru ce-ai făcut pentru noi. Fii binecuvîntat, domnule Rosewater."

9

TÎMPLARUL o șterse și el de lîngă Fred Rosewater, lăsînd în urmă un exemplar din *Investigatorul american.* Fred execută o complicată pantomimă a plictisului, demonstrînd celor care s-ar fi întîmplat să-l privească în acea clipă că era un om care nu avea nimic de citit, somnoros, cu o mahmureală de după chef, probabil, gata să înșface orice lucru tipărit, ca un somnambul.

— Ă, ă, ă, căscă el.

Își întinse brațele și apucă gazeta.

În încăpere părea să nu fie decît un singur martor, fata de după tejghea.

— Zău așa, îi spuse el, cine sînt imbecilii care citesc gunoiul ăsta ?

Fata i-ar fi putut răspunde adevărat că și el, Fred, citea gazeta de la un capăt la altul, în fiecare săptămînă. Dar fiind ea însăși o imbecilă, nu observa mai nimic.

— Întreabă-mă să te-ntreb.

Nu era o propunere prea ispititoare.

* R *

Pufnind din nas a neîncredere, Fred Rosewater întoarse paginile la secţia de anunţuri a gazetei, intitulată „Iată-mă“. Diverşi bărbaţi şi femei mărturiseau acolo că se aflau în căutare de amor, mariaj sau numai divertisment. O făceau la preţul de 1,45 dolari rîndul.

> Femeie cu profesiune, educată, atrăgătoare, de 40 ani, evreică, *zicea un anunţ*, absolventă de colegiu, domiciliu în Connecticut. Caută bărbat evreu cu studii superioare şi intenţii matrimoniale. Copiii bineveniţi. *Investigatorul*, căsuţa poştală L—577.

Era un anunţ suav. Majoritatea nu erau atît de suave.

> Frizer din St. Louis ar dori să intre în corespondenţă cu alţi bărbaţi din statul Missouri. Schimbaţi fotografii ? *se interesa altul.*
>
> Pereche modernă, nou venită în Dallas, doreşte să întîlnească soţi rafinaţi ce apreciază fotografii neretuşate. Răspundem la toate scrisorile şi la toate fotografiile, *zicea un altul.*
>
> Profesor la şcoală pregătitoare de băieţi are neapărată nevoie de lecţii de bună comportare de la profesoară severă, preferabil o iubitoare a cailor, de origine germană sau scandinavă, *se spunea în altul.* Dispus să se deplaseze în orice colţ al ţării.

Funcționar superior din New York dorește întîlniri după-masa în timpul săptămînii. Exclus pudibondele, *zicea un altul.*

Pe pagina de alături era un cupon mare, pe care cititorul era invitat să scrie un anunț la ziar. Fred se simțea ispitit s-o facă.

* R *

Fred întoarse pagina și citi relatarea unui viol criminal ce se petrecuse în 1933 în Nebraska. Povestirea era ilustrată cu fotografii clinice revoltătoare, pe care numai un medic legist ar fi avut dreptul să le vadă. Acest viol era vechi de treizeci de ani atunci cînd Fred citi despre el, atunci cînd cele zece milioane de cititori ai *Investigatorului* îl descoperiră în gazetă. Problemele de care se ocupa revista erau eterne. Lucreția Borgia ar fi putut primi niște titluri de-o șchioapă în orice moment. Din *Investigator* aflase de fapt Fred, care nu urmase cursurile universității Princeton decît un an, de moartea lui Socrate.

O fetiță de treisprezece ani intră în prăvălie și Fred dădu iute gazeta la o parte. Era Lila Buntline, fiica celei mai bune prietene a soției sale. Lila era înaltă, cu fața osoasă, cabalină. Sub ochii ei verzi desăvîrșiți se întindeau cearcăne mari. Obrajii îi erau precum crusta unei plăcinte, din pricina arsurilor de soare, a bronzului, a pistruilor și a fîșiilor trandafirii de piele nouă. Era navigatoarea cea mai încercată și mai renumită din Clubul de Iahting Pisquontuit.

Lila îi aruncă lui Fred o privire compătimitoare — pentru că era sărac, pentru că nevasta lui nu era bună de nimic, pentru că era gras, pentru că era plicticos. Se îndreptă spre poliţele de cărţi şi reviste şi dispăru între ele, aşezîndu-se pe cimentul rece.

Fred culese din nou *Investigatorul* şi consultă reclamele ce-i ofereau spre cumpărare tot felul de lucruri deşănţate. Respiraţia îi devenise sacadată. Bietul Fred păstrase interesul libidios al unui licean din primele clase pentru *Investigator* şi pentru subiectele sale, dar n-avea curajul să pătrundă în lumea lui, să intre în corespondenţă cu toate numerele de căsuţe poştale date acolo. Ca fiu de sinucigaş, nu era de mirare că toate dorinţele sale secrete erau banale şi jenante.

* R *

Un om etalîndu-şi sănătatea înfloritoare intră vioi în prăvălie, şi se apropie de Fred cu atîta repeziciune, încît acesta nu mai avu timp s-arunce gazeta din mînă :

— Măi, escroc libidinos de la asigurări, zise noul intrat bine dispus, ce-ţi trebuie ţie să citeşti asemenea gazete deocheate ?

Era Harry Pena, pescar de meserie. Era şi comandantul secţiei de pompieri voluntari din Pisquontuit. Harry avea două capcane pentru peşti lîngă ţărm, nişte labirinturi de ţăruşi şi năvoade ce exploatau nemilos prostia peştilor. Fiecare capcană era un gard lung ce se mărginea cu malul la un capăt, iar la celălalt avea o îngrăditură circulară de pari şi năvoade. Peştii care

încercau să înconjoare gardul nimereau în țarc. Înotau apoi bezmetic prin ocol, pînă ce veneau Harry și cei doi fii vînjoși ai săi cu șalupa, aducînd căngi și bîte, și închideau portița țarcului, ridicînd un năvod care zăcea pe fundul apei, și începeau să măcelărească peștii pînă ce oboseau.

Harry era un bărbat între două vîrste, crăcănat dar cu un cap și niște umeri pe care Michelangelo i-ar fi putut da lui Moise ori lui Dumnezeu. Nu lucrase toată viața ca pescar. Fusese și el un „escroc de la asigurări" în Pittsfield, Massachussetts. Într-o seară la Pittsfield, Harry își curăță covorul din sufragerie cu tetraclorură de carbon și fu cît pe ce să moară. Cînd își mai reveni, doctorul îi spuse: „Harry, ori muncești în aer liber, ori ai să mori".

Așa că Harry deveni ceea ce fusese și tatăl său — pescar la capcane.

* R *

Harry cuprinse cu brațul umerii flasci ai lui Fred. Îi dădea mîna să fie afectuos. Era unul dintre puținii bărbați din Pisquontuit a cărui bărbăție nimeni n-o punea la îndoială.

— Mă — biet escroc de la asigurări, zise, de ce ești tu agent de asigurări? Ocupă-te de ceva frumos.

Se așeză. Comandă cafea și-o țigară aurie de foi.

— Păi, Harry dragă, zise Fred țuguindu-și buzele cu emfază, socot că filozofia mea în asigurări e oleacă deosebită de a ta.

— Rahat, zise Harry fără supărare.

Îi luă din mînă gazeta și cîntări din ochi provocarea lansată pe prima pagină de Randy Harold.

— Dumnezeule, zise, asta s-ar mulțumi cu orice plod i-aș face, numai să vreau eu.

— Serios, Harry, insistă Fred. Mie-mi *plac* asigurările. Îmi place *să-i ajut* pe oameni.

Harry nu dădu semne că l-ar fi auzit. Se uita încruntat la fotografia unei franțuzoaice în bikini. Fred, pricepînd că trecea în fața lui Harry drept un ins fad și asexuat, încercă să-i dovedească omului că-l judecă greșit. Îl înghionti ca între bărbați :

— Îți place ce vezi, Harry ?

— Ce anume ?

— Fata de colo ?

— Asta nu-i fată. E o bucată de hîrtie.

— Mie-mi *pare* că-i o fată, rînji Fred Rosewater.

— Atunci ești ușor de prostit, zise Harry. Pentru asta nu trebuie decît cerneală tipografică și-o bucată de hîrtie. Fata asta nu stă întinsă acolo pe tejghea. E la o mie de mile depărtare, și nici măcar nu știe de existența noastră. Dacă ar fi vie, n-ar mai trebui să fac nimic altceva decît să stau acasă și să tai din reviste fotografii de pești barosani.

* R *

Harry Pena își îndreptă atenția spre anunțurile de la rubrica „Iată-mă“ și-i ceru lui Fred un stilou.

— Stilou ? făcu Fred ca şi cînd ar fi auzit un cuvînt străin.

— Doar ai la tine unul, nu ?

— Sigur că am.

Fred îi întinse unul din cele nouă stilouri pe care le purta prin diverse buzunare.

— Sigur că are, rîse Harry.

Şi scrise următoarele pe cuponul de pe pagina alăturată :

> Un bărbat plin de vigoare, membru al rasei albe, caută o femeie înfocată, de orice rasă, de orice vîrstă sau religie. Scop : orice în afară de căsătorie. Poate schimba fotografii. Dinţii îi sînt veritabili.

— Chiar vrei să trimiţi asta la ziar ?

Mîncărimea lui Fred de-a trimite şi el un anunţ şi-a primi cîteva răspunsuri obscene deveni patetic de clară.

Harry semnă anunţul, *Fred Rosewater*, *Pisquontuit*, *Rhode Island.*

— Foarte amuzant, făcu Fred, dîndu-se îndărăt cu demnitate înţepată.

Harry îi făcu cu ochiul :

— Amuzant pentru Pisquontuit.

* R *

În prăvălie intră atunci Caroline, soţia lui Fred. Era o femeiuşcă drăguţă, subţirică, înfometată şi pierdută, dichisită ca o păpuşă în rochiile elegante aruncate de prietena ei bogată, Amanita Buntline. Caroline Rosewater zornăia şi

strălucea de atîtea pandante. Rolul lor era să-i facă rochiile de împrumut să pară ale ei. Se pregătea să ia prînzul cu Amanita. Vroia să-i ceară bani lui Fred ca să poată, cu oarecare acoperire, să insiste să-şi plătească consumaţia proprie.

Cînd îi vorbi lui Fred, cu Harry Pena de faţă, se purtă ca o femeie care îşi păstrează demnitatea în timp ce are de-a face cu o broască scîrboasă. Cu ajutorul neprecupeţit al Amanitei, ea se autocompătimea pentru că se măritase cu un bărbat atît de sărac şi de insipid. Că şi ea era exact la fel de săracă şi de insipidă, era o idee pe care o refuza în mod organic. Căci, ar fi putut ea argumenta, era de pildă membră a societăţii Phi Betta Kappa, întrucît urmase filozofia la universitatea Dillon din Dodge City, Kansas. Acolo îl întîlnise pe Fred, ce se afla sub arme. Fred fusese încartiruit în Fortul Riley în timpul războiului din Coreea. Se măritase cu Fred pentru că-şi închipuise că toţi cei din Pisquontuit ce trecuseră pe la universitatea Princeton erau bogaţi.

Se simţi umilită cînd descoperi că acest lucru nu era adevărat. Se credea în mod sincer o intelectuală, dar nu ştia mai nimic, şi toate problemele pe care le avusese vreodată se puteau rezolva printr-un singur lucru : bani, o mulţime de bani. Era o gospodină îngrozitoare. Plîngea cînd trebuia să facă gospodărie, convinsă că fusese menită unor lucruri superioare.

Cît priveşte prietenia ei cu Amanita, nu era ceva prea serios din partea Carolinei, care era pur şi simplu un cameleon feminin încercînd să parvină în lume.

* R *

— Iar prînz cu Amanita ? se jelui Fred.

— De ce nu ?

— Încep să ne coste foarte scump mesele astea extravagante în fiecare zi.

— Nu-s în fiecare zi. Cel mult de două ori pe săptămînă.

Avea un ton iritat şi rece.

— Costă totuşi al naibii de mult, Caroline.

Caroline întinse o mînă înmănuşată după bani :

— Atîta merită soţia ta.

Fred îi dădu banii. Caroline nu-i mulţumi. Plecă să se-aşeze pe perna de piele cafenie-roşcată, lîngă parfumata Amanita Buntline, în Mercedesul albastru 300SL al acesteia.

Harry Pena examină faţa albită a lui Fred cu un ochi de cunoscător. Nu făcu nici un comentariu. Îşi aprinse trabucul şi plecă — se duse să pescuiască peşti adevăraţi cu feciorii săi adevăraţi, într-o barcă adevărată pe marea salină.

* R *

Lila, fiica Amanitei Buntline, şedea pe podeaua răcoroasă a prăvăliei de ziare citind *Tropicul cancerului* de Henry Miller, pe care-l luase, împreună cu *Dejunul în nud* de William Borroughs, din raftul rotativ de cărţi. Interesul Lilei pentru cărţi era pur comercial. La treisprezece ani ea era principala traficantă de literatură obscenă din Pisquontuit.

Era şi marchitană de petarde, din acelaşi motiv pentru care vindea literatură obscenă — *profitul.*

Tovarășii ei de distracții din Clubul de Iahting Pisquontuit și de la Școala Districtuală Pisquontuit erau atît de bogați și de nerozi, încît erau dispuși să-i plătească aproape oricît pentru te miri ce. Într-o zi obișnuită de afaceri, ea reușea să vîndă un exemplar de șaptezeci și cinci de cenți al romanului *Amantul doamnei Chatterley* la prețul de zece dolari și petarde zgomotoase de cincisprezece cenți la prețul de cinci dolari.

Își procura artificiile în timpul vacanțelor petrecute cu familia în Canada, Florida sau Hong Kong. Majoritatea cărților obscene provenea din stocurile prăvăliei de ziare. Lila știa însă care titluri erau fierbinți, ceea ce n-ar fi putut să spună și prietenii ei sau chiar vînzătorii de la chioșcul de ziare. Iar Lila le cumpăra pe cele deocheate de cum erau expuse în raftul rotativ. Toate tranzacțiile ei erau duse cu imbecila de după tejghea, care uita totul chiar înainte de a se fi întîmplat.

Relația între Lila și prăvălia de ziare era o simbioză admirabilă, căci în vitrina din față a magazinului atîrna o medalie de polistiren aurit, acordată de *Asociația mamelor din Rhode Island pentru protejarea copiilor împotriva lucrurilor obscene.* Reprezentantele asociației inspectau regulat raionul de cărți ieftine al magazinului. Medalionul de polistiren era o recunoaștere a faptului că nu găsiseră nimic obscen.

Ele credeau astfel că progeniturile lor se aflau în deplină siguranță, dar adevărul era că Lila monopolizase piața de cărți.

Exista totuși un fel de pornografie pe care Lila n-o putea cumpăra în magazinele de ziare —

fotografiile obscene. Pe acestea și le procura făcînd ceea ce Fred Rosewater jinduise adesea să facă — să răspundă la anunțurile deocheate din *Investigatorul american.*

* R *

Două picioare grăsane încălcară acum lumea ei copilărească de pe podeaua magazinului. Erau picioarele lui Fred Rosewater.

Lila nu-și ascunse cărțile ei compromițătoare. Continuă să citească *Tropicul cancerului* ca și cînd ar fi fost basmul *Heidi* :

> Cufărul a rămas deschis și lucrurile ei zac împrăștiate peste tot, ca mai înainte. Ea stă întinsă pe pat, îmbrăcată. O dată, de două ori, de trei ori, de patru ori... mi-e teamă c-o să-și piardă mințile... în pat, sub cuverturi, ce plăcut e să-i simt iar trupul fierbinte ! Dar cît va mai dura ? Va ține de data asta ? Presimt că nu.

Lila și Fred se mai întîlniseră adesea între cărți și reviste. Fred nu o întrebase niciodată ce citește. Iar ea știa că el va face întocmai ca de fiecare dată — va privi cu jind melancolic copertile revistelor pentru femei, apoi va alege o revistă voluminoasă și domestică precum *Sfaturi pentru un cămin și o grădină mai plăcută.* Ceea ce făcu într-adevăr și acum.

— Bănuiesc că soția mea a ieșit iar să ia masa cu mămica ta, zise Fred.

— Cred că da, zise Lila.

Cu aceasta se puse capăt conversației, dar Lila continuă să se gîndească la Fred. Se afla la nivelul gambelor lui. Ori de cîte ori îl văzuse pe Fred în șort sau în chiloți de baie, picioarele lui erau acoperite de cicatrice și plăgi, ca și cînd cineva l-ar fi pocnit mereu cu piciorul. Lila își spuse că poate era vorba de-o avitaminoză care făcea ca gambele sale să arate în halul acesta, ori de rîie.

* R *

Gambele însîngerate ale lui Fred erau victimele ideilor de decorare interioară pe care le avea soția lui și care se traduceau într-o îngrămădire smintită de măsuțe, zeci de măsuțe prin toată locuința. Fiecare măsuță avea scrumiera ei și-o bombonieră prăfoasă cu bomboane de mentă pentru după cină, deși Rosewaterii nu primeau niciodată oaspeți. Iar Caroline aranja la nesfîrșit măsuțele pentru o presupusă serată într-un fel, iar pentru următoarea într-alt fel. Așa încît bietul Fred își lovea mereu țurloaiele de măsuțe.

O dată Fred umblă cu o tăietură adîncă pe bărbie, prinsă în unsprezece copci. Căzătura aceea nu fusese cauzată de vreo măsuță, ci de-un obiect pe care Caroline nu-l punea niciodată la o parte. Obiectul se arăta mereu, ca un fel de animal devorator de furnici, cu năravul de a dormi în pragul ușii, sau pe scări sau pe cămin.

Obiectul acela peste care căzuse Fred de-și tăiase bărbia era aspiratorul *Electrolux* al Carolinei Rosewater. În subconștientul ei Caroline ju-

rase să nu-l mai pună la loc pînă ce n-avea să devină bogată.

* R *

Fred, crezînd că Lila l-a uitat, lăsă din mînă *Sfaturile pentru un cămin și o grădină mai plăcută* și alese o carte ce promitea să fie al naibii de picantă — *Venus pe scoică* de Kilgore Trout. Pe coperta din spate era redată prescurtat o scenă fierbinte din roman. Suna cam așa :

> Regina Margaret de pe planeta Shaltoon lăsă rochia să-i lunece la picioare. Nu avea nimic pe dedesubt. Sînii ei înalți, fermi și semeți erau trandafirii și mîndri. Șoldurile și pulpele îi erau ca niște lire ispititoare de alabastru pur. „Peregrinările tale s-au încheiat, Pribeagule prin spații", șopti ea cu vocea fremătînd de dorințe. „Nu mai căuta, căci ai găsit. Răspunsul rîvnit e în îmbrățișările mele."
>
> „E un răspuns prea frumos, regină Margaret, Dumnezeu mi-e martor", exclamă Pribeagul prin spații. Palmele îi asudau vajnic. „Am să-l primesc cu recunoștință. Dar trebuie să-ți mărturisesc, cu toată sinceritatea, că mîine va trebui să pornesc iară la drum."
>
> „Dar ți-ai găsit răspunsul, ți-ai găsit răspunsul", strigă femeia, și-i culcă capul între sînii ei aromitori.
>
> El bolborosi ceva, ceva ce ea nu mai înțelese. Îl împinse ușor cu mîna : „Ce-ai spus ?"

„Am zis, regină Margaret, că ceea ce-mi oferi e un răspuns mult prea ispititor. Dar din nefericire nu-i cel pe care-l caut în primul rînd.“

Mai era și-o fotografie a lui Trout. Ea înfățișa un om bătrîn, cu o barbă deasă și neagră. Arăta ca un Iisus speriat și îmbătrînit a cărui sentință la moarte prin crucificare fusese comutată în închisoare pe viață.

10

LILA BUNTLINE pedala pe bicicleta ei de-a lungul priveliştilor luxuriante ale pajiştilor utopice din Pisquontuit. Fiecare casă pe lîngă care trecea era un vis extrem de scump devenit realitate. Proprietarii acelor case nu erau nevoiţi să muncească. Şi nici odraslele lor nu vor trebui şi nici nu vor voi să muncească, doar dacă nu din spirit de revoltă. Dar nimeni nu părea dispus să se revolte.

Casa arătoasă a Lilei era chiar pe faleză. Era construită în stil georgian. Intră, depuse noile ei achiziţii în hol, se furişă în biroul tatălui ei ca să se convingă că acesta, care zăcea pe canapeaua lui, mai era încă viu. Făcea acest lucru cel puţin o dată pe zi.

— Tată... ?

Corespondenţa din dimineaţa aceea se afla pe o tavă de argint, pe măsuţa de la căpătîiul său. Lîngă ea era o sticlă neatinsă de Scotch, şi un sifon. Sifonul îşi pierduse gazul. Stewart Buntline încă nu împlinise patruzeci de ani. Era bărbatul cel mai chipeş din oraş, o încrucişare, cum spu-

sese cineva o dată, între Cary Grant și-un păstor neamț. Pe mijlocul său supt se odihnea o carte de cincizeci și șapte de dolari, atlasul războiului civil dăruit de soția lui. Aceasta era singura lui pasiune în viață, războiul civil.

— Tăticule...

Stewart sforăia mai departe. Taică-său îi lăsase moștenire paisprezece milioane de dolari, bani cîștigați mai ales din tutun. Acei bani prinzînd cheag, fertilizați, altoiți și prășiți în ferma aceea hidroponică de bani care era Banca Navigatorilor din Noua Anglie și Casa de depuneri din Boston, se înmulțeau cu aproximativ opt sute de mii de dolari în fiecare an de cînd fuseseră depuși pe numele lui Stewart. Afacerile păreau să prospere. În afara celor de mai sus, Stewart nu mai știa nimic despre afacerile sale.

Uneori, cînd era nevoit să-și spună părerile cu privire la afaceri, declara răspicat că-i plăcea firma *Polaroid*. Toți păreau să găsească acest lucru captivant, faptul că-i plăcea firma *Polaroid*. De fapt, el nici nu știa măcar dacă avea sau nu acțiuni la ei. Banca se ocupa de investițiile lui — banca și firma de avocați McAllister, Robjent, Reed și MacGee.

— Tăticule ?

— Mm ?

— Am vrut numai să mă conving că... că ți-e bine, zise Lila.

— Îhî, făcu el. Dar nu putea fi prea sigur. Își miji puțin ochii și-și linse buzele uscate : Bine, scumpo.

— Acum poți să adormi la loc.

Ceea ce Stewart și făcu de îndată.

* R *

N-avea nici un motiv să nu doarmă buștean, căci era și el reprezentat de aceeași firmă de avocați ca și senatorul Rosewater, încă de cînd rămăsese orfan la vîrsta de șaisprezece ani. Asociatul care-l luase pe el în primire era Reed McAllister. Bătrînul McAllister îi trimisese în plicul ultimei sale scrisori și o bucată literară ce se intitula „Dezbinare între prieteni în războiul de idei", o broșură publicată de Editura Pinului, Școala Libertății, căsuța poștală 165, Colorado Springs, Colorado. Aceasta slujea acum drept semn de carte în atlasul căilor ferate.

Bătrînul McAllister introducea în mod obișnuit materiale despre insidiosul socialism ce se opunea liberei concurențe, întrucît, cu vreo douăzeci de ani în urmă Stewart, pe atunci un tînăr cu ochii zănatici, dăduse buzna în biroul său, și-i declarase că sistemul liberei concurențe era nedrept și că el dorea să-și doneze toți banii săi săracilor. McAllister îl convinsese pe tînărul imprudent să nu facă acest lucru, dar continua să se teamă de-o recidivă a lui Stewart. Broșurile trimise de el aveau scopuri profilactice.

McAllister nu avea de ce să se mai teamă. Beat sau treaz, cu sau fără acele broșuri, Stewart era angajat irevocabil de partea sistemului liberei concurențe. El nu avea nevoie de încurajările din „Dezbinarea între prieteni în războiul de idei" ce părea să fie epistola unui conservator către amicii săi apropiați — care erau socialiști fără să o știe. Și pentru că nu avea nevoie de ele, Stewart nici nu citi în broșură despre be-

neficiarii ajutorului social și ai altor forme d
asistență, adică următoarele :

I-am ajutat într-adevăr pe oamenii aceș
tia ? Priviți-i bine. Examinați cu aten
ție acest specimen care-i rezultatul final a
milosteniei noastre ! Ce putem spune des
pre această a treia generație de oameni pen-
tru care asistența socială a devenit de mul
un mod de a trăi ? Observați cu băgar
de seamă rodul eforturilor noastre, aceșt
indivizi pe care i-am părăsit și care se pă-
răsesc cu milioanele chiar și în perioade de
belșug !

Ei nu muncesc și nici nu vor să muncească. Țin capul plecat nepăsători, nu mai au nici mîndrie, nici respect pentru sine. Sînt cu totul nedemni de încredere, dar nu din răutate, ci întocmai ca și vitele care rătăcesc fără scop. Intuiția și capacitatea de a raționa pur și simplu li s-au atrofiat din cauza neglijării lor îndelungate. Vorbiți-le, ascultați-i, lucrați cu ei, așa cum fac eu, și vă veți da seama cu un fel de oroare ascunsă că și-au pierdut orice înfățișare de oameni, afară de faptul că stau pe două picioare și vorbesc — ca papagalii. „Mai. Mai da-ți-mi. Mai vreau." Sînt singurele gînduri pe care le-au învățat...

Ei ne apar astăzi ca o caricatură monumentală a lui *homo sapiens*, realitatea cruntă și oribilă creată de noi înșine cu compasiunea noastră prost orientată. Și ei sînt, de vom stărui pe acest drum, profe-

ția vie a ceea ce vom deveni mare parte din noi în viitor.

Și așa mai departe.

Aceste reflecții erau la fel de inutile pentru Stewart Buntline ca și importul de cărbuni la Newcastle. Renunțase de mult la compasiune. Renunțase de mult la amor. Și, ca să spunem adevărul pînă la capăt, era plictisit pînă peste cap și de războiul civil.

* R *

Conversația de acum douăzeci de ani cu McAllister, care îl readusese pe Stewart pe calea cea bună, sunase cam așa :

— Deci vrei să devii un sfînt, nu-i așa, tinere ?

— N-am spus asta, și sper să nu se fi înțeles acest lucru. Vă ocupați sau nu de administrarea moștenirii mele, bani la a căror cîștigare n-am contribuit prin nimic ?

— Am să-ți răspund la prima parte a întrebării. Da, ne ocupăm de administrarea banilor moșteniți de dumneata. Și-acum răspunsul la partea a doua : dacă încă nu i-ai cîrștigat, ai să-i cîștigi în curînd. Ești coborîtor dintr-o familie care în mod congenital n-a dat niciodată greș, cîștigîndu-și existența și încă ceva pe deasupra. Ai să conduci, băiete, pentru că te-ai născut să conduci, și asta n-are să fie ușor.

— S-ar putea să fie, s-ar putea să nu fie așa, domnule McAllister. O să trebuiască să mai așteptăm și să vedem. Dar acum vreau să vă

spun atît: lumea noastră e încărcată de suferință, și banii pot contribui în mare măsură la ușurarea acelei suferinți, iar eu am mult mai mulți bani decît îmi trebuie. Vreau să cumpăr hrană ca lumea, haine și o locuință cumsecade pentru cei săraci, și asta neîntîrziat.

— Și după ce-ai să faci asta, cum ți-ar plăcea să ți se zică: „Sfîntul Stewart", sau „Sfîntul Buntline"?

— N-am venit aici ca să rîdeți de mine.

— Iar tatăl dumitale nu ne-a numit custozii averii în testament ca să aprobăm politicos tot ce-ți trece prin cap. Dacă atitudinea mea ți se va părea nepoliticoasă și ireverențioasă față de subiectul sfințeniei dumitale viitoare, totul se datorește faptului că am mai trecut prin aceste discuții stupide cu nenumărați tineri, pînă acum. Una din principalele îndatoriri ale acestei firme este prevenirea crizelor de sfințenie din partea clienților noștri. Crezi că ești o excepție? Nicidecum. În fiecare an, cel puțin un tînăr dintre cei ale căror afaceri le conducem dă buzna în acest birou și vrea să-și arunce banii pe fereastră. Tocmai a terminat primul an de studii la vreo universitate măreață. A fost un an plin de mari evenimente! A învățat despre suferința nemaipomenită care există în lume. A învățat despre odioasele crime pe care se întemeiază atîtea averi familiale. Și și-a simțit conștiința de bun creștin zgîndărită, adesea pentru prima oară în viață, cu Predica de pe Munte. Deci e încurcat, furios, cu lacrimi în ochi! Cere, cu voce gîtuită, să afle cîți bani valorează. Îi spunem. Se face alb de rușine, chiar dacă averea sa a

fost cîştigată dintr-un lucru onest şi util ca banda adezivă Scotch, aspirinele, salopetele pentru muncitori, sau, în cazul de faţă, mături. Ai încheiat, dacă nu mă-nşel, primul an de studii la Harvard ?

— Da.

— E o instituţie de seamă, dar cînd bag de seamă efectul pe care-l are asupra unor tineri, mă întreb : „Cum cutează o universitate să le predea studenţilor compasiune, fără a le preda şi istorie ?" Istoria ne spune următorul lucru, tinere domn Buntline, chiar dacă nu ne mai spune nimic altceva : Sacrificarea unei averi este un lucru inutil şi distrugător. Îi transformă pe săraci în cerşetori, fără a-i face mai bogaţi ori măcar mai mulţumiţi. Iar donatorul şi urmaşii săi devin la rîndu-le reprezentanţi ai tagmei sărăntocilor jeluitori.

* R *

— O avere particulară atît de mare ca a dumitale, domnule Buntline, continuase bătrînul McAllister atunci, cu atîţia ani în urmă, e un miracol unic şi emoţionant. Ai ajuns la ea fără efort, şi astfel ai avut prea puţin prilejul să înveţi ce este ea. Pentru a te ajuta să pricepi cîte ceva despre caracterul ei miraculos, va trebui să folosesc un argument ce ţi se va părea o insultă. Iată-l, fie că-ţi place fie că nu : averea dumitale e factorul hotărîtor al modului în care te judeci şi eşti judecat de alţii. Din pricina banilor, eşti extraordinar. Fără ei, spre exemplu, n-ai putea răpi acum timpul preţios al asociatu-

lui principal al firmei McAllister, Robjent, Reed și MacGee. Dacă renunți la banii dumitale, ai să devii omul cel mai comun, de nu cumva vei fi un geniu. Dar nu ești un geniu, nu-i așa, domnule Buntline !

— Nu.

— Mmm. Și geniu să fii, fără bani te vei simți cu siguranță mai puțin liber și în largul dumitale. Dar nu numai atît, o să le oferi urmașilor dumitale modul de viață înăbușitor și jalnic specific celor ce-ar fi putut avea bogăție și libertate dacă vreun strămoș slab, de înger nu și-ar fi irosit averea. Agață-te de acest miracol, domnule Buntline. Banii sînt utopie în stare concentrată. Viața asta e o viață de cîine pentru majoritatea oamenilor, cum s-au ostenit să te învețe și profesorii dumitale. Dar din pricina miracolului acestuia viața dumitale și a familiei poate fi un paradis ! Să te văd că zîmbești ! Să văd că înțelegi ceea ce nu se predă la Harvard decît în anul doi de facultate : că a te naște bogat și a rămîne bogat încă nu e un delict.

* R *

Lila, fiica lui Stewart, urcă acum în dormitorul ei. Paleta de culori aleasă de mama ei pentru odaie era roz și brumăriu. Ferestrele ca caturi dădeau spre port, spre flota plutitoare de iahturi a Clubului de Iahting din Pisquontuit.

O șalupă pescărească de doisprezece metri lungime cu numele de *Mary* despica apele, pufăind greoi printre iahturi, făcînd să se legene bărcile de agrement. Acestea purtau nume ca *Scrumbia*,

Ştrengarul, *Bobocul de trandafir II*, *După mine*, *Cîinele roşu* şi *Bunty*. *Bobocul de trandafir II* aparţinea lui Fred şi Carolinei Rosewater. *Bunty* era a lui Stewart şi a Amanitei Buntline.

Mary era ambarcaţiunea lui Harry Pena, pescarul cu capcanele. Era o copaie cenuşie, vărgată, a cărei menire era să se tîrască acasă pe orice vreme, încărcată cu tone de peşte proaspăt. Nu se găsea pe ea nici un loc adăpostit, în afară de o cutie de lemn care ţinea la loc uscat noul şi uriaşul motor Chrysler. Timona, droselul şi ambreiajul erau montate pe acea ladă de lemn. Tot restul vasului era o copaie goală-goluţă.

Harry o pornise spre capcanele sale. Cei doi fii vînjoşi ai săi, Manny şi Kenny, şedeau întinşi cap lîngă cap la proră, murmurînd între ei cu o lene lascivă. Fiecare băiat avea lîngă el o cange lungă de şase picioare. Harry era înarmat şi cu un mai de şase kilograme. Toţi trei îmbrăcaseră şorţuri de piele şi cizme. Cînd se apucau de treabă se bălăceau în sînge.

— Nu mai tot vorbiţi de gagici, zise Harry. Gîndiţi-vă la peşti.

— O să ne gîndim, bătrîne, cînd om avea vîrsta ta.

Era un răspuns cît se poate de afectuos.

* R *

Un avion vui pe deasupra, foarte jos, apropiindu-se de aeroportul Providence. La bord, citind *Conştiinţa conservatorului*, se afla Norman Mushari.

* R *

Cea mai bogată colecţie de harpoane din lume era expusă într-un local ce purta numele de *Stăvilarul*, la cinci mile de Pisquontuit. Miraculoasa colecţie aparţinea unui individ deşirat din New Bedford, pe nume Bunny Weeks. Pînă ce n-a venit Bunny din New Bedford ca să deschidă un restaurant, Pisquontuit nu avusese niciodată de-a face cu pescuitul de balene.

Bunny îşi botezase localul *Stăvilarul* pentru că ferestrele sale dinspre sud dădeau spre capcanele pentru peşti ale lui Harry Pena. Pe fiecare masă se afla un binoclu de operă, pentru ca mesenii să-i poată admira pe Harry şi vlăjganii săi luîndu-şi în primire prada. Şi cînd pescarii îşi începeau demonstraţia în apa sărată, Bunny trecea pe la fiecare masă, explicînd cu plăcere şi autoritate expertă ce făceau aceştia şi de ce. În vreme ce divaga astfel, pipăia femeile cu neruşinare.

Dacă clienţii vroiau să participe cu şi mai mult aplomb la trebile pescăreşti, puteau comanda un *Cocteil Scrumbie*, adică rom, lichior de rodii şi suc de afine, sau *Salata pescarului*, care consta dintr-o banană decojită trecută prin inelul unui fruct de ananas şi aşezată între bucăţi răcite de peşte tuna, cu smîntînă şi miez zemos de nucă de cocos.

Harry Pena şi băieţii lui ştiau de salate, cocteiluri şi binocluri, deşi nu vizitaseră niciodată *Stăvilarul*. Uneori reacţionau la implicarea lor

involuntară într-un spectacol, urinînd în mare. Numeau asta, „supă de praz pentru Bunny Weeks".

* R *

Colecţia de harpoane a lui Bunny Weeks era expusă pe grinzile prăvăliei de cadouri ce constituia anticamera mucegăită în mod decorativ a *Stăvilarului*. Prăvălia se numea *Pescarul vesel de balene*. Deasupra se afla un ochi prăfos de luminator, aspectul prăfos fiind obţinut prin pulverizarea unui spray *Bon-Ami*, care n-a mai fost apoi şters. Grilajul de grinzi şi harpoanele de sub luminator îşi proiectau umbrele pe marfa expusă dedesubt. Efectul creat de Bunny era ca şi cînd nişte pescari adevăraţi de balene, duhnind a grăsime de balenă, rom, sudoare şi ambră, şi-ar fi depozitat uneltele în podul său. Puteau să se întoarcă din clipă în clipă ca să şi le ia.

Printre umbrele încrucişate ale harpoanelor se mişcau acum Amanita Buntline şi Caroline Rosewater. Amanita o conducea pe cealaltă, dădea tonul, examina mărfurile cu aviditate brutală. Cît priveşte natura mărfurilor expuse: se afla acolo tot ceea ce putea cere o femeie hrăpăreaţă de la soţul ei cînd ieşea dintr-o baie aburindă.

Purtarea Carolinei era o imitaţie palidă a Amanitei. Caroline devenea neîndemînatică din pricina faptului că Amanita se interpunea mereu între ea şi obiectele ce păreau să merite atenţie.

În clipa în care Amanita renunța să se mai uite la ceva, și se retrăgea din calea Carolinei, obiectul înceta într-un fel să mai merite interes. Caroline se simțea stînjenită și de alte multe lucruri, firește — de faptul că soțul ei muncea, că ea purta o rochie de care toată lumea știa că fusese a Amanitei, că avea foarte puțini bani în poșetă.

Caroline își auzi acum propria voce zicînd, ca din depărtare :

— Are cu siguranță gust.

— Toți au, zise Amanita. Mai degrabă m-aș duce la cumpărături cu unul ca el, decît cu o femeie. Excluzînd persoanele de față, firește.

— Ce-i face să fie atît de rafinați ?

— Sînt mai simțitori, dragă. Sînt ca *noi* două. Ei *simt*.

— Oh.

* R *

Bunny Weeks intră acum cu pas săltat în magazinul *Pescarului vesel*, pantofii săi cu fețe de pînză scîrțîind sub greutatea-i. Era un bărbat zvelt, abia trecut de treizeci de ani. Avea ochii standard ai tuturor pederaștilor bogați — ochi ca niște juvaieruri artificiale, niște safire stelare sintetice în care clipeau luminițe de Crăciun. Bunny era nepotul faimosului căpitan Hannibal Weeks din New Bedford, cel care omorîse în cele din urmă pe Moby Dick. Nu mai puțin de șapte din fiarele ce se odihneau pe rastelul de

deasupra se zicea c-ar fi provenit din spinarea uriaşei Balene Albe.

— Amanita! Amanita! exclamă Bunny cu afecţiune. O cuprinse cu braţele şi o strînse vajnic. Ce mai face fata mea?

Amanita rîse.

— E ceva de rîs?

— Nu pentru *mine*.

— Nădăjduiam să treci azi pe la mine. Ţi-am pregătit un mic text de inteligenţă.

Vroia să-i arate un nou produs şi s-o pună să ghicească ce este. Încă n-o salutase pe Caroline şi acum fu obligat s-o facă, întrucît ea se afla între el şi locul unde credea că se găseşte obiectul: Scuzaţi, vă rog.

— Scuzaţi-mă *pe mine*.

Caroline se trase la o parte. Bunny nu părea să-şi amintească niciodată numele ei, deşi ea intrase la *Stăvilarul* de cel puţin cincizeci de ori. Bunny nu găsi ceea ce căuta, se întoarse să caute obiectul în altă parte şi iar dădu peste Caroline în drumul său:

— Scuzaţi.

— Scuzaţi-mă *pe mine*.

Caroline, încercînd să se tragă din calea lui, se împiedică de un scăunel buclucaş pentru muls şi căzu cu un genunchi pe scăunel şi cu ambele mîini înşfăcînd un stîlp din apropiere.

— Ah, Doamne! zise Bunny, iritat de întîmplare. Eşti teafără? Hai! Hai! O ridică de subsuori şi-o făcu în aşa fel, încît picioarele ei continuau să lunece de sub ea, ca şi cînd ar fi fost pe patine cu rotile. Eşti teafără?

Caroline surîse fără convingere :
— Doar demnitatea mea-i atinsă.
— Ei, dă-o naibii de demnitate, scumpo, zise el şi intră cît se poate de evident în rolul unei femei. Ce-ţi fac *oscioarele?* Ce-ţi face *burticica?*
— Bine — mulţumesc.
Bunny îi întoarse spatele şi reîncepu să caute.
— O ţii minte pe Caroline Rosewater, desigur ? zise Amanita.
Era o întrebare crudă şi inutilă.
— Fireşte c-o ţin minte pe doamna Rosewater, zise Bunny. Rudă cu senatorul ?
— Întotdeauna mă întrebaţi asta.
— Zău ? Şi ce-mi răspundeţi întotdeauna ?
— Cred că da — într-un fel — pe departe — sînt sigură.
— Ce interesant. Ştiţi că-şi dă demisia.
— Zău ?
Bunny se întoarse din nou spre ea. Avea acum o cutie în mînă :
— Nu v-a spus că are de gînd să demisioneze ?
— Nu — el...
— Nu *comunicaţi* cu el ?
— Nu, recunoscu Caroline mohorîtă, trăgîndu-şi bărbia în piept.
— Aş fi crezut că-i fascinant să *comunici* cu el.
Caroline încuviinţă din cap :
— Da.
— Totuşi nu comunicaţi.
— Nu.

* R *

— Ia să vedem, draga mea, zise Bunny oprindu-se în fața Amanitei și deschizînd cutia, uite testul tău de inteligență.

Scoase din cutie, pe care scria „fabricat în Mexic“, un cilindru de tablă încăpător, cu unul din capace desfăcut. Acesta era acoperit și pe dinăuntru și pe dinafară cu hîrtie de tapet viu colorată. Pe capătul închis era lipit un șervețel rotund și dantelat, iar deasupra un nufăr artificial.

— Îți cer să-mi spui pentru ce-a fost făcută cutia asta. Dacă-mi spui, și e vorba de o marfă de șaptesprezece dolari, ți-o dau pe gratis, deși te știu putred de bogată.

— Pot să ghicesc și *eu*? întrebă Caroline.

Bunny își strînse pleoapele.

— Desigur, murmură el obosit.

Amanita renunță imediat, declarînd că-i o proastă și că nu poate suferi testele. Caroline tocmai se pregătea să-și ciripească răspunsul cu ochii lucitori, dar Bunny nu-i dădu prilejul.

— E un ambalaj pentru un sul de hîrtie igienică ! zise Bunny.

— Tocmai asta am vrut să spun și eu, zise Caroline.

— Serios ? făcu Bunny apatic.

— E membră a societății Phi Beta Kappa, zise Amanita.

— Serios ? repetă Bunny.

— Da, zise Caroline. Dar nu-mi place să mă laud. Nu-i dau prea mare importanță.

— Nici eu, zise Bunny.

— Şi dumneata eşti membru Phi Beta Kappa ?
— Te supără ?
— Nu.
— Ca şi un club, zise Bunny, găsesc că e cam prea încăpător.
— Îhî.
— Îţi place chestia asta, geniu mic ? o întrebă Amanita pe Caroline, referindu-se la ambalajul de hîrtie igienică.
— Da... e... e foarte drăguţă. E nostimă.
— O vrei ?
— Pentru şaptesprezece *dolari ?* E într-adevăr nostimă. Deveni tristă din pricina sărăciei ei :
Într-o zi, poate într-o zi.
— De ce nu astăzi ? întrebă Amanita.
— Ştii doar de ce nu astăzi, roşi Caroline.
— Şi dacă ţi-aş cumpăra-o eu ?
— Nu trebuie ! Şaptesprezece dolari !
— Dacă nu-ncetezi să-ţi mai faci atîtea griji din pricina banilor, păpuşo, o să trebuiască să-mi caut altă prietenă.
— Dar ce-aş putea *spune ?*
— Te rog, împacheteaz-o ca să i-o pot oferi cadou, Bunny.
— Vai, Amanita, îţi mulţumesc din suflet, exclamă Caroline.
— Nu-i mai mult decît meriţi.
— Îţi mulţumesc.
— Oamenii capătă ceea ce merită, declară Amanita. Nu-i aşa, Bunny ?
— Asta-i prima regulă a vieţii, zise Bunny Weeks.

* R *

Ambarcaţiunea pescărească ajunse acum la capcane şi intră în raza vizuală a numeroşilor muşterii care beau şi mîncau în restaurantul lui Bunny Weeks.

— Mai lăsaţi lenea, şi apucaţi-vă sculele, le strigă Harry Pena feciorilor săi care moţăiau.

Opri motorul. Vasul *Mary* lunecă în virtutea inerţiei prin poarta unei capcane, într-un cerc de ţăruşi înalţi încurcaţi în năvoade.

— Îi simţiţi ? zise el.

Îşi întreba feciorii dacă simţeau peştii cei mari din năvod.

Aceştia adulmecară aerul şi-i răspunseră că da.

Burta încăpătoare a năvodului, ce putea fi plină ori goală, zăcea întinsă pe fundul apei. Marginea năvodului atîrna în aer, desfăşurîndu-se în parabole largi de la un cap de ţăruş la altul. Era cufundată în apă într-un singur loc. Acolo era poarta de acces. Aceea era şi gura care înghiţise peştii, de vor fi fost primprejur, în burta lacomă a năvodului.

Acum Harry însuşi se afla în interiorul capcanei. Desfăcu o parîmă dintr-o clemă de lîngă poartă, trase de ea şi ridică gura năvodului în aer, apoi legă frînghia din nou de cîrlig. Nu mai rămăsese nici o cale de ieşire din năvod — nu pentru peşti. Pentru peşti năvodul devenise un loc al pierzaniei.

Vasul *Mary* se freca uşor de una din marginile năvodului. Harry şi feciorii lui, aşezaţi în

rînd, își vîrîră mîinile ca niște căngi în apă, traseră năvodul afară, îl aruncară din nou în mare.

Mînă cu mînă, cei trei îngustau tot mai mult locul unde puteau să se găsească peștii. Și cu cît locul acelea devenea mai strîmt, cu atît *Mary* se apropia piezîș de gura năvodului.

Nici unul nu scotea un cuvînt. Era un moment magic. Chiar și pescărușii se cufundară într-o tăcere adîncă, pe cînd cei trei bărbați, goliți de orice gînd, trăgeau năvodul din apă.

* R *

Singurul loc unde puteau fi peștii devenise acum un bazin oval. O ploaie de monezi scînteia în adîncul lui, atîta tot. Bărbații continuau să tragă la năvod, mînă cu mînă.

Locul unde puteau fi peștii deveni acum o covată cu fundul lăsat, adîncă, lîngă bordul vasului. Se făcu apoi o copaie mai îngustă, în vreme ce bărbații continuau să trudească, mînă cu mînă. Tatăl și cei doi fii se opriră. Un pește imens, un monstru preistoric, un mormoloc de zece livre, presărat cu plăgi și gîlme, țîșni la suprafață, își căscă gura plină de ace și se predă. Iar în jurul peștelui, acea grozăvie cartilaginoasă fără minte și necomestibilă, suprafața apei se ondula în creste line. Animale uriașe se mișcau în adînc.

Harry și cei doi băieți vînjoși se apucară iar de lucru, mînă cu mînă, trăgînd spre ei năvodul și cufundîndu-l îndărăt. Aproape că numai ră-

măsese loc în care să fie peşti. În mod paradoxal, suprafaţa mării deveni ca oglinda.

Apoi înotătoarea unui peşte tuna despică oglinda mării şi dispăru din nou.

* R *

Cîteva clipe mai tîrziu, capcana de peşti era un infern euforic şi sîngeros. Opt peşti tuna uriaşi făceau apa să se vălurească, să fiarbă, să se despice şi să bolborosească. Ţîşniră înainte pe lîngă *Mary*, dar fură respinşi de năvod, se năpustiră din nou.

Feciorii lui Harry înşfăcară harpoanele. Feciorul mai tînăr zvîrli cangea în apă şi înfipse cîrligul în burta unui peşte, îl imobiliză, îl făcu să se zbată în agonie.

Peştele lunecă încet spre marginea bărcii, înţepenit de durere evitînd orice mişcare care i-ar fi putut intensifica agonia.

Feciorul mai mic al lui Harry smuci din nou cangea. Durerea cumplită, şi mai profundă, făcu peştele să se salte în coadă şi să se prăbuşească în barcă cu un zgomot surd.

Harry izbi capul peştelui cu maiul său teribil. Peştele amuţi.

Un alt peşte se prăbuşi cu zgomot în barcă. Harry îl izbi şi pe acesta în cap — apoi încă unul, şi încă unul, pînă ce opt peşti uriaşi zăceau în barcă nemişcaţi.

Harry rîse, îşi şterse nasul cu mîneca.

— Ale dracului bestiile, băieţi ! Ale dracului bestiile !

Băieţii rîseră şi ei, drept răspuns. Toţi erau cum nu se poate mai mulţumiţi de viaţă.

Feciorul mai tînăr dădu cu tifla celor de la restaurant.

— Ducă-se naibii cu toţii, băieţi. Nu-i drept? zise Harry.

* R *

Bunny veni la masa unde şedeau Amanita şi Caroline, îşi zornăi brăţara, apoi puse mîna pe umărul Amanitei şi rămase aşa. Caroline îşi luă binoclul de la ochi şi făcu o remarcă sumbră:

— Seamănă aşa de bine cu viaţa. Harry Pena parcă-i Dumnezeu.

— Cum Dumnezeu?

Bunny era amuzat.

— Nu-nţelegeţi ce vreau să spun?

— Sînt sigur că peştii or fi înţelegînd. Dar eu nu sînt peşte. Să-ţi spun totuşi ce *sînt.*

— Te rog... nu cît timp mîncăm, zise Amanita.

Bunny scoase un chicot dezgustător, şi-şi continuă ideea:

— Sînt directorul unei bănci.

— Şi ce-are a face asta? întrebă Amanita.

— Aşa afli cine-i falit şi cine nu. Iar dacă cel de colo e Dumnezeu, regret că trebuie să v-o spun, dar Dumnezeu e un falit.

Amanita şi Caroline îşi exprimară, fiecare în felul ei, îndoiala că un bărbat atît de viguros putea fi falit în afaceri. În vreme ce continuau

să ciripească pe această temă, mîna lui Bunny își întări strînsoarea pe umărul Amanitei, pînă ce aceasta se plînse :

— Au, mă doare.

— Scuze. N-am știut că mai poți simți asta.

— Bestie.

— S-ar putea să fiu. Și mîna deveni iar ca o menghină. S-a isprăvit cu ei, zise el, referindu-se la Harry și la cei doi băieți. Strînsoarea de clește a mîinii lui vroia s-o facă pe Amanita să înțeleagă că acum dorea puțină liniște, că devenise între timp serios, pentru variație : Adevărații oameni nu-și mai cîștigă traiul astfel. Cei trei romantici de colo sînt tot atît de absurzi ca Maria Antoaneta și lăptăresele ei. Cînd o să se pornească procedura de bancrută — peste o săptămînă, o lună, un an — vor descoperi și ei că singura lor valoare economică a fost aceea de a servi ca tapet animat pentru restaurantul meu.

Pe Bunny, spre lauda lui, nu-l bucura acest lucru :

— S-a isprăvit cu oamenii ce lucrează pe propriile mîini și spinări. Nu mai sînt de folos.

— Dar oameni ca Harry o să iasă întotdeauna cîștigători, nu-i așa ? întrebă Caroline.

— Ba pierd pe toată linia.

Bunny o eliberă pe Amanita din strînsoarea mîinii. Își roti privirea în restaurant, o invită și pe Amanita să facă la fel, să-l ajute să-și numere mușteriii. Le invită, mai ales, să-i disprețuiască și ele pe mușteriii lui, la fel de mult cît îi disprețuia el. Aproape toți erau moștenitorii

unor averi. Aproape toţi erau beneficiarii unor maldăre de bani şi ai unor legi proteguitoare ce n-aveau nimic de-a face cu inteligenţa sau munca.

Patru văduve grase şi imbecile, îmbrăcate în blănuri, rîdeau de-o glumă deocheată de pe un şerveţel de hîrtie pentru cocteiluri.

— Şi uitaţi-vă cine cîştigă. Uitaţi-vă cine-a cîştigat.

11

NORMAN MUSHARI închirie o maşină roşie decapotabilă la aeroportul din Providence şi parcurse optsprezece mile pînă la Pisquontuit ca să-l găsească pe Fred Rosewater. Din cîte ştiau patronii săi, el se afla acasă în pat, în apartamentul său din Washington, bolind. Mushari, dimpotrivă, se simţea cît se poate de bine.

Nu-l găsi pe Fred toată după-amiaza, din nu prea simplul motiv că Fred dormea pe ambarcaţiunea sa, lucru pe care îl făcea adesea în secret în zilele calde. Nu prea aveau spor asigurările la cei săraci în după-amiezile călduroase.

Fred vîslea de obicei la locul său de ancoraj, într-o bărcuţă a Clubului de Iahting, scîrţa-scîrţa, scîrţa-scîrţa, umplînd toată barca. Apoi îşi muta trupul mătăhălos pe bordul *Bobocului de trandafir II* şi se-ntindea în cocpit, ascuns de lume, cu capul pe-o vestă portocalie de salvare. Asculta clipocitul apei, clinchetul şi scîrţîitul velaturii, îşi punea o mînă pe pîntec, se simţea deopotrivă cu Dumnezeu şi astfel adormea. Partea asta din viaţă era minunată.

* R *

Familia Buntline avea o cameristă tînără pe nume Selena Deal, care cunoştea secretul lui Fred. O mică ferestruică a dormitorului ei privea spre flota de iahturi. Cînd şedea pe patul ei îngust şi scria, aşa ca acum, fereastra ei înrăma imaginea *Bobocului de trandafir II*. Uşa o lăsase întredeschisă ca să audă soneria telefonului. Atîta avea de făcut de obicei în timpul după-amiezelor — să răspundă la telefon în caz că acesta ar fi sunat. El suna arareori şi, cum se întreba şi Selena : „În definitiv, de ce-ar fi sunat ?"

Avea optsprezece ani. Era orfană, dintr-un orfelinat fondat de familia Buntline la Pawtucket în 1878. La înfiinţare, familia Buntline ceruse trei lucruri : ca orfanii să fie crescuţi ca nişte buni creştini, indiferent de rasă, culoare sau credinţă, ca ei să depună un jurămînt o dată pe săptămînă înaintea cinei de duminică, şi ca în fiecare an, o orfană inteligentă şi curăţică să intre în serviciul domestic al familiei Buntline.

> ... pentru a-nvăţa lucrurile superioare ale vieţii, şi a fi poate îmboldită să urce cîteva trepte spre cultură şi buna-cuviinţă socială.

Jurămîntul pe care Selena trebuise să-l rostească de şase sute de ori în faţa a şase sute de tovarăşi umili de masă fusese scris de Castor Buntline, străbunul bietului Stewart Buntline, şi suna astfel :

Jur solemn să respect proprietatea privată sacră a altora, și să mă mulțumesc cu orice poziție . socială îmi va desemna Dumnezeu cel Atotputernic în viață. Voi fi recunoscătoare celor ce mă vor angaja, și n-am să mă plîng niciodată de leafă sau orele de muncă, întrebîndu-mă mai bine: „Ce pot să mai fac pentru stăpînul meu, pentru republica mea și pentru bunul Dumnezeu ?" Înțeleg că n-am fost adusă pe pămînt ca să fiu fericită. Și dacă vreau să trec cu bine încercarea, va trebui să fiu întotdeauna altruistă, întotdeauna cumpătată cinstită, curată la minte, trup și faptă, și întotdeauna respectuoasă față de cei pe care Dumnezeu, în Înțelepciunea sa, i-a așezat deasupră-mi. De voi trece cu bine încercarea, voi ajunge la bucuria cea veșnică din cer cînd voi muri. Iar de voi da greș, mă voi perpeli în focul iadului, pe cînd diavolul va rîde iară Iisus va plînge.

* R *

Selena, o fetișcană drăguță care cînta frumos la pian și vroia să se facă infirmieră, îi scria acum directorului de la orfelinat, pe nume Wilfred Parrot. Parrot avea șaizeci de ani. Făcuse o mulțime de lucruri interesante în viață, ca de pildă să lupte în Spania, în brigada Abraham Lincoln, iar între 1933 și 1936 să scrie un serial la radio cu titlul „Dincolo de orizontul de azur". Acum conducea un orfelinat fericit. Toți copiii îi spuneau „tătucă" și cu toții știau să gătească,

să danseze, să cînte la un instrument muzical și să picteze.

Selena se afla în slujba familiei Buntline de-o lună. Trebuia să rămînă un an. Iată ce-i scria :

Dragă tătucă Parrot,

Poate că lucrurile s-or mai îndrepta pe-aici, dar nu văd cum. Doamna Buntline și cu mine nu ne înțelegem prea bine. Ea-mi zice că sînt nerecunoscătoare și obraznică. Eu nu vreau să fiu așa, dar probabil că nu pot altfel. Sper să nu se supere așa de tare pe mine încît să se-ntoarcă împotriva orfelinatului. Asta-i marea problemă care mă neliniștește. O să trebuiască să mă ostenesc mai mult să-mi respect jurămîntul. Necazurile vin tot timpul de la ceea ce deslușește ea în privirea mea. Nu pot să-mi alung lucrurile acelea din priviri. Ea zice ceva ori face cîte ceva ce mie mi se pare stupid ori demn de milă, dar nu-i spun nimic, ea însă se uită în ochii mei și o apucă furia. O dată mi-a spus că muzica e lucrul cel mai important din lume pentru ea, după soțul și fiica ei. Au difuzoare prin toată casa, legate toate la un patefon. Se aude toată ziua muzică, iar doamna Buntline zice că-i place mai mult ca orice pe lume să aleagă programul muzical la începutul fiecărei zile și să-l pună pe patefonul automat. În dimineața asta muzica răsuna din toate difuzoarele, dar nu semăna cu muzica pe care am auzit-o pînă atunci. Era foarte săltăreață și pițigăiată, iar doam-

na Buntline o fredona de zor, legănîndu-și capul într-o parte și alta ca să-mi arate ce mult îi plăcea. Pur și simplu mă scotea din minți. Apoi a venit și amica ei cea mai bună, doamna Rosewater, și-a zis și ea ce mult îi plăcea muzica aia. A zis că într-o bună zi, cînd o să-i vină și ei apa la moară, o să asculte și ea toată ziulica muzică frumoasă. N-am mai putut răbda în cele din urmă și am întrebat-o pe doamna Buntline ce muzică mai era și aia. „Păi cum, copilă dragă", zice ea, „nu-i alta decît nemuritorul Beethoven". „Beethoven ?" am exclamat eu. „Ai mai auzit vreodată de el ?" mă întrebă ea. „Da, doamnă. Tătuca Parrot ne punea mereu Beethoven la orfelinat, dar suna altfel." Așa că m-a dus acolo unde se afla patefonul, zicîndu-mi : „Prea bine, am să-ți dovedesc că-i Beethoven. Azi n-am pus la patefonul automat decît discuri de Beethoven. Din cînd în cînd îmi fac cheful cu Beethoven". „Și eu sînt nebună după Beethoven", zice doamna Rosewater. Doamna Buntline mi-a spus să mă uit bine la automat și să-i spun dacă erau plăci de Beethoven sau nu. Erau. Ea pusese în automat toate cele nouă simfonii, numai că sărmana femeie fixase viteza la 78 rotații pe minut, în loc de 33, și nu sesizase diferența. Atunci i-am atras atenția, tătucă. Trebuia s-o fac, nu-i așa ? Am fost cît se poate de politicoasă, dar probabil că am avut iar privirea aceea, că ea s-a făcut foc și pară și m-a gonit afară să curăț closetul șoferului din

fundul garajului. De fapt nu era o treabă prea murdară. De mulţi ani nu mai au şofer.

* R *

Altă dată, tătucă, m-a dus să privesc o întrecere de iahturi, din barca cea mare cu motor a domnului Buntline. Eu am cerut să mă ducă. I-am spus că toată lumea părea să nu vorbească despre altceva în Pisquontuit decît despre întrecerile de iahturi. I-am spus că vroiam să văd dacă erau atît de grozave cum se zicea. Fata lor, Lila, participa la concurs în ziua aceea. Lila e cea mai bună concurentă din oraş. Ar trebui să vedeţi toate cupele pe care le-a cîştigat — sînt singurele elemente mai decorative prin casă. Nu prea au tablouri demne de menţionat. Un vecin are un Picasso, dar l-am auzit zicînd că mult mai bucuros ar fi să aibă o fată care să se priceapă ca Lila să piloteze barca. Nu cred că e mare scofală, dar nu i-am spus-o. Crede-mă, tătucă, nu spun nici măcar jumătate din cîte aş putea zice. Aşadar, am ieşit în larg ca să vedem cursa aceea de bărci cu pînze şi mi-ar fi plăcut s-auzi cum ţipa şi înjura doamna Buntline. Îţi mai aminteşti lucrurile pe care obişnuia să le spună Arthur Gonsalves? Doamna Buntline folosea nişte cuvinte cu totul noi şi pentru Arthur. N-am mai văzut niciodată o femeie să devină atît de isterică şi de nebună. Pur şi simplu a uitat de prezenţa

mea. Arăta ca o vrăjitoare smintită. Ai fi zis că soarta întregului univers atîrna de succesul acelor copii arşi de soare în bărcile lor albe şi drăguţe. Şi-a amintit în cele din urmă de mine şi şi-a dat seama c-a scăpat nişte cuvinte care n-au sunat tocmai bine. „Trebuie să-nţelegi de ce sîntem cu toţii atît de emoţionaţi acum“, s-a scuzat ea. „Lila a şi pus mîna pe Comodorul.“ „Aha“, am zis eu, „asta explică totul“. Îţi jur, tătucă, doar atîta am spus, dar cred că iar m-a trădat privirea aceea din ochi.

Ce mă irită cel mai mult în legătură cu oamenii ăştia, tătucă, nu-i faptul că sînt ignoranţi ori cît beau. Ci modul în care îşi închipuie că tot ce-i frumos pe lume e un dar din partea lor ori a străbunilor lor către cei săraci. În prima după-amiază de la sosirea mea aici, doamna Buntline m-a silit să ies pe veranda din spate şi să privesc apusul de soare. Nu ştiam ce altceva puteam să spun, aşa c-am zis ceea ce mi s-a părut a fi un lucru stupid : „Vă mulţumesc foarte mult“. Şi tocmai asta aştepta. „Cu multă plăcere“, mi-a răspuns. Şi de-atunci i-am mai mulţumit pentru mare, pentru lună, pentru stelele de pe cer şi pentru constituţia Statelor Unite.

Poate că numai sînt prea rea şi nătîngă ca să-nţeleg ce minunat e în Pisquontuit. Poate că-i vorba iar de orz stricat pe gîşte, deşi nu văd cum s-ar potrivi zicala aici.

Mi-e dor de casă. Scrie-mi cît mai repede.
Te iubesc,

Selena

P.S. Cine conduce de fapt țara asta nebună ? Nătărăii ăștia cu siguranță că nu.

Norman Mushari își omorî timpul în după-amiaza aceea făcînd un drum cu mașina la Newport și plătind 25 de cenți ca să viziteze faimosul palat Rumfoord. Lucrul straniu în legătură cu această vizită era faptul că familia Rumfoord mai locuia încă acolo, zgîindu-se insistent la vizitatori. Pe deasupra nici n-aveau nevoie de bani.

Mushari se simți destul de ofensat de felul în care Lance Rumfoord, care avea aproape doi metri înălțime, îi rînjise mînzește, încît se plînse unui servitor al familiei care-i conducea pe vizitatori.

— Dacă detestă așa de mult publicul, zise Mushari, n-ar trebui să ne poftească înăuntru și să ne ia banii.

Observația nu atrase simpatia servitorului, care îi explică pe un ton condescendent și stoic că palatul era deschis publicului doar o zi la cinci ani, potrivit prevederii unui testament vechi de trei generații.

— Dar de ce se cerea asta în testament ?

— După părerea fondatorului acestei proprietăți, ar fi în interesul celor ce viețuiesc între acești pereți să observe periodic specimene ale felurițililor oameni ce se agită la întîmplare în afara acestor ziduri. Servitorul îl măsură pe Mushari

cu o privire iscoditoare: Se cheamă că te ţii la curent cu evenimentele. Înţelegeţi?

Cînd Mushari se pregătea să plece, Lance Rumfoord se apropie de el cu pas săltăreţ. Îl privi de sus, dominator, pe micuţul Mushari, cu buna dispoziţie a unei păsări de pradă, explicîndu-i că mama lui, care se considera o expertă a caracterelor umane, ghicise că Mushari servise cîndva în infanteria Statelor Unite.

— Nu.

— Zău? Ea arareori greşeşte. Mi-a spus în mod clar că aţi fost puşcaş.

— Nu.

Lance dădu din umeri.

— Dacă nu în viaţa asta, atunci poate într-o altă viaţă.

Şi-i rînji şi necheză din nou spre el.

* R *

Progeniturile de sinucigaşi se gîndesc adesea să-şi facă seama la sfîrşitul zilei, cînd conţinutul de zahăr din sînge e scăzut. Şi aşa se întîmplă şi cu Fred Rosewater cînd se întoarse de la lucru. Fu cît pe ce să cadă peste aspiratorul Electrolux din pragul sufrageriei, îşi recăpătă echilibrul făcînd repede un pas, îşi juli glezna de una din măsuţe şi împrăştie bomboanele de pe masă pe podea. Se lăsă în genunchi şi începu să le adune.

Ştia că soţia lui venise acasă, căci patefonul pe care Amanita i-l dăruise de ziua ei cînta. Caroline nu avea decît cinci discuri şi toate se aflau pe braţul automat. Le primise gratuit cînd

se înscrisese membră într-un club de discuri. Suferise mult pînă să le aleagă dintr-o listă de o sută. Cele cinci plăci pe care le selectase în cele din urmă erau: *Vino să dansezi cu mine*, cu Frank Sinatra, *O vajnică cetate-i Domnul nostru și alte imnuri sacre*, cu corul Lăcașului de închinăciune al Mormonilor, *E lung drumul spre Tipperary și alte melodii ostășești*, cu corul și orchestra Armatei Sovietice, *Noua simfonie a lumii* dirijată de Leonard Bernstein, și *Poezii de Dylan Thomas* în lectura lui Richard Burton.

Placa cu Richard Burton se auzea acum în timp ce Fred culegea bomboanele de mentă.

Fred se sculă amețit. Clopote îi bubuiau în urechi. Văzu pete jucîndu-i înaintea ochilor. Intră în dormitor și o găsi pe soția lui adormită pe pat, cu hainele pe ea. Era beată, îndopată cu pui cu maioneză, ca întotdeauna cînd lua prînzul cu Amanita. Fred ieși din odaie în vîrful picioarelor și se gîndi să se spînzure de o conductă în pivniță.

Dar atunci își aduse aminte de feciorul său. Se auzi apa curgînd la toaletă, așa că acolo trebuie să fi fost micuțul Franklin, în baie. Se duse în odaia de culcare a lui Franklin ca să-l aștepte. Era singura încăpere din casă unde Fred se simțea în largul său. Rulourile erau coborîte, lucru destul de surprinzător, căci băiatul n-avea de ce să se apere de ultimele scăpărări de lumină ale zilei, și nu aveau vecini care să se uite pe furiș înăuntru.

Singura sursă de lumină era o lampă curioasă de pe noptieră. Lampa consta din statueta de gips a unui fierar rămas cu ciocanul ridicat în aer.

În spatele fierarului era o bucată portocalie de sticlă brumată. Iar în spatele sticlei se afla un bec, și deasupra becului o mică morișcă de tablă. Aerul fierbinte ce urca din jurul becului punea în mișcare morișca. Palele lucioase ale moriștii făceau ca lumina reflectată pe sticla portocalie să pîlpîie, arătînd ca un foc adevărat.

Lampa asta avea o poveste, veche de vreo treizeci de ani. Compania care fabrica asemenea lămpi fusese ultima întreprindere a tatălui lui Fred.

* R *

Fred se gîndi să înghită mai multe somnifere, apoi își reaminti de fiul său. Aruncă o privire în odaia luminată straniu, ca să găsească ceva de care să-i vorbească băiatului, și zări colțul unei fotografii ivindu-se de sub perna de pe pat. Fred o trase afară, crezînd că e vorba pesemne de fotografia unui erou sportiv, ori poate a lui însuși stînd la cîrma iahtului *Bobocul de trandafir II*.

Dar se dovedi a fi o fotografie obscenă, cumpărată de micuțul Franklin în dimineața aceea de la Lila Buntline, cu banii cîștigați din împărțirea ziarelor. Înfățișa două prostituate obeze despuiate, rînjind călare pe un ponei de Shetland care le privea demn, cuviincios și grav.

* R *

Scîrbit, încurcat, Fred vîrî fotografia în buzunar și ieși cu pas șovăitor spre bucătărie, în-

trebîndu-se ce Dumnezeu putea să-i spună băiatului.

Cîteva cuvinte despre bucătărie: doar un scaun electric îi mai lipsea, căci materializa perfect concepţia Carolinei despre un loc de tortură. Bucătăria avea un ghiveci de filodendron, dar planta murise din lipsă de apă. În săpuniera de pe chiuvetă era o minge pestriţă de săpun făcută din felurite rămăşiţe umede, presate laolaltă. Confecţionarea unor mingi de săpun din rămăşiţe era singura artă cu care contribuise Caroline la menajul lor. O învăţase de la mama ei.

Fred se gîndi să dea drumul la apă fierbinte în cadă, să intre în ea şi să-şi taie arterele de la mîini cu o lamă de ras inoxidabilă. Dar atunci observă că bidonul de plastic pentru gunoi din colţ era plin şi-i veni în minte ce istericale o apucau pe Caroline dacă, trezindu-se din somnul ei turmentat, constata că nimeni nu se învrednicise să arunce gunoiul. Îl cără aşadar în garaj şi-l aruncă, spălînd bidonul cu furtunul lîngă peretele casei.

„Fleoşc-fleoşc-fleoşc-gîl-gîl“, făcu apa în bidon. Şi Fred observă că cineva lăsase lumina aprinsă la pivniţă. Privi înăuntru prin fereastra colbuită şi zări partea de sus a stelajului de magiunuri. Pe el se odihnea istoria familiei scrisă de tatăl său — o istorie pe care Fred nu voise niciodată s-o citească. Se mai găseau acolo un borcan cu otravă pentru şobolani şi un revolver de calibru 38, mîncat de rugină.

Era o interesantă privelişte de natură moartă. Apoi Fred băgă de seamă că nu era în între-

gime moartă. Un şoricel ronţăia colţul manuscrisului.

Fred bătu cu degetele în fereastră. Şoricelul avu o ezitare, se uită în toate părţile, numai la Fred nu, apoi îşi reluă îndeletnicirea.

Fred coborî în subsolul casei, luă manuscrisul de pe poliţă ca să vadă cît era de vătămat. Suflă praful de pe foaia de titlu, pe care scria : *O istorie a Rosewaterilor din Rhode Island de Merrihue Rosewater.* Fred desfăcu sfoara cu care era legat manuscrisul, îl deschise la prima filă şi citi :

> Locul de baştină al Rosewaterilor pe bătrînul continent a fost şi rămîne arhipelagul Scilly, lîngă Cornwall. Întemeietorul seminţiei de acolo, pe nume John, poposise pe insula Sf. Maria în 1645, în suita ce însoţea pe prinţul Charles, viitorul Carol al II-lea, pe atunci în vîrstă de cincisprezece ani, care fugise de revoluţia puritană. Numele Rosewater era pe atunci un pseudonim. Pînă să şi-l ia John, nu se mai pomenise nici un Rosewater în Anglia. Adevăratul său nume era John Graham. Era cel mai mic dintre cei cinci feciori ai lui James Graham, al cincilea conte şi primul marchiz de Montrose. Fusese nevoit să-şi ia un pseudonim, întrucît James fusese conducătorul cauzei regaliste, acum înfrîntă. James, între alte isprăvi romantice, se deghizase odată ca să plece în nordul Scoţiei, unde organiză o mică dar vajnică armată, conducînd-o apoi prin şase bătălii sîngeroase spre victorie

asupra efectivelor mult mai numeroase ale armatei presbiterienilor din Ţara de Jos, condusă de Archibald Campbell, al optulea conte de Argyll. James mai era şi poet. Aşa că fiecare Rosewater e în realitate un Graham, şi are sînge nobil scoţian în el. James fu spînzurat în 1650.

Bietul Fred pur şi simplu nu putea crede aşa ceva — că putea să aibă legături cu un strămoş atît de glorios. Din întîmplare, purta în picioare şosete Argyll, şi-şi suflecă pantalonii ca să le privească. Numele de Argyll avea acum o rezonanţă nouă pentru el. Unul din strămoşii săi, îşi zise, îl bătuse pe contele de Argyll de şase ori. Fred putu observa cu acest prilej că-şi lovise piciorul de masă mai tare decît crezuse, căci sîngele i se prelingea pe şoseta Argyll.
Îşi continuă lectura :

John Graham, rebotezat John Rosewater pe insula Scilly, pesemne că găsise noua climă şi noul nume potrivite cu firea sa, căci rămase acolo tot restul vieţii, zămislind şapte feciori şi şase fete. Şi el se zice c-ar fi fost poet, deşi nu se păstrează nici o operă de-a lui. Dacă am avea cîteva poezii scrise de el, ele ne-ar putea desluşi probabil ceea ce va să rămînă un mister, şi anume cum a putut un nobil să renunţe la numele său glorios şi la toate privilegiile de care s-ar fi putut bucura, mulţumindu-se să-şi ducă viaţa ca un simplu fermier pe o insulă, departe de inima bogăţiei şi-a puterii. Aş

îndrăzni să fac o presupunere, ea rămînînd doar o presupunere, că probabil fusese scîrbit de vărsările de sînge pe care le văzuse în vreme ce lupta alături de fratele său. Oricum, nu făcu nici o încercare de a-şi anunţa familia unde se afla, şi nici de a-şi dezvălui identitatea cînd fu restaurată monarhia. În istoria familiei Graham, se zice că el ar fi pierit pe mare, apărîndu-l pe prinţul Charles.

Fred o auzi pe Caroline cum varsă sus, în casă.

Al treilea fecior al lui John Rosewater, Frederick, este strămoşul direct al Rosewaterilor din Rhode Island. Cunoaştem puţine lucruri despre el, în afara faptului că a avut un fiu pe nume George, primul Rosewater care a părăsit insula. George se duse la Londra în 1700 şi se făcu cultivator de flori. George avu la rîndu-i doi fii, cel mai mic, John, fiind întemniţat în 1731 pentru datorii. Fu eliberat în 1732 de către James E. Oglethorpe, care-i achită toate datoriile cu condiţia ca George să-l însoţească într-o expediţie în Georgia. George urma să slujească drept principal horticultor al expediţiei, care îşi făcuse planuri să cultive duzi şi să crească viermi de mătase. John Rosewater avea să devină şi principalul arhitect al coloniştilor, proiectînd ceea ce deveni mai tîrziu oraşul Savannah. În 1742 John fu rănit grav în bătălia împotriva spaniolilor de la Mlaştina Sîngeroasă.

În acest punct Fred se simţi atît de îmbătat de bărbăţia şi talentele propriei sale stirpe din trecut, încît alergă să-i povestească neîntîrziat şi nevestei lui. Şi nici nu-i trecu prin cap să ducă cartea sacră soţiei lui. Ea trebuia să rămînă acolo, în pivniţa sfîntă, şi să coboare soţia lui jos.

Aşa că smulse aşternuturile de pe Caroline, neîndoielnic cel mai temerar şi mai erotic act de cînd se căsătoriseră, şi o anunţă că numele său adevărat era Graham, că un strămoş al lui proiectase aşezarea Savannah, şi-i mai spuse că trebuia să-l urmeze jos, în pivniţă.

* R *

Ea coborî ameţită scările după Fred, iar el îi arătă manuscrisul şi-i făcu un rezumat grandilocvent al istoriei Rosewaterilor din Rhode Island pînă la bătălia de la Mlaştina Sîngeroasă.

— Ceea ce vreau să te fac să înţelegi, explică el, e că noi *sîntem* cineva. Mi s-a făcut *greaţă* şi *lehamite* să tot pretindem că nu sîntem *nimic*.

— Eu n-am pretins niciodată că nu sîntem nimic.

— Ai pretins că eu sînt un nimic.

Acesta era un adevăr curajos, rostit aproape din întîmplare. Justeţea lui îi buimăci pe amîndoi.

— Ştii ce vreau să spun.

Continuă, nesigur, căci se afla în situaţia neobişnuită pentru el de a avea lucruri importante de spus, şi de a nu fi ajuns încă la capătul lor :

— Nemernicii ăia prefăcuţi pe care-i crezi atît de grozavi în comparaţie cu noi — în comparaţie *cu mine* — aş vrea să văd cîţi strămoşi ar putea ei scoate la iveală care să se compare cu ai mei. Întotdeauna am gîndit că-s stupizi cei ce se laudă cu arborele lor genealogic — dar, sfinte Dumnezeule! de-i arde cuiva de comparaţie, atunci să le arăt pe al meu. Să *încetăm* odată cu atitudinea asta apologetică.

— Nu-nţeleg ce vrei să spui.

— Alţi oameni zic „Salut" sau „La revedere!" Noi întotdeauna zicem „Scuzaţi", orice-am face. Îşi ridică braţele în sus: Gata cu scuzele! Prin urmare sîntem săraci! Foarte bine, sîntem săraci! Asta-i America! Iar America-i unul din puţinele locuri de pe lumea asta tristă unde oamenii n-ar trebui să-şi ceară scuze pentru că sînt săraci. Lumea ar trebui să se-ntrebe în America: „Este acest individ un bun cetăţean? Este el onest? Se descurcă singur cu greutăţile sale?"

Fred ridică manuscrisul cu palmele sale grăsulii şi o ameninţă pe biata Caroline cu el:

— Rosewaterii din Rhode Island au fost oameni activi şi creatori în trecut, şi-aşa vor fi ei şi în viitor, îi spuse. Unii au avut bani, alţii ba, dar pe cinstea mea, ei şi-au jucat rolul lor în istorie! Să isprăvim cu scuzele!

O şi cîştigase pe Caroline de partea sa. Era un lucru cît se poate de simplu pentru cineva care vorbea înflăcărat. Ea rămase cu gura căscată de teamă şi respect.

— Ştii ce scrie deasupra uşii Arhivelor naţionale din Washington?

— Nu, recunoscu ea.
— «Trecutul e doar un prolog !»
— Oh !
— Ei bine, zise Fred, hai să citim acum împreună această istorie a Rosewaterilor din Rhode Island, şi să încercăm să refacem căsnicia noastră, introducînd în ea puţină mîndrie şi încredere reciprocă.

Ea încuviinţă din cap docilă.

* R *

Povestea lui John Rosewater în bătălia de la Mlaştina Sîngeroasă se încheia pe pagina a doua a manuscrisului. Aşa că Fred apucă foaia între degetul mare şi arătător şi o întoarse cu un gest dramatic, ca să dezvăluie miracolele de dedesubt.

Pe dinăuntru manuscrisul era gol. Termitele roseseră miezul istoriei. Mai erau şi acum acolo, viermuind albastre-cenuşii, rozînd totul în continuare.

Cînd Caroline tropăi în sus pe scări îngreţoşată, Fred îşi spuse calm că sosise vremea să moară *de-adevăratelea.* Putea să înnoade o funie pentru spînzurătoare şi cu ochii închişi, ceea ce şi făcu acum cu o frînghie de uscat rufe. Se cocoţă pe un taburet, legă celălalt capăt de o conductă de apă cu un nod dublu, pe care-l încercă cu mîna.

Tocmai îşi petrecea laţul după cap, cînd micuţul Franklin îi strigă din capul scărilor că îl căuta un om. Iar omul, care nu era altul decît Norman Mushari, coborî nepoftit scările, tîrînd

cu el o servietă dolofană, deschisă, petrecută cu o curea.

Fred se mişcă iute, abia reuşind să nu fie surprins în poziţia compromiţătoare de sinucigaş.

— Da ? făcu el către Mushari.

— Domnul Rosewater ?

— Da ?

— Domnule — chiar în acest moment rudele dumneavoastră din Indiana vă privează, pe dumneavoastră şi familia, de drepturile legitime prin naştere, adică de milioane şi milioane de dolari. Am venit să vă propun o acţiune legală relativ simplă şi ieftină, care v-ar putea aduce acele milioane.

Fred leşină.

12

DOUĂ ZILE mai tîrziu, nu mai era mult pînă cînd Eliot să se urce în autobuzul Ogarul Cenuşiu, la staţia magazinului de dulciuri din Oraşul Ferăstraielor, pentru a se duce la Indianapolis şi a se întîlni cu Sylvia în Salonul Sturzului. Era către amiază. Dar el încă dormea. Avusese o noapte îngrozitoare, nu numai presărată de apeluri telefonice, dar şi de vizite nocturne la toate orele, mai mult de jumătate din vizitatori fiind beţi. Se stîrnise panica în Rosewater. Oricît ar fi dezminţit-o Eliot, clienţii săi erau convinşi că îi părăsea pentru totdeauna.

Eliot eliberase tăblia biroului său. Aşezase pe ea noul său costum bleumarin, o cămaşă albă nouă, o cravată albastră nouă şi o pereche nouă de ciorapi negri de nylon, o pereche nouă de chiloţi, o perie nouă de dinţi şi o sticlă de apă de toaletă. Folosise peria nouă o singură dată. Gingiile sale erau o masă de carne zdrobită.

Cîinii lătrau afară. Se repeziseră cu toţii dinspre remiza de pompieri ca să salute o cunoştinţă

mult îndrăgită, pe Delbert Peach, bețivanul orașului. Îl lătrau în semn de apreciere a eforturilor sale de a ieși din tagma oamenilor și a intra în aceea a cîinilor.

— Marș, marș, marș ! striga el neconvingător. La naiba, nu-s în călduri.

Se prăvăli prin ușa lui Eliot, o închise în nasul celor mai buni amici ai săi și urcă scările cîntînd. Delbert Peach, bărbos și duhnind, isprăvi cîntecelul său cam la jumătatea scării, căci înaintarea sa era lentă. Trecu apoi la imnul american și, cînd intră în biroul propriu-zis al lui Eliot, gîfîia, sughița și gemea.

— Domnu' Rosewater ? Domnu' Rosewater ?

Capul lui Eliot era încă sub pătură, iar mîinile, deși dormea, strînseră ușor cuvertura. Așa că Peach, pentru a vedea chipul mult iubit, trebuia să înfrîngă forța acelor mîini.

— Domnu' Rosewater ? Trăiți ? Sînteți bine ?

Chipul lui Eliot era contorsionat de lupta pentru pătură :

— Ce ? Ce ? Ce ?

Își deschise larg ochii.

— Slavă Domnului ! Am visat c-ați murit !

— Din cîte știu eu, nu încă.

— Am visat că s-au coborît îngerii din cer și v-au dus sus, și v-au așezat lîngă drăguțul Iisus.

— Nu, zise Eliot cu o voce pierită. Nici vorbă să se-ntîmple așa ceva.

— O să se-ntîmple odată. Și-o să auziți pînă în cer plînsul și jelania orașului ăstuia.

Eliot nădăjduia să nu audă plînsul și jelaniile acolo sus, dar nu spuse nimic.

— Chiar dacă n-aţi murit, domnu' Rosewater, eu ştiu că n-o să vă mai întoarceţi îndărăt. O s-ajungeţi în Indianapolis, cu toată agitaţia, luminile şi casele alea frumoase, şi-o să prindeţi iar gustul vieţii din societatea înaltă, şi-o să jinduiţi după cît mai multe, lucru firesc pentru cine-a gustat acest fel de viaţă, aşa ca dumneavoastră, şi fără veste o să vă pomeniţi la New York, ca să trăiţi cea mai grozavă viaţă din cîte sînt. Şi de ce n-aţi face-o ?

— Domnule Peach, şi zicînd asta Eliot îşi frecă ochii cu degetele, dac-ar fi s-ajung cumva la New York şi să trăiesc iar cea mai grozavă viaţă din cîte sînt, ştii ce-aş păţi ? În clipa în care-aş ajunge la ţărmul mării, un fulger m-ar prăvăli în apă, o balenă m-ar înghiţi, iar balena ar înnota pînă-n golful Mexic, apoi pe fluviul Mississippi, apoi pe Ohio, apoi pe Wabash, în sus pe Rîul Alb, pe Rîul Pierdut, pînă pe pîrîul Rosewater. Şi balena aia ar sări din pîrîu în canalul fluvial interstatal Rosewater, şi ar urca pe canal pînă în acest oraş, şi m-ar scuipa tocmai în Partenon. Şi iar m-aş afla aici.

* R *

— Fie că o să vă întoarceţi, fie că nu, domnule Rosewater, eu vreau să vă dăruiesc nişte veşti bune pe care să le luaţi cu dumneavoastră.

— Ce veşti, domnule Peach ?

— Acum zece minute m-am jurat să nu mai pun băutură în gură. Ăsta-i cadoul meu pentru dumneavoastră.

* R *

Telefonul roşu al lui Eliot sună. El se repezi la telefon, căci era linia de urgenţă a postului de pompieri :

— Alo ?

Îndoi toate degetele de la mîna stîngă, cu excepţia celui mijlociu. Gestul nu era obscen. Îşi pregătea degetul ca să apese butonul roşu, care făcea să urle sirena ca de sfîrşit de lume de pe remiza de pompieri.

— Domnul Rosewater ?

Era vocea unei femei, a unei femei timide.

— Da ! Da ! şi Eliot sălta de pe un picior pe altul. Unde arde ?

— În inima mea, domnule Rosewater.

Eliot îşi pierdu stăpînirea de sine şi nimeni n-ar fi fost surprins să-l vadă astfel. Devenise celebră furia sa faţă de cei ce se ţineau de farse în legătură cu activităţile secţiei de pompieri. Era singurul lucru pe care-l detesta. Recunoscuse vocea femeii, era Mary Moody, nepricopsita ai cărei gemeni îi botezase cu o zi înainte. Era o incendiatoare prezumtivă, o hoaţă ce făcuse puşcărie şi o prostituată de doi bani. Eliot o blestemă pentru că folosea telefonul roşu :

— Afurisită să fii pentru c-ai chemat numărul ăsta ! S-ar cuveni să putrezeşti în puşcărie ! Neghiobii afurisiţi care folosesc telefonul pompierilor pentru convorbiri personale ar trebui să ajungă în iad şi să se perpelească pururi în foc !

Şi trînti receptorul. Peste cîteva clipe sună telefonul negru.

— Aici Fundaţia Rosewater. Cu ce vă putem fi de folos ?

— Domnule Rosewater — vă vorbeşte iarăşi Mary Moody.

Vocea ei era întreruptă de sughiţuri de plîns.

— Dar ce Dumnezeu s-a întîmplat, dragă ? Nu ştia în mod sincer ce se întîmplase. Era gata să ucidă pe cel ce-o făcuse să plîngă astfel.

* R *

Un Chrysler Imperial condus de un şofer opri la bordură sub cele două ferestre ale lui Eliot. Şoferul deschise încetişor uşa din spate a automobilului. Cu mădularele anchilozate, coborî încetişor senatorul Lister Ames Rosewater din Indiana. Nu era aşteptat.

Urcă scările scîrţîind din toate încheieturile. Modul abject în care umbla nu-i fusese caracteristic înainte. Îmbătrînise tare şi ţinea cu tot dinadinsul s-o dovedească. Făcu ceea ce puţini vizitatori ai lui Eliot făceau — bătu la uşa biroului şi întrebă dacă putea să intre. Eliot, care mai era încă tot în izmenele lui soldăţeşti lungi şi duhnitoare, se precipită spre părintele său şi-l îmbrăţişă.

— Tată, tată, tată, ce surpriză minunată !

— Nu mi-a fost uşor să vin aici.

— Sper că nu zici asta pentru că-ţi închipui că nu te-aş primi cu plăcere.

— Nu pot răbda să văd mizeria asta.

— Cu siguranţă că arată mai bine ca săptămîna trecută.

— Zău ?

— Am făcut curăţenie mare săptămîna trecută.

Senatorul făcu o grimasă, împinse cu piciorul o cutie de bere.

— Sper că nu din pricina mea. Numai fiindcă eu mă tem c-o să izbucnească o epidemie de holeră la tine, nu era nevoie să faci curăţenie.

Spuse acestea pe un ton liniştit.

— Bănuiesc că-l cunoşti pe Delbert Peach.

— Numai după *reputaţie*, şi senatorul dădu din cap : Ce mai faci, domnule Peach ? Cunosc, fireşte, isprăvile dumitale din război. Ai dezertat de două ori, nu-i aşa ? Ori poate de trei ori ?

Peach, intimidat şi indispus de prezenţa unui personaj atît de grandios, îngăimă că nu fusese niciodată în armată.

— Atunci, e vorba de tatăl dumitale. Îmi cer scuze. E greu de ghicit ce vîrstă au oamenii cînd sînt nebărbieriţi şi nespălaţi.

Peach recunoscu prin tăcerea sa că probabil tatăl său fusese cel care dezertase de trei ori.

— Mă întreb dacă n-am putea rămîne singuri cîteva minute, îi spuse senatorul lui Eliot, sau asta ar contraveni ideii tale despre cît de deschisă şi de amicală trebuie să fie societatea noastră ?

— Plec, zise Peach. Ştiu şi eu cînd nu sînt dorit.

— Îmi închipui c-ai avut suficiente ocazii să înveţi acest lucru, zise senatorul.

Peach, care o pornise spre uşă tîrşîindu-şi picioarele, se întoarse la această insultă, surprins el însuşi că înţelesese jignirea.

— Ca om care depindeţi de votul cetăţenilor de rînd, domnule senator, nu vă codiţi să le aruncaţi în faţă lucruri urîcioase.

— Ca beţiv, domnule Peach, trebuie să ştii că beţivii nu sînt admişi la urnele de vot.

— Am votat şi eu.

Asta era o minciună sfruntată.

— Dac-ai votat, probabil că m-ai votat pe mine. Majoritatea oamenilor o fac, chiar dacă n-am linguşit niciodată pe cei din Indiana, nici măcar pe vremea războiului. Şi ştii dumneata de ce mă votează ? În fiecare american, oricît de decăzut ar fi, există un neghiob bătrîn şi fornăit ca mine care detestă escrocii şi nepricopsiţii chiar mai mult ca mine.

* R *

— Tii, tată. Zău că nu mă aşteptam să te văd. Ce surpriză plăcută. Arăţi minunat.

— Mă simt greţos. Şi am veşti proaste pentru tine. M-am gîndit că-i mai bine să ţi le aduc personal la cunoştinţă.

Eliot se încruntă uşor.

— Cînd ai avut ultima oară scaun ?

— Nu te priveşte !

— Scuză-mă.

— N-am venit aici ca să-ţi cer un purgativ. Congresul organizaţiilor industriale zice că nu m-am mai uşurat cam de cînd a fost abrogat Actul Naţional al Refacerii, dar nu de asta am venit la tine.

— Ai zis că te simţi *greţos.*

— Ei si ?

— De obicei cînd vine cineva la mine şi-mi zice asta, în nouă cazuri din zece e constipat.

— Să-ţi spun veştile, băiete, şi-apoi să te văd pe tine dacă o să te poată dispune un laxativ. Un avocat tînăr care a lucrat la firma McAllister, Robjent, Reed şi McGee şi a avut acces la toate dosarele confidenţiale despre tine, şi-a dat demisia. A intrat în slujba Rosewaterilor din Rhode Island. Vor să te aducă în faţa justiţiei. Să dovedească oficial că eşti nebun.

Soneria ceasului deşteptător al lui Eliot intră în funcţiune. Eliot culese ceasul, se duse la butonul roşu din perete, îşi fixă privirea pe secundarul ceasului, buzele mişcîndu-i-se în timp ce număra secundele. Îndreptă degetul mijlociu al mîinii stîngi spre buton, şi-l înfipse brusc, pornind astfel cea mai puternică sirenă de incendii din emisfera nordică.

Urletul infernal al sirenei îl prăvăli pe senator spre perete, unde se ghemui cu mîinile la urechi. Un cîine din New Ambrosia, la şapte mile depărtare, începu să alerge în cerc, muşcîndu-şi coada. Un străin din restaurantul Oraşul Ferăstraielor îşi vărsă cafeaua pe haine şi pe proprietarul localului. În salonul de coafură al Bellei, din subsolul tribunalului, Bella cea de o sută patruzeci de kilograme suferi un uşor atac de cord. Şi şugubăţii din ţinut se pregătiră să spună o anecdotă răsuflată şi neadevărată despre căpitanul de pompieri Charley Warmergram care-şi avea oficiul chiar lîngă remiza de pompieri: „Probabil că l-a speriat pe bietul Charley Warmergram în aşa hal, că a sărit de pe secretară".

Eliot ridică degetul de pe buton. Marea sirenă începu să-şi înghită propria voce, povestind gutural şi interminabil despre „bubble-gum, bubble-gum, bubble-gum“.

Nu era vorba de nici un incendiu. Pur şi simplu venise amiaza în Rosewater.

* R *

— Ce vacarm, se jelui senatorul, îndreptîndu-se încet din şale. Am uitat şi ce-am ştiut vreodată.

— Asta ar fi tare plăcut.

— Ai auzit ce-am zis despre tipii ăia din Rhode Island ?

— Da.

— Şi cum te simţi ?

— Trist şi îngrijorat. Eliot suspină, încercă un surîs melancolic, dar nu reuşi. Speram să nu trebuiască dovedit lucrul ăsta vreodată, să nu conteze în nici un fel — dacă sînt nebun sau nu.

— Ai unele dubii în legătură cu propria-ţi sănătate mintală ?

— Fireşte.

— Şi de cînd le *ai* ?

Pupilele lui Eliot se lărgiră în timp ce căuta un răspuns onest :

— Poate de cînd aveam zece ani.

* R *

— Sînt sigur că glumeşti.

— Asta mă mai mîngîie.

— Doar erai un băieţel viguros şi sănătos.

— Adevărat ?

Eliot se minuna cu candoare cum fusese el ca băiețel ; era fericit să se gîndească la acea imagine mai degrabă decît la spectrele care-l încolțeau acum.

— Regret numai că te-am adus vreodată aici.

— Dar îmi plăcea aici. Și îmi mai place, mărturisi Eliot, visător.

Senatorul se cumpăni mai bine pe picioare, ca să aibă un reazim mai solid pentru următoarea lovitură pe care urma să i-o administreze.

— S-ar putea să-ți placă, băiete, dar acum a venit timpul să pleci — și să nu te mai întorci.

— Să nu mă mai întorc ? îngînă Eliot cuvintele, uimit.

— Această parte din viața ta s-a încheiat. Trebuia să se încheie odată. Putem să le mulțumim paraziților din Rhode Island măcar pentru atît. Ei te silesc să pleci, să pleci neîntîrziat.

— Cum pot să facă *asta* ?

— Cum îți imaginezi că-ți vei dovedi echilibrul mintal într-un bîrlog ca ăsta ?

Eliot aruncă o privire în jur și nu văzu nimic deosebit.

— Arată locul ăsta — arată locul ăsta *ciudat* ?

— Știi al dracului de bine că da.

Eliot clătină melancolic din cap.

— O să te mire cîte nu știu, tată.

— Nu mai există o instituție ca asta niciunde în lume. Dacă bîrlogul ăsta ar fi decor de teatru și piesa ar cere ca cortina să se ridice cu scena goală, spectatorii ar sta ca pe ghimpi să afle cine-i nebunul care poate să trăiască astfel

— Şi ce-ar fi dacă nebunul ar ieşi pe scenă şi ar oferi nişte explicaţii judicioase pentru ce trebuie să existe un astfel de loc ?

— Tot nebun ar rămîne.

* R *

Eliot acceptă acest adevăr, or păru s-o facă. Nu-l contrazise, convins că-i mai bine să înceapă să se spele şi să se îmbrace pentru călătorie. Scotoci prin sertarul biroului şi găsi un pacheţel cu cumpărăturile din ziua precedentă : o bucată de săpun *Dial*, o sticlă de *Absorbin* pentru iritaţia de pe picioare, o sticlă de şampon pentru mătreaţă, o sticlă de deodorant *Arid* şi un tub de pastă de dinţi *Crest*.

— Mă bucur să văd că te preocupă iar înfăţişarea ta, băiete.

— Hm ?

Eliot tocmai citea eticheta produsului *Arid* pe care nu-l mai folosise niciodată. Nu mai folosea deodorant.

— Primeneşte-te, lasă-te de băutură, pleacă de-aici, deschide-ţi un birou ca lumea în Indianapolis, la Chicago sau la New York, şi cînd o să vină sorocul audierii, or să constate că eşti la fel de normal ca toţi ceilalţi.

— Îhî.

Eliot îl întrebă pe tatăl său dacă folosise vreodată deodorantul *Arid*.

Senatorul se simţi jignit :

— Eu fac duş dimineaţa şi seara. Presupun că asta îmi rezolvă efluviile mirositoare.

— Zice aici că poţi face iritaţie, în care caz să nu-l mai foloseşti.

— Dacă te nelinişteşte asta, nu-l folosi. Săpunul şi apa sînt lucrurile importante.

— Îhî.

— Asta-i una din marile probleme ale ţării, zise senatorul. Negustorii de pe Madison Square ne fac să ne alarmăm mai mult de subsuorile noastre decît de situaţia internaţională.

Conversaţia, atît de riscantă între cei doi bărbaţi foarte vulnerabili, se deplasase pe nesimţite într-o zonă liniştită. Puteau aici să-şi dea dreptate unul altuia şi să nu se teamă.

— Ştii, zise Eliot, Kilgore Trout a scris odată o întreagă carte despre o ţară ce-şi consacra eforturile luptei împotriva mirosurilor. Asta era principalul obiectiv naţional. Nu mai existau boli, crime, războaie, aşa că s-a pornit lupta împotriva mirosurilor.

— Dacă ajungi la tribunal, zise senatorul, ar fi mai bine dacă n-ai pomeni de entuziasmul tău pentru Trout. O simpatie prea mare pentru maculatură de tip Buck Rogers s-ar putea să creeze impresia de imaturitate în ochii multora.

Conversaţia părăsise din nou zona calmă. Vocea lui Eliot deveni nerăbdătoare în vreme ce continua să relateze cartea lui Trout, intitulată *Ah, spune mai poţi mirosi ?*

— Ţara asta, stărui el, avea nemaipomenite proiecte de cercetare destinate combaterii mirosurilor. Ele erau sprijinite prin contribuţii individuale, oferite mamelor ce defilau în fiecare duminică din uşă în uşă. Idealul cercetărilor era descoperirea unui deodorant chimic specific pen-

tru fiecare miros. Dar apoi eroul, nostru care era şi dictatorul ţării cu pricina, făcu o descoperire miraculoasă, chiar dacă nu era om de ştiinţă, aşa că proiectele acelea de cercetare deveniră inutile. El a purces chiar de la rădăcina lucrurilor.

— Îhî, făcu senatorul. Nu putea suferi poveştile lui Kilgore Trout şi era jenat de entuziasmul fiului său pentru ele. A descoperit o substanţă chimică care elimina toate mirosurile ? sugeră el, voind să grăbească deznodămîntul povestirii.

— Nu. Cum îţi spuneam, eroul nostru era un dictator, aşa că pur şi simplu a eliminat nasurile.

* R *

Eliot se spăla acum în odaia de toaletă teribil de îngustă, tremurînd, grohăind şi tuşind în vreme ce se înmuia cu prosoape de hîrtie îmbibate de apă.

Tatăl său nu putea să-l privească, şi începu să se plimbe prin birou, întorcîndu-şi ochii de la spălatul obscen şi ineficient. Uşa biroului nu avea zăvor şi Eliot, la insistenţa părintelui său, proptise un dulap cu dosare de uşă. „Ce se întîmplă dacă vine cineva şi te vede gol puşcă ?" întrebase senatorul. Iar Eliot răspunsese : „Pentru oamenii de pe-aici, tată, eu n-am sex".

Aşa că senatorul, reflectînd la această asexuare nefirească, împreună cu toate celelalte dovezi de nebunie, deschise neconsolat sertarul de sus al fişierului. Înăuntru se afla trei cutii de bere, un permis de circulaţie al statului New York din

1948, şi un plic nelipit adresat Sylviei la Paris, care nu fusese expediat. În plic se afla o poezie de dragoste dedicată de Eliot tot Sylviei, datată cu doi ani în urmă.

Senatorul renunţă la pudoare şi citi poezia, sperînd să găsească în ea dovezi care l-ar fi putut apăra pe fiul său. Aceasta era poezia citită, iar Senatorul nu-şi putu reţine jena cînd termină de citit :

Sînt pictor în visele mele, ştii.
Ori poate nu ştii. Şi sculptor.
De mult nu ţi-am văzut nici chipul.
Şi singura mea satisfacţie
Mi-o produce jocul acestor materiale
Şi al palmelor mele.
Unele din lucrurile pe care ţi le-aş face
Te-ar uimi şi pe tine.
De pildă, de-aş fi alături cînd citeşti
acestea
Şi te-ai culca,
Te-aş ruga, să-ţi dezgoleşti pîntecul
Ca să trasez o linie cu degetul mare
Al mîinii stîngi pe sub rotunjimea pîntecului
tău.
Iar apoi arătătorul mîinii drepte
Să-l insinuez lîngă
Miraculosul tău buric,
Şi să-l ţin acolo nemişcat, o jumătate de oră.
E straniu ?
Te cred.

Senatorul era adînc şocat. Referirea la pîntec îl contrariase. Văzuse foarte puţine trupuri goale

la viaţa lui, cinci ori poate şase, şi pîntecul era pentru el un lucru inimaginabil, de nerostit.

Acum Eliot ieşi din baie, gol puşcă şi păros, ştergîndu-se cu un ştergar pentru vase. Ştergarul era nou. Mai avea încă eticheta pe el. Senatorul rămase împietrit, simţindu-se asaltat din toate părţile de copleşitoarele forţe ale mizeriei şi obscenităţii.

Eliot nu observă nimic. Continuă să se şteargă cu inocenţă, apoi aruncă ştergarul în coşul de gunoi. Sună telefonul negru.

— Aici Fundaţia Rosewater. Cu ce vă putem fi de folos ?

— Domnule Rosewater, zise o voce de femeie. Am auzit ceva la radio despre dumneavoastră.

— Oh ?

Eliot continua să se şteargă, distrat.

— Ziceau că vor să-ncerce să dovedească lumii că sînteţi nebun.

— Nu-ţi face griji, dragă. E mult de la mînă pînă la gură.

— Ah, domnule Rosewater — dacă plecaţi şi nu vă mai întoarceţi, o să murim.

— Vă dau cuvîntul de onoare că mă-ntorc. Ei, ce zici ?

— Poate nu vă *lasă* să vă mai întoarceţi.

— Crezi că sînt nebun, dragă ?

— Nu ştiu cum să vă spun.

— Cum doreşti.

— Nu pot să nu mă gîndesc că oamenii or să *creadă* că sînteţi nebun, dacă daţi atîta atenţie unor oameni ca noi.

— Ai văzut alţi oameni demni de atenţie ?
— N-am ieşit niciodată din ţinutul Rosewater.
— Merită să faci o călătorie. Cînd mă-ntorc, ce-ai zice să-ţi ofer o călătorie la New York ?
— Ah, Dumnezeule ! Dar n-o să vă mai întoarceţi niciodată !... Domnule Rosewater, continuă femeia, am încercat să plănuim tot felul de festivităţi de rămas bun pentru dumneavoastră. Parade şi afişe şi steaguri şi flori. Dar n-o să ne arătăm nici unul. Sîntem prea îngroziţi cu toţii.
— De ce ?
— Nu ştiu.
Femeia închise telefonul.

* R *

Eliot îşi îmbrăcă chiloţii noi. De îndată ce îl văzu cu chiloţii pe el, tatăl său i se adresă pe un ton sumbru :
— Eliot ?
— Da, tată !
Senatorul răbufni :
— De ce mă *urăşti* atîta ? strigă el.
Eliot rămase perplex.
— Să te urăsc ? Tată, dar nu te urăsc. Nu urăsc pe nimeni.
— Fiecare gest al tău, fiecare cuvînt e menit să mă rănească cît mai mult.
— O, nu !
— N-am idee ce ţi-am putut face de mi-o plăteşti acum, dar datoria către tine cred c-am acoperit-o de mult.

Eliot era năucit.

— Tată... te rog...

— Pleacă ! O să mă răneşti şi mai tare, şi nu mai pot suporta o durere în plus.

— În numele iubirii ce ţi-o port...

— Iubire ! îl îngînă senatorul cu sarcasm amar. Fireşte că m-ai iubit şi pe mine, nu-i aşa ? M-ai iubit aşa de tare, că mi-ai sfărîmat orice nădejde şi orice ideal pe care l-am avut în viaţă. Şi ai iubit-o, fireşte, şi pe Sylvia, nu-i aşa ?

Eliot îşi astupă urechile.

Bătrînul continuă să mugească, împroşcînd aerul cu salivă. Eliot nu-i mai putea auzi cuvintele, dar îi citi din mişcarea buzelor povestea teribilă a felului cum distrusese viaţa şi sănătatea unei femei a cărei singură vină fusese faptul că-l iubise.

Senatorul părăsi furibund biroul şi dispăru în maşină.

Eliot îşi destupă urechile şi isprăvi cu îmbrăcatul, ca şi cînd nu s-ar fi întîmplat nimic deosebit. Se aşeză să-şi lege şireturile. Cînd fu gata, se îndreptă din spate. Apoi rămase nemişcat.

Cînd sună telefonul negru, nu-l ridică.

13

O PARTE A LUI ELIOT pîndea totuşi arătătoarele ceasului. Cu zece minute înainte ca autobuzul să oprească în faţa restaurantului Oraşul Ferăstraielor, se trezi parcă, îşi strînse buzele, culese cîteva scame de pe costum şi ieşi pe uşa biroului. Nu păstra în memoria imediată cearta cu tatăl său. Pasul său era semeţ şi nepăsător, precum acela al unui filfizon jucat de Chaplin.

Se aplecă să mîngîie capetele cîinilor ce-l întîmpinară în stradă. Hainele noi îl stînjeneau, îl strîngeau la subsuori şi între picioare, foşneau ca şi cînd ar fi fost căptuşite cu ziare, reamintindu-i cît era de fercheş.

Se auzeau voci din localul-pensiune. Eliot le ascultă fără să se arate. Nu recunoştea nici o voce, deşi aparţineau unor prieteni de ai lui. Trei bărbaţi vorbeau plini de regret despre banii pe care nu-i mai aveau. Vorba lor era mereu întreruptă de lungi pauze, căci îşi găseau cuvintele la fel de greu ca şi banii.

— Ei bine, zise unul în cele din urmă. Nu-i nici o ruşine să fii sărac.

Aceasta era prima parte a unei glume bune şi vechi a umoristului din Indiana, Kin Hubbard.

— Nu, zise altul, completînd anecdota, dar la fel de bine ar trebui să şi fie.

* R *

Eliot traversă strada şi intră în biroul de asigurări al comandamentului de pompieri Charley Warmergran. Charley nu era un biet sărăntoc, nu apelase niciodată la fundaţie pentru ajutor. Era unul din cei şapte inşi din ţinut care se descurcaseră chiar foarte bine în sistemul liberei concurenţe. Bella, de la salonul de coafură, era un alt exemplu. Amîndoi o porniseră de la zero, amîndoi erau copii de frînari de pe linia Nickel Plate. Charley era cu zece ani mai tînăr decît Eliot. Avea cam un metru nouăzeci înălţime, umeri vînjoşi, şoldurile şi burta aproape invizibile. Pe lîngă funcţia de comandant al corpului de pompieri, o mai deţinea şi pe aceea de şerif federal, ca şi funcţia de inspector al Departamentului de greutăţi şi măsuri. Mai era co-proprietar, împreună cu Bella, al unei „Boutique de Paris", mic magazin elegant de mărunţişuri şi galanterie în noul centru comercial al oamenilor cu stare din New Ambrosia. Ca toţi eroii în carne şi oase, avea şi un cusur fatal : refuza să creadă că suferă de gonoree, lucru însă perfect adevărat.

* R *

Faimoasa secretară a lui Charley era plecată cu treburi. În birou nu se mai afla, la intrarea lui Eliot, decît Noyes Finnerty care mătura pe jos. Noyes fusese pivotul celebrei echipe de baschet a liceului memorial Noah Rosewater, care terminase neînvinsă sezonul anului 1933. În 1934 Noyes o strangulase pe soția lui în vîrstă de șaisprezece ani pentru infidelitățile-i notorii și a fost condamnat la închisoare pe viață. Acum fusese eliberat pe cuvînt, mulțumită intervențiilor lui Eliot. Avea cincizeci și unu de ani. Era singur, fără prieteni sau rude. Eliot aflase de detențiunea sa în mod întîmplător, răsfoind niște numere mai vechi din *Goarna Ținutului Rosewater*, și-și fixă ca obiect scoaterea lui din închisoare.

Noyes era un om tăcut, cinic și plin de resentimente. Niciodată nu-i mulțumi lui Eliot pentru ce făcuse. Eliot nu păru nici surprins, nici ofensat. Se obișnuise cu ingratitudinea. Una din cărțile lui preferate scrise de Kilgore Trout se ocupa în întregime de ingratitudine. Se intitula *Primul tribunal districtual al recunoștinței*, descriind un tribunal către care puteau fi deferiți oamenii ce nu păreau suficient de recunoscători pentru serviciile ce li se aduseseră. Dacă pîrîtul pierdea procesul, tribunalul îi oferea alternativa de-a mulțumi reclamantului în mod public, ori de-a fi închis pe timp de o lună într-o celulă izolată, doar cu pîine și apă. Potrivit autorului, optzeci la sută din pîrîți preferau celula cea sumbră.

* R *

Noyes pricepu mult mai repede decît Charley că Eliot nu mai era cu mintea limpede. Se opri din măturat şi-l urmări stăruitor. Avea un spirit de observaţie necruţător. Charley, fermecat de amintirea atîtor incendii la care amîndoi se comportaseră cu bravură, nu deveni circumspect pînă ce Eliot nu-l felicită pentru faptul că de curînd cîştigase un premiu, lucru care se întîmplase de fapt cu trei ani în urmă.

— Eliot, glumeşti ?

— Cum să glumesc cu tine ! Socot că-i o mare cinste.

Vorbea despre premiul Horatio Alger al Tineretului din Indiana pe anul 1962, acordat de Federaţia cluburilor tinerilor afacerişti conservatori din Indiana.

Eliot, zise Charley clipind din ochi, asta s-a întîmplat acum trei ani.

— Zău ?

Charley se ridică de la birou.

— Şi amîndoi am urcat sus la tine şi am hotărît să trimitem îndărăt placa aia blestemată.

— Zău ?

— Am trecut în revistă istoria acelui premiu şi am stabilit că era lucrul dracului.

— De ce să fie lucrul dracului ?

— Eliot, dar tu ai fost acela care-ai scos la iveală istoria lui.

Eliot îşi încruntă sprîncenele abia perceptibil :

— Am uitat.

Încreţitura frunţii era o simplă formalitate. Uitarea sa nu-l supăra.

— Începuseră să dea premiul ăla în 1945. Îl dăduseră la vreo șaisprezece inși pînă să-l cîștig și eu. Îți amintești acum ?

— Nu.

— Din cei șaisprezece cîștigători ai premiului Horatio Alger al Tineretului din Indiana, șase se aflau la zdup pentru fraudă ori evaziune de fisc, alți patru erau judecați pentru una sau alta, doi își falsificaseră dosarul de război, iar unul ajunsese pur și simplu pe scaunul electric.

* R *

— Eliot, zise Charley cu îngrijorare crescîndă, ai auzit ce-am spus ?

— Da, răspunse Eliot.

— Ce-am spus ?

— Am uitat.

— Păi ziceai că ai auzit.

Noyes Finnerty se băgă în vorbă :

— Nu mai aude decît păcănitul acela.

Se apropie de Eliot ca să-l examineze îndeaproape. Apropierea lui nu era compătimitoare, ci mai degrabă clinică. Și reacția lui Eliot era clinică, ca și cînd un doctor simpatic i-ar fi vîrît o luminiță strălucitoare în ochi, căutînd ceva.

— A auzit *păcănitul* acela, domnule. Măi, ce-a mai auzit *păcănitul* acela.

— Ce naiba tot spui ? îl întrebă Charley.

— E vorba de-un lucru pe care înveți să-l asculți în pușcărie.

— Acuma nu sîntem la pușcărie.

— Asta nu se-ntîmplă numai la pușcărie. În pușcărie însă înveți tot mai mult să ciulești ure-

chea la toate. Șezi acolo o groază de vreme, ajungi să nu mai vezi bine, dar ești numai urechi. Păcănitul acela e unul din lucrurile pe care stai să le asculți. Voi doi — voi vă socotiți grozav de apropiați? Dac-ați fi cu adevărat — și-asta nu înseamnă că el trebuie să-ți placă, ci doar să-l înțelegi — ai fi auzit *păcănitul* acela al lui și de la un kilometru. Ajungi să cunoști un om, dar există ceva adînc în el care-l frămîntă cumplit și s-ar putea să nu afli niciodată ce este, numai că-l vezi purtîndu-se în felul ăsta și privindu-te ca și cînd ar tăinui ceva în ochi. Și-i spui atunci: „Liniștește-te, liniștește-te, vino-ți în fire". Ori îl întrebi: „De ce tot faci lucrurile ăstea neghioabe, cînd știi prea bine că or să te vîre în bucluc?" Dar și tu știi că n-are rost să discuți cu el, căci lucrul acela din el îl face să se poarte astfel. Îi zice „Sări", și el sare. Îi zice „Fură", și el fură. Îi zice „Țipă", și el țipă. De nu moare cumva de tînăr, ori de reușește să-i meargă toate după plac fără să i se-ntîmple nimic, lucrul acela din el continuă să se destindă ca arcul unei jucării. Muncești în spălătoria închisorii chiar lîngă tipul ăsta. Îl cunoști de vreo douăzeci de ani. Lucrezi lîngă el, și fără veste auzi *păcănitul* în el. Te-ntorci spre el să-l privești. S-a oprit din lucru. E liniștit. Are o mutră de nerod. Are o mutră de înger. Îl privești în ochi, și ei nu mai ascund nici o taină. Pe moment nu-ți mai poate spune nici cum îl cheamă. Se apucă iar de lucru, dar n-o să mai fie niciodată același om. Lucrul ăla care l-a chinuit atîta n-o să mai păcăne în el. E *mort*, *mort*.

Şi isprăvită-i şi acea parte a vieţii lui în care a trăit ca un zănatic !

Noyes, care începuse să vorbească pe un ton de indiferenţă scîrbită, era acum asudat şi contorsionat. Ambele mîini ereau livide, cum se încleştaseră pe coada măturii într-o strînsoare cumplită. Dar în vreme ce istorisirea lui îi cerea o mînă calmă, ca să ilustreze cît de calm şi angelic devenise vecinul lui din spălătorie, nu reuşea să simuleze linişlea. Mişcările spasmodice ale mîinii pe mătură deveniseră obscene, patima îi îneca cuvintele.

— Isprăvită ! Isprăvită ! bolborosi el.

Coada măturii îl înfuria acum cel mai mult. Încercă s-o frîngă de picior şi mîrîi spre Charley, proprietarul măturii :

— Scroafa, nu se rupe ! Nu se rupe !

— Neghiob norocos, îi strigă el lui Eliot, tot încercînd să rupă mătura, tu ai auzit păcănitul acela.

Îl potopi pe Eliot cu sudălmi.

— Nemernica, nu se rupe ! strigă el şi ieşi val vîrtej pe uşă.

* R *

Eliot nu dădea semne că l-ar fi tulburat scena. Îl întrebă pe Charley pe un ton suav ce-avea individul împotriva măturilor. Mai spuse că socotea că trebuia să se grăbească ca să prindă autobuzul.

— Ţi-e... ţi-e bine, Eliot ?

— Mi-e foarte bine.

— Sigur ?

— În viaţa mea nu m-am simţit mai bine. Mă simt ca şi cînd... ca şi cînd...

— Aşa... ?

— Ca şi cînd ar începe acum o nouă fază miraculoasă a existenţei mele.

— Trebuie să fie o senzaţie tare plăcută.

— Este ! Este !

* R *

Şi aceasta continuă să fie dispoziţia lui Eliot în vreme ce-o porni agale spre magazinul de dulciuri şi restaurantul Oraşul Ferestraielor. Strada era nefiresc de pustie, ca înaintea unei bătălii, dar Eliot nu băgă de seamă nimic. Oraşul era convins că Eliot pleca pentru totdeauna. Cei mai apropiaţi de Eliot auziseră *păcănitul* acela atît de clar, de parcă ar fi fost o salvă de tun. Se făcuseră tot felul de planuri febrile şi inepte pentru o festivitate de adio — cu o paradă a pompierilor, o defilare cu pancarte care să exprime lucrurile ce stăteau nerostite pe buzele tuturor, un arc triumfal descris de apa din furtunurile pompierilor. Dar nu era cine să organizeze toate acestea, ori cine să-i conducă, aşa că planurile căzuseră la pămînt. Majoritatea se simţeau atît de storşi de perspectiva apropiatei plecări a lui Eliot, că nu ar fi avut nici măcar energia şi curajul de-a se aşeza în coada unei mari mulţimi ca să-i facă semne timide cu mîna. Ştiau pe ce stradă va trece. Aşa că majoritatea se ascunseră din calea lui.

Eliot părăsi dogoarea văratică a caldarîmului, retrăgîndu-se în umbra răcoroasă a Partenonu-

lui, mergînd pe lîngă canal. Un făurar de ferăstraie, pensionat, cam de vîrsta senatorului, pescuia cu o undiță de bambus. Ședea pe un scăunel de campanie. Între ghetele sale se afla, pe caldarîm, un radio cu tranzistori. La radio cînta „Ol' Man River". „Negrii toți lucrează", zicea cîntecul, „pe cînd albii se distrează."

Bătrînul nu era nici bețiv, nici pervers, nici altceva de soiul ăsta. Era doar bătrîn și văduv, și ciuruit de cancer, iar feciorul său din comandamentul strategic al forțelor aeriene nu-i scria niciodată, și persoana sa era cu totul neglijabilă. Băutura îi făcea rău. Fundația Rosewater îi oferise o alocație pentru morfina prescrisă de medic.

Eliot îl salută, se trezi că nu-și amintește numele lui și nici suferința bătrînului. Eliot trase adînc aerul în plămîni. Era o zi prea frumoasă pentru lucruri triste.

* R *

La colțul îndepărtat al Partenonului, care măsura vreo sută de metri în lungime, se afla o gheretă care vindea șireturi, lame de ras, băuturi răcoritoare și *Investigatorul american.* Era ținută de un anume Lincoln Ewald, simpatizant nazist pătimaș în timpul celui de al doilea război mondial. În vremea războiului Ewald își construise un radio-transmițător pe unde scurte, prin care să le comunice nemților ce producea în fiecare zi compania de ferăstraie Rosewater : cuțite pentru trupele de desant și foi de blindaj. În primul său mesaj — deși nemții nu-i ceruseră să

le transmită nimic — îi anunța că dacă ar fi venit să bombardeze orașul Rosewater, întreaga economie americană pur și simplu s-ar fi ofilit și-ar fi pierit. Nu ceruse bani în schimbul informațiilor. Disprețuia banii, zicea că de aceea și ura America, pentru că banii erau aici rege. Vroia doar o cruce de fier, cerînd să-i fie trimisă într-un pachet.

Mesajul său fu recepționat tare și deslușit de doi paznici de vînătoare în Parcul Național Aleea Curcanului. Paznicii îl denunțară la Biroul Federal de Investigații care-l arestară pe Ewald la adresa indicată pentru pachetul cu crucea de fier. Fu internat într-un ospiciu pînă la terminarea războiului.

Fundația nu făcuse mai nimic pentru el, în afară de a-i asculta părerile politice, ceea ce nimeni altcineva nu se-ncumeta s-o facă. Singurele obiecte pe care i le cumpără Eliot au fost un patefon ieftin și un set de discuri pentru învățarea limbii germane. Ewald dorise mult să învețe limba germană, dar prea era nervos și agitat tot timpul.

Eliot nu-și putu aminti nici numele lui, și aproape trecu pe lîngă el fără să-l vadă. Chioșcul lui sinistru de lepros în ruina unei mari civilizații era ușor de trecut cu vederea.

— Heil Hitler, croncăni Ewald.

Eliot se opri, privi afabil locul de unde venise salutul. Chioșcul lui Ewald era drapat cu numere noi din *Investigatorul american*. Draperiile păreau să aibă șiruri de buline. Bulinele erau buricele nurliei Randy Herald, manechinul de pe copertă. Și ea continua să-și dorească pe fiecare

copertă un bărbat care să-i dăruiască un copil genial.

— Heil Hitler, zise Ewald din nou.

Nu dăduse la o parte cortina de reviste.

— Asemenea și ție, domnule, zise Eliot surîzător, și la bună vedere.

* R *

Lumina necruțătoare a soarelui îl lovi pe Eliot în față decum părăsi umbra Partenonului. Ochii lui vătămați pe moment de lumină îi văzură pe cei doi pierde-vară de pe scările tribunalului ca pe niște arătări înconjurate de vapori. O auzi pe Bella, jos în salonul ei de cosmetică, răstindu-se la o femeie pentru că nu-și îngrijea unghiile.

Eliot nu mai întîlni pe nimeni multă vreme, deși într-un rînd surprinse pe cineva pîndindu-l de la o fereastră. Făcu cu ochiul și cu mîna spre oricine va fi fost. Cînd ajunse la liceul memorial Noah Rosewater, încuiat pe timpul verii, se opri în fața catargului de steag, și-și îngădui o clipă de melancolie reținută. Îl impresionară sunetele scoase de catargul de fier atunci cînd era lovit și mîngîiat nostalgic.

Ar fi vrut să discute despre acele sunete, să le asculte împreună cu altcineva. Dar nu era nimeni prin apropiere, în afara unui cîine care se luase după el, așa că se adresă cîinelui :

„Știi, sunetul ăsta-i atît de *american*. Școala-i isprăvită și steagul coborît. Un sunet american atît de jalnic. Ar trebui să-l auzi odată la apusul

soarelui, cînd adie un vînt ușor de seară și peste tot în lume se face vremea cinei."

I se puse un nod în gît. Îi plăcu senzația.

* R *

Cînd ajunse în dreptul stației de benzină Sunoco, un tînăr ieși tîrșîindu-și picioarele dintre pompele sale. Era Roland Barry, cel care suferise un colaps nervos la numai zece minute după depunerea jurămîntului militar în fortul Benjamin Harrison. Avea o pensie de invaliditate sută la sută. Criza intervenise atunci cînd i se ordonase să facă duș cu încă o sută de alți flăcăi. Pensia nu era o simplă glumă. Roland nu putea vorbi decît în șoaptă. Își petrecea multe ceasuri ascuns între cele două pompe, pretinzînd față de străini că avea de lucru pe-acolo.

— Domnule Rosewater... ? șopti el.

Eliot surîse și-i întinse mîna :

— Te rog să mă ierți, dar ți-am uitat numele.

Părerea lui Roland despre sine era atît de proastă, încît nu fu surprins să fie uitat de un om pe care-l vizitase cel puțin o dată pe zi în ultimul an.

— Vroiam să vă mulțumesc că mi-ați salvat viața.

— Pentru ce să-mi mulțumești ?

— Pentru viața mea, domnule Rosewater — că mi-ați salvat-o, oricît de nevrednică ar fi ea.

— Exagerezi, desigur.

— Sînteți singurul care n-ați socotit că ceea ce mi se-ntîmplă e amuzant. Poate că n-o să rîdeți nici de o poezie. Vîrî o bucată de hîrtie

în mîna lui Eliot: Am plîns cînd am scris-o. Atît de amuzantă mi s-a părut. Şi atît de amuzant mi se pare totul.

Se retrase precipitat.

Perplex, Eliot citi poezia care suna cam aşa:

Lacuri şi dangăte,
Iazuri şi clopote,
Fluiere, puhoaie,
Harpe şi izvoare;
Flaute şi fluvii,
Fagoturi, diluvii,
Gheizere şi surle,
Zurgălăi, lagune.
Muzica-ascultaţi,
Cu apă v-adăpaţi,
Cînd noi sărmanii miei
Mergem la măcel.
Eliot, te iubesc.
Adio. Acum te jelesc
Lacrimi şi viori,
Inimi şi flori,
Flori de pripas,
Rosewater, bun rămas.

Eliot ajunse la restaurantul Oraşul Ferăstraielor fără alte incidente. Înăuntru nu se aflau decît proprietarul şi un muşteriu — o femeiuşcă de paisprezece ani ce rămăsese gravidă cu tatăl ei vitreg, care tată vitreg se afla acum în închisoare. Fundaţia plătea îngrijirile ei medicale. Tot ea îl dăduse pe tatăl vitreg pe mîna poliţiei, iar apoi îl angajase pe cel mai bun avocat din statul Indiana pe care-l putea plăti cu bani.

Fata se numea Tawny Wainwright. Cînd venise la Eliot cu necazurile ei, acesta o întrebase în ce dispoziţie era.

— Păi, zise fata, cred că nu mă simt prea *descurajată*. În definitiv e şi aceasta o cale la fel de bună ca oricare alta de a începe o carieră de vedetă.

Acum fata bea Coca-Cola şi citea *Investigatorul american*. Îi aruncă lui Eliot o privire pe furiş. Era ultima oară că-l vedea.

* R *

— Un bilet pînă la Indianapolis, vă rog.

— Numai dus, sau dus şi întors, Eliot ?

Eliot nu ezită :

— Numai dus, te-aş ruga.

Paharul lui Tawny era gata să se răstoarne. Îl prinse la vreme.

— Doar dus pînă la Indianapolis, repetă proprietarul cu voce tare. Poftim, domnule !

Ştampilă cu un gest enervat biletul lui Eliot, i-l întinse, apoi se întoarse repede. Nu-i mai aruncă nici el nici o privire lui Eliot.

Eliot, fără să bage de seamă atmosfera încordată, se apropie de rafturile cu cărţi şi reviste, ca să-şi aleagă ceva de citit pe drum. Fu ispitit de *Investigator*, deschise gazeta şi citi pe sărite povestea unei fetiţe de şapte ani care fusese mîncată de un urs în Parcul naţional Yellowstone prin 1934. Puse gazeta la locul ei în raft şi-şi alese în schimb un roman broşat de Kilgore Trout care se intitula *Permisie pan-galactică de trei zile*.

De afară se auzi claxonul stăruitor al autobuzului.

* R *

Cînd Eliot puse piciorul pe scara autobuzului, apăru Diana Moon Glampers. Plîngea. Aducea cu ea telefonul ei alb, trăgînd şi cordonul smuls din perete.

— Domnule Rosewater !

— Da ?

Diana izbi telefonul de caldarîm lîngă uşa autobuzului.

— Nu mai am nevoie de telefon. Nu mai am pe cine să chem la telefon. Nimeni n-o să mă caute pe mine.

El o privi cu compătimire, dar nu o recunoscu.

— Îmi... îmi pare rău. Nu înţeleg.

— *Cum* adică ? Sînt eu, domnule Rosewater ! Diana ! Diana Moon Glampers.

— Mă bucur că te cunosc.

— Vă bucuraţi că mă *cunoaşteţi ?*

— Zău că mă bucur... dar... dar ce ziceai de telefon ?

— Dumneavoastră aţi fost singurul motiv pentru care am avut *nevoie* de el.

— Stai puţin, zise el neîncrezător, cu siguranţă că ai multe alte cunoştinţe.

— Oh, domnule Rosewater, scînci ea rezemîndu-se sfîrşită de latura autobuzului, dumneavoastră sînteţi *singurul* meu prieten.

— Poţi să-ţi faci desigur, şi alţi prieteni, insistă Eliot plin de speranţă.

— Ah, Dumnezeule ! ţipă ea.

— Ai putea să intri în vreo organizaţie bisericească, poate.

— Dumneavoastră sînteţi biserica mea. Dumneavoastră sînteţi *tot* ce există pentru mine. Şi guvernul. Şi soţul meu. Şi prietenii mei.

Aceste declaraţii îl stînjeniră pe Eliot.

— Eşti foarte drăguţă că spui asta. Îţi urez noroc. Acum, zău că trebuie să plec.

Îi făcu cu mîna.

— La revedere.

* R *

Eliot începu să citească *Permisia pan-galactică de trei zile.* Afară continuă agitaţia în jurul autobuzului, dar Eliot nici nu bănui că ar fi avut vreo legătură cu el. Fu imediat captivat de carte, şi nu băgă de seamă nici cînd autobuzul se puse în mişcare. Era o istorisire palpitantă despre un individ care slujea într-un fel de expediţie a lui Lewis şi Clark în epoca călătoriilor spaţiale. Eroul se numea sergentul Raymond Boyle.

Expediţia ajunsese la un loc care părea a fi marginea absolută, ultimă a universului. Aparent, nu mai exista nimic dincolo de sistemul solar în care se aflau, şi membrii expediţiei tocmai montau aparatele pentru a capta şi cele mai imperceptibile semnale care ar fi sosit de la vreun obiect oricît de neînsemnat din acel nimic de catifea neagră.

Sergentul Boyle era pămîntean. Era singurul pămîntean din expediţie. De fapt, era singurul

reprezentant al Căii Lactee. Ceilalți membri proveneau cam de peste tot. Expediția era rodul colaborării a două sute de galaxii. Boyle nu era om de știință. Era profesor de limba engleză. Adevărul era că pămîntul continua să fie singurul loc cunoscut în univers unde se folosea o limbă vorbită ca mijloc de comunicare. Era o invenție exclusiv pămîntească. Toate celelalte ființe foloseau telepatia mintală, așa că pămîntenii puteau obține slujbe foarte bune ca specialiști în predarea limbii, oriunde s-ar fi dus.

Motivul pentru care alte ființe raționale vroiau să se folosească de o limbă vorbită era faptul că descoperiseră că puteau săvîrși astfel mult mai multe. Aceasta îi făcea mult mai *activi*. Telepatia mintală, în care toți spuneau fără contenire totul celorlalți, crease un fel de indiferență generală față de informații. Dar limba, cu sensurile ei încetinite, înguste, îți dădea posibilitatea să te gîndești la un singur lucru pe moment — să începi să te gîndești la *proiecte* posibile.

Boyle fusese scos din ora sa de engleză, spunîndu-i-se să se prezinte fără întîrziere la comandantul expediției. N-avea idee despre ce putea fi vorba. Intră în biroul comandantului, îl salută respectuos pe bătrîn. De fapt, comandantul nu semăna deloc cu un bătrîn. Era originar de pe planeta *Tralfamadore* și avea înălțimea unei cutii de bere de pe pămînt. De fapt nu semăna cu o cutie de bere. Arăta ca o pompă de desfundat chiuvete.

Nu era singur. Și capelanul expediției se afla acolo. Capelanul era de pe planeta Glinko-X-3. Arăta ca un fel de fregată portugheză de război,

o cisternă de acid sulfuric pe roţi. Capelanul avea o expresie gravă. Ceva îngrozitor se întîmplase.

Capelanul îi spuse lui Boyle să se arate brav, iar apoi comandantul îl înştiinţă că are veşti foarte rele de acasă. Comandantul îi spuse că intervenise o moarte acasă şi că Boyle primea o permisie de trei zile pentru cazuri de urgenţă, drept care trebuia să se pregătească imediat de plecare.

— Nu cumva... e... e mama ? întrebă Boyle, încercînd să-şi reţină lacrimile. Sau tata ? Sau Nancy ? (Nancy era fata vecinilor). Sau Gramps ?

— Fiule, zise comandantul, ţin-te bine. Regret nespus că trebuie să te anunţ asta : Nu-i vorba de *cine*-a murit. Ci de *ce* a murit.

— Ce-a murit ?

— Tinere, a murit Calea Lactee.

Eliot ridică privirea de pe pagină. Ţinutul Rosewater rămăsese în urmă. Nu-i ducea dorul.

* R *

Cînd autobuzul se opri în Nashville, Indiana, reşedinţa districtului Brown, Eliot ridică din nou privirea şi inspectă echipamentul pompierilor ce se afla la vedere. Se gîndi să-i cumpere oraşului Nashville nişte echipament ca lumea, apoi se răzgîndi. Nu credea că cei de acolo aveau să-l îngrijească cum se cuvine.

Nashville are un centru de artizani şi artişti, aşa că Eliot nu fu surprins să vadă un sticlar confecţionînd în iunie ornamente pentru pomul de Crăciun.

* R *

Eliot nu-şi mai ridică ochii din carte pînă ce autobuzul nu ajunse la marginea oraşului Indianapolis. Constată cu uimire că întreg oraşul era mistuit de-o furtună de foc. Nu mai văzuse niciodată aşa ceva, dar citise despre ea, fireşte, şi-şi imaginase adeseaori o furtună de foc.

În biroul său ţinea ascunsă o carte, şi era un mister chiar şi pentru Eliot de ce o ascundea, de ce se simţea vinovat ori de cîte ori o scotea la lumină, de se temea să nu fie surprins citind-o. Sentimentele lui faţă de carte se asemănau cu acelea ale unui puritan slab de îngeri în faţa literaturii pornografice, deşi nici o carte n-ar fi putut merita mai puţin calificativul de „erotică" decît aceea pe care o ascundea. Se intitula *Bombardarea Germaniei* şi fusese scrisă de Hans Rumpf.

Iar pasajul pe care Eliot îl citiea şi îl recitea mereu, cu faţa golită de orice expresie şi palmele asudînd, era următoarea relatare a uraganului de foc din Dresda :

> Cînd nenumăratele limbi de foc izbucniră prin acaperişurile clădirilor arzînde, o coloană de aer încins se înălţă pînă la două mile şi jumătate deasupra lor, avînd un diametru de o milă şi jumătate... Această coloană ameninţa totul, fiind hrănită la bază de aerul rece de la suprafaţa pămîntului care se scurgea în ea lacom. Cam la o milă, o milă şi jumătate de foc, această secetă pîrjolitoare mări viteza vîntului de la unsprezece la treizeci şi trei de mile pe oră. La marginea zonei

respective, viteza curentului trebuie să fi fost mult mai mare, căci smulse din rădăcină copaci cu diametrul de un metru. În scurt timp temperatura atinse puctul de combustie pentru toate materialele imflamabile, aşa că întreaga zonă deveni o mare de foc. În asemenea combustie arderea era completă ; adică nu rămase nici urmă din materialele arse şi abia după două zile zona respectivă se răci suficient pentru a putea fi abordată.

Eliot, ridicîndu-se din scaunul său, privi înmărmurit furtuna de foc din Indianapolis. Îl înfiora grandoarea coloanei de foc, care avea cel puţin opt mile în diametru şi se înălţa pînă la cincizeci de mile. Marginile coloanei păreau perfect conturate şi statornice, de parcă ar fi fost tăiate în sticlă. Între acei pereţi, morişti de tăciuni sîngerii se roteau maiestuoase în jurul unei axe interioare albe. Albul părea sacru.

14

SE FĂCU NOAPTE neagră în gîndul lui Eliot, la fel de neagră ca şi noaptea de dincolo de marginile ultime ale universului. Apoi se trezi şezînd pe bordura netedă a unei fîntîni secate. Pete de soare se strecurau prin frunzişul unui platan. O pasăre monologa în el : „Cip-cip-cirip ?" cînta ea. „Cip-cip-cirip : cirip-cirip". Eliot descoperi că se află într-o grădină înconjurată de un zid înalt, şi grădina i se păru cunoscută. Vorbise adesea cu Sylvia tocmai despre acel colţ. Era grădina ospiciului particular al doctorului Brown din Indianapolis, în care o adusese pe Sylvia cu atîţia ani în urmă. Pe bordura fîntînii erau cioplite aceste cuvinte :

„Prefă-te a fi bun mereu, şi chiar
Dumnezeu o să te creadă."

Eliot constată că fusese îmbrăcat într-un costum de tenis, alb ca neaua de sus pînă jos şi că, întocmai ca unui manechin, cineva îi pusese şi o rachetă în poală. Strînse palma în jurul mînerului, de

probă, ca să afle dacă era adevărată, sau dacă el era viu. Privi zvîcnetul complicatei rețele de mușchi a brațului său și intui că era jucător de tenis, și încă unul foarte bun. Și nu se mai miră unde anume juca tenis, căci una din laturile grădinii era mărginită de un teren de tenis, cu zorele și sîngele-voinicului aninate pe plasa de sîrmă.

„Cip-cip-cirip ?"

Eliot ridică ochii spre pasăre și frunzișul verde al platanului și înțelese că această grădină din inima orașului Indianapolis n-ar fi putut supraviețui pîrjolului pe care îl văzuse. Prin urmare, nu avusese loc nici un incendiu. Înpăcat acceptă acest fapt.

* R *

Continuă să privească în sus spre pasăre. Ar fi vrut să fie și el o păsăruică, să zboare în frunzișul copacului și să nu mai coboare. Ar fi vrut să zboare așa de sus, pentru că se petrecea ceva jos pe pămînt, ceva ce nu-i făcea nici o plăcere. Patru bărbați în costume protocolare ședeau înghesuiți unul în altul pe o bancă de beton, la numai cîțiva pași. Se holbau la el foarte atenți, așteptînd un gest semnificativ din partea lui. Iar Eliot simțea deslușit că n-avea nimic important să le dea ori să le spună.

Mușchii de la ceafă începuseră să-l doară. Nu-i puteau menține capul înclinat pe spate la infinit.

— Eliot... ?

— Da, tată !

Și Eliot pricepu că tocmai vorbise cu tatăl său. Acum își coborî treptat privirea din frunzișul

copacului, lăsînd-o să cadă ca o păsăruică bolnavă din cracă în cracă. Ochii săi ajunseră în sfîrşit la acelaşi nivel cu ai tatălui său.

— Vroiai să ne spui ceva important, îi reaminti tatăl său.

Eliot mai descoperi că pe bancă şedeau trei bărbaţi mai în vîrstă şi un tînăr, toţi privindu-l cu simpatie, ascultînd cu atenţie orice ar fi catadicsit el să spună. Pe tînăr îl recunoscu a fi doctorul Brown. Al doilea bătrîn era Thurmond McAllister, avocatul familiei. Cel de al treilea bătrîn îi era străin. Eliot nu-i putea spune numele, şi totuşi, într-un mod straniu care însă nu-l tulbura, trăsăturile lui, aducînd cu acelea ale unui cioclu prietenos, îl recomandau ca pe un amic intim.

* R *

— Poate nu găseşti cuvintele potrivite ? îi sugeră doctorul Brown.

Se putea desluşi o notă de nelinişte în vocea lui, şi el se foia pe loc, încercînd să dea un nume palpabil fiecărui gest al lui Eliot.

— Nu găsesc cuvintele, se învoi Eliot.

— Păi, zise senatorul, dacă n-o poţi exprima în cuvinte, atunci cu siguranţă că n-ai s-o poţi folosi la ancheta asupra sănătăţii tale.

Eliot adeveri dînd din cap.

— Am... am *încercat* măcar s-o exprim în cuvinte ?

— Ne-ai anunţat pur şi simplu, zise senatorul, că tocmai ţi-a venit o idee care-ar putea descurca rapid, frumos şi elegant încurcătura asta. Şi-apoi ţi-ai ridicat privirea la copac.

— Îmm, făcu Eliot. Se prefăcu că se gîndeşte, apoi dădu din umeri : Orice va fi fost, mi-a fugit din minte.

* R *

Senatorul îşi pocni palmele bătrîne şi pistruiate.

— Totuşi, nu s-ar putea spune că ne lipsesc ideile despre cum să-i venim de hac chestiei ăsteia. Le oferi o mostră din obişnuitul său rînjet triumfal şi-l bătu pe McAllister cu palma pe genunchi : Nu-i aşa ? Se întinse apoi pe la spatele lui McAllister şi-l bătu pe străin pe umăr : Nu-i drept ? Părea încîntat de străin : Avem pe cel mai mare născocitor de idei din lume de partea noastră : Rîse, atît era de fericit de toate ideile acelea. Întinse apoi braţele spre Eliot :

— Iar băiatul meu, chiar cum arată şi cum se poartă, e argumentul nostru numărul unu cu care vom cîştiga. Aşa de fercheş ! Aşa de pur !

Ochii săi bătrîni clipiră şiret :

— Ce greutate a pierdut, doctore ?

— Douăzeci de kilograme.

— Îndărăt la greutatea sa de luptător, exclamă senatorul pe un ton rapsodic. Nici un gram mai mult. Şi ce mai joc de tenis. Necruţător ! Sări în picioare, încercînd să le ofere o pantomimă improvizată a unui serviciu de tenis. Cel mai bun joc pe care l-am văzut în viaţa mea a avut loc între aceste ziduri. L-ai *masacrat*, Eliot !

— Îhî.

Eliot căută în jur o oglindă ori o suprafaţă reflectantă. Nu mai ştia cum arăta. Bazinul fîn-

tînii nu avea apă. Dar era o scaldă pentru păsări la mijlocul bazinului, un lichid amestecat cu funingine şi frunze căzute.

— Şi zici că tipul pe care l-a bătut Eliot era profesionist? îl întrebă senatorul pe doctorul Brown.

— Cu ani în urmă.

— Iar Eliot pur şi simplu l-a *masacrat!* Şi faptul că tipul e pacient al ospiciului nu-l împiedică să joace cum trebuie, nu-i aşa? Nu aşteptă răspuns: Şi-apoi cînd Eliot a ieşit sprinten şi victorios de pe arenă ca să dea mîna cu noi, mi-a venit să rîd şi să plîng în acelaşi timp. „Acesta-i omul", mi-am zis, „care mîine trebuie să dovedească tuturor că nu-i nebun! Ha!"

Eliot, prinzînd curaj din faptul că cei patru bărbaţi care-l priveau erau siguri că era normal, se ridică acum ca pentru a-şi dezmorţi mădularele. Adevărata sa intenţie era să se apropie de scalda păsărilor. Profită de reputaţia sa sportivă, sări în bazinul uscat, execută o genuflexiune, ca şi cînd ar fi vrut să consume un exces al energiei sale fizice. Trupul său suportă exerciţiul fără efort. Era făcut din arcuri de oţel.

Mişcările lui viguroase îi atraseră atenţia asupra unui obiect mai mare în buzunarul de la spate. Îl scoase afară şi descoperi că era un exemplar al *Investigatorului american*, făcut sul. Îl desfăcu, aşteptîndu-se s-o vadă pe Randy Herald cum se roagă să fie ajutată să facă un copil de geniu. Dar pe copertă zări propriul său chip. Purta o cască de pompieri. Fotografia era un de-

taliu mărit al unei poze de grup a corpului de pompieri, făcută la sărbătoarea de 4 iulie.

Titlul cu litere de-o şchioapă se întreba :

CEL MAI SĂNĂTOS OM DIN AMERICA ?
(VEZI ÎN INTERIOR)

* R *

Eliot deschise revista, în vreme ce ceilalţi erau ocupaţi cu pălăvrăgeala lor optimistă cu privire la cum avea să decurgă audierea de a doua zi. Eliot descoperi o altă fotografie a sa în mijlocul revistei. Era o fotografie mai estompată, înfăţişîndu-l jucînd tenis pe terenul ospiciului.

De pe pagina alăturată, mica familie plîngăreaţă a lui Fred Rosewater părea să se holbeze la el cum joacă. Arătau cu toţii ca nişte dijmaşi. Şi Fred pierduse mult din greutate. Mai era şi o fotografie a lui Norman Mushari, avocatul. Mushari, lucrînd acum pe cont propriu, îşi cumpărase o vestă fistichie şi un lanţ de ceas din aur masiv. I se cita următoarea declaraţie :

„Clienţii mei nu vor altceva decît dreptul lor firesc şi legal, cîştigat prin naştere, pentru ei şi urmaşii lor. Plutocraţii ghiftuiţi din Indiana au cheltuit pînă acum milioane şi şi-au mobilizat amicii influenţi de la o coastă la cealaltă, încercînd să refuze verilor lor şansa de a apărea în faţa tribunalului. Audierea a fost amînată de şapte ori pentru cele mai neconvingătoare motive şi, în tot acest timp, între zidurile unui ospiciu, Eliot Rosewater tot joacă şi iar joacă tenis, iar spriji-

nitorii săi lipsiţi de scrupule neagă vehement c-ar fi nebun.

Dacă clienţii mei pierd acest proces, ei o să piardă şi casa lor modestă cu mobilă fără pretenţii, maşina lor uzată, mica barcă cu pînze a fiului lor, poliţele de asigurare ale lui Fred Rosewater, economiile de o viaţă şi miile împrumutate de la un prieten săritor. Aceşti americani bravi, sănătoşi, obişnuiţi, au aruncat totul în joc pentru credinţa lor nestrămutată în sistemul justiţiei americane, care nu se poate, nu trebuie să-i înşele."

Pe pagina lui Eliot erau şi două fotografii ale Sylviei. O fotografie mai veche o înfăţişa dansînd twist cu Peter Lawford la Paris. O alta, recentă, o arăta intrînd pe poarta unei mănăstiri belgiene unde se practica muţenia.

Şi Eliot ar mai fi putut încă reflecta asupra acestui straniu sfîrşit şi început nou pentru Sylvia, dacă nu l-ar fi auzit pe tatăl său spunîndu-i străinului cu afecţiune „domnule Trout".

* R *

— Trout ! exclamă Eliot.

Era atît de surprins, că-şi pierdu pe moment echilibrul şi se sprijini de scalda păsărilor ca să nu cadă. Aceasta era atît de precar aşezată pe piedestalul ei, că începu să se încline. Eliot lepădă *Investigatorul american* şi apucă scalda păsărilor cu amîndouă mîinile, ca să-i oprească căderea. Şi-şi văzu atunci chipul în apă. Arăta ca un adolescent îmbătrînit, cu faţa emaciată şi febrilă.

— Dumnezeule, îşi spuse. Ca F. Scott Fitzgerald cu o zi înaintea morţii sale.

* R *

Avu de grijă să nu mai strige numele lui Trout cînd se întoarse spre ei. Pricepu că acest lucru l-ar fi putut trăda cît era de bolnav, că probabil el și Trout se cunoscuseră în timpul cît el fusese inconștient. Eliot nu-l recunoscuse, pentru simplul motiv că toate fotografiile acestuia de pe coperțile cărților îl arătau cu barbă. Străinul nu avea barbă.

— Pe cinstea mea, Eliot, zise senatorul, cînd mi-ai spus să-l aduc pe Trout aici, i-am zis doctorului că încă ești nebun. Mi-ai spus că Trout ar putea găsi o explicație pentru tot ce ai făcut în Rosewater, chiar dacă tu însuți n-ai putea-o face. Dar eram pregătit să încerc orice, iar aducerea lui aici a fost lucrul cel mai deștept pe care l-am făcut vreodată.

— Adevărat, zise Eliot, așezîndu-se cu precauție pe marginea fîntînii.

Întinse mîna în spate și culese revista. O făcu din nou sul și observă pentru prima oară data de pe coperta ei. Făcu o socoteală calmă. Cumva, pe undeva, pierduse un an întreg din viață.

* R *

— Să zici ce te învață domnul Trout să zici, îi porunci senatorul, și dacă o să arați așa cum arăți și-acum, și nu văd cum am putea pierde mîine.

— Atunci firește c-am să zic ce mă-nvață domnul Trout că trebuie să zic, și n-am să schimb

nici un amănunt al înfățișării mele. Ți-aș fi recunoscător, totuși, dac-am mai repeta ce zice domnul Trout că trebuie să zic.

— E-așa de simplu, spuse Trout.

Vocea lui era timbrată și profundă.

— Dar ați discutat de atîtea ori problema, spuse senatorul.

— Chiar și așa, zise Eliot. Aș vrea s-o mai aud odată.

— Păi, și Trout începu să-și frece mîinile preocupat, ceea ce-ați făcut în ținutul Rosewater nu-i deloc o nebunie. A fost probabil cel mai însemnat experiment social al vremilor noastre, căci s-a ocupat la o scară redusă de o problemă ale cărei dramatice implicații vor fi în cele din urmă cunoscute de lumea întreagă, datorită progresului tehnic neîntrerupt. Problema este aceasta: Cum să-nveți să-i iubești pe oamenii de prisos?

— Cu timpul, aproape toți bărbații și femeile își vor pierde valoarea ca producători de bunuri, hrană, servicii și mașini, ori ca izvoditori ai ideilor practice în domeniul economiei, ingineriei și probabil al medicinei. Așa că dacă nu vom putea găsi argumente și metode de a-i ocroti pe acești oameni doar pentru că sînt niște *ființe umane*, atunci mai bine să-i suprimăm, lucru care s-a sugerat dealtfel adeseori.

* R *

— Americanii au învățat de multă vreme să-i urască pe oamenii care nu vor, ori nu pot munci,

să se urască și pe ei înșiși din această pricină. Putem mulțumi frontierei coloniale dispărute pentru această crudă înțelepciune. Vine vremea, dacă nu cumva a și venit, cînd acest lucru nu se va mai chema înțelepciune, ci doar cruzime.

— Un sărăntoc cu simț practic încă se mai poate ridica din mocirlă, zise senatorul, și acest lucru nu va înceta să fie valabil și peste o mie de ani.

— Poate, poate, răspunse Trout cu blîndețe. S-ar putea chiar să dea dovadă de atîta spirit practic, încît urmașii săi să ajungă să trăiască într-un loc utopic ca Pisquontuit, unde, sînt convins, pecinginea sufletească și prostia și indolența și insensibilitatea sînt considerate la fel de oribile ca și molimele în ținutul Rosewater. Sărăcia e o boală relativ blîndă chiar și pentru un american slab de înger, dar inutilitatea o să ucidă deopotrivă spirite slabe și tari, fără să dea greș vreodată.

— Trebuie să găsim un remediu.

* R *

— Devoțiunea dumitale pentru pompierii voluntari este de asemenea cît se poate de normală, Eliot, căci ei sînt, atunci cînd sună alarma, aproape singurele exemple de altruism entuziast care se mai pot vedea în această țară. Se reped să salveze orice ființă omenească, fără să se gîndească la bani. Cel mai nevrednic om din oraș, de s-ar întîmpla să ia foc mult hulita lui casă,

își va vedea dușmanii sărind să-i stingă focul. Și, în timp ce va scurma în cenușă după rămășițele lucrurilor sale nevrednice, va fi îmbărbătat și compătimit de însuși comandantul de pompieri.

Trout întinse brațele în direcția lui Eliot.

— Iată oamenii ce-i prețuiesc pe alții pentru că sînt oameni. Asemenea exemple sînt foarte rare. Și de la ei trebuie să învățăm.

* R *

— Dumnezeule, ești grozav ! îi spuse senatorul lui Trout, admirativ. Ar fi trebuit să te faci agent de publicitate ! Poți să ne convingi că o falcă paralizată e o binefacere pentru societate ! Ce făcea un om cu talentele dumitale într-un centru de recuperare a cupoanelor ?

— Recupera cupoane, răspunse Trout blajin.

— Domnule Trout, zise Eliot, ce s-a întîmplat cu barba dumneavoastră ?

— Tocmai asta m-ai întrebat și prima dată.

— Mai spuneți-mi o dată.

— Eram flămînd și demoralizat. Un amic de-al meu știa o slujbă. Așa că mi-am ras barba și am făcut o cerere. Post scriptum : Am obținut slujba.

— Bănuiesc că nu v-ar fi angajat cu barbă.

— Aș fi ras-o oricum, chiar dacă mi-ar fi spus că pot să mi-o păstrez.

— De ce ?

— Gîndeşte-te la sacrilegiul unei figuri de Christos într-un oficiu de recuperare a cupoanelor.

* R *

— Nu mă mai satur să-l ascult pe Trout, exclamă senatorul.

— Mulţumesc.

— Aş vrea numai să-ncetezi cu pretenţia asta că ai fi socialist. Nu eşti ! Eşti un adept al economiei libere !

— Nu de bunăvoie, credeţi-mă.

Eliot urmărea cu interes relaţia dintre cei doi bătrîni venerabili. Trout nu se arătase jignit, aşa cum se aşteptase Eliot, de sugestia că el nu era decît un demagog, un agent de publicitate. Lui Trout îi plăcea pesemne senatorul, ca un fel de operă vajnică şi substanţială a naturii, şi nu era dispus să se certe cu el, ori să-l contrazică în vreun fel. Iar senatorul îl admira pe Trout ca pe un hoţoman care putea justifica orice în limbaj raţional, neînţelegînd că Trout nu încercase tot timpul decît să spună adevărul.

— Ce mai platformă critică ai putea scrie, domnule Trout !

— Mulţumesc.

— Şi avocaţii gîndesc tot aşa — născocind explicaţii uimitoare pentru încurcături disperate. Dar din anumite pricini, în gura lor acestea sună fals. Ca *Uvertura 1812* cîntată la trişcă. Se lăsă pe spate radios : Haide, mai spune-ne ce alte lucruri minunate a făcut Eliot pe acolo cînd era atît de plin de alcool !

— Tribunalul, le atrase atenţia McAllister, cu siguranţă va vroi să ştie ce-a *învăţat* Eliot din acest experiment.

— Fereşte-te de băutură, aminteşte-ţi cine eşti şi poartă-te ca atare, declară senatorul ritos. Şi nu te juca de-a Dumnezeu cu oamenii, că altfel o să-ţi plîngă în poală, o să înşface mereu tot ce pot, o să încalce poruncile pentru plăcerea de-a fi iertaţi — şi-o să te înjure după ce-ai plecat.

Eliot nu putu lăsa ultima remarcă să treacă neobservată.

— Să mă înjure, va să zică ?

— La naiba — ăştia te iubesc, te urăsc, plîng după tine, îşi rîd de tine, născocesc în fiecare zi alte minciuni despre tine. Aleargă bezmetici primprejur ca nişte pui cu gîtul retezat, ca şi cînd ai fi fost într-adevăr Dumnezeul lor şi într-o bună zi i-ai părăsit.

Eliot îşi simţi inima chircindu-se în piept ; ştia că nu va mai putea suporta să se reîntoarcă vreodată în ţinutul Rosewater.

— Am impresia, reluă Trout, că principala lecţie pe care a învăţat-o Eliot este că oamenilor nu le prisoseşte oricîtă dragoste dezinteresată ar primi.

— Şi asta e oare o *noutate ?* întrebă senatorul sarcastic.

— E o noutate faptul că un om a fost capabil să le *ofere* vreme îndelungată această dragoste. Dacă o poate face un om, o pot face şi alţii. Iar atunci înseamnă că ura noastră faţă de oa-

menii de prisos, şi cruzimile la care-i supunem spre „binele lor“, nu ţin neapărat de natura umană. Graţie exemplului oferit de Eliot Rosewater, milioane de oameni ar putea învăţa să-i iubească şi să-i ajute pe semenii lor la ananghie.

Trout inspectă fiecare chip înainte de a pronunţa ultimul său cuvînt asupra chestiunii. Cuvîntul acesta era : „Bucurie“.

* R *

— Cip-cip-cirip ?

Eliot privi din nou în sus spre copac, întrebîndu-se care fuseseră propriile lui gînduri în legătură cu faptele sale din ţinutul Rosewater, gînduri pe care le pierduse într-un fel acolo sus, în platan.

— Măcar să fi fost un copil la mijloc, suspină senatorul.

— Păi, dacă vreţi *neapărat* nepoţi, glumi McAllister, după ultimul calcul aveţi la dispoziţie vreo cincizeci şi şapte din care să alegeţi.

Toţi, afară de Eliot, rîseră cu poftă.

— Ce-i chestia asta cu cincizeci şi şapte de nepoţi ?

— Progeniturile tale, băiete, chicoti senatorul.

— Ce ?

— Copiii tăi din flori.

Eliot simţi că acesta era un mister de importanţă crucială, aşa că riscă să se trădeze cît era de bolnav :

— Nu înţeleg.

— Atîtea femei din ţinutul Rosewater pretind c-ai fi tatăl copiilor lor.

— Dar e o tîmpenie.
— Bineînţeles, zise senatorul.
Eliot se ridică, încordat :
— Asta-i... asta-i cu neputinţă !
— Te porţi de parcă acum ai auzi asta pentru prima oară, observă senatorul, şi-i aruncă doctorului Brown o privire în care licărea îngrijorarea.
Eliot îşi acoperi ochii cu palma.
— Îmi pare rău, eu... eu... parcă mi-am şters complet subiectul ăsta din minte.
— Te simţi bine, băiete, nu-i aşa ?
— Da ? Îşi descoperi ochii : Mă simt bine. Am numai golul acesta mic în memorie... dacă vrei să-l umpli. Cum... cum au ajuns femeile acelea să spună aşa ceva despre mine ?
— N-o putem dovedi, zise McAllister, dar se pare că Mushari a făcut un tur al ţinutului, mituind lumea ca să spună lucruri urîte despre tine. Povestea cu copilul a început de la Mary Moody. La o zi după venirea lui Mushari în oraş, ea anunţa public că tu eşti tatăl gemenilor Foxtrot şi Melody. Şi asta a declanşat un fel de manie feminină, se pare.
Kilgore Trout dădu din cap, înţelegînd mania respectivă.
— Aşa că femeile din întreg ţinutul au început să pretindă că pruncii lor erau şi ai tăi. Cel puţin jumătate din ele par s-o şi creadă. E şi o fată de cincisprezece ani, al cărei tată vitreg a fost băgat la puşcărie pentru că a lăsat-o gravidă. Acuma pretinde că de fapt tu ai fost acela.
— Nu-i adevărat !

— Fireşte că nu este, Eliot, zise tatăl său. Linişteşte-te, linişteşte-te. Mushari nu va avea curajul să aducă chestiunea asta la tribunal. Întreg planul lui s-a întors împotrivă-i, i-a scăpat din mînă. A devenit în mod atît de evident o psihoză, încît nici un judecător nu şi-ar putea pleca urechea la acest argument. Le-am făcut analize de sînge lui Foxtrot şi Melody şi n-au cum să fie ai tăi. N-avem intenţia să-i testăm pe ceilalţi cincizeci şi şase de pretendenţi. Pot să se ducă la dracu.

* R *

— Cip-cip-cirip ?

Eliot îşi ridică privirea în copac şi amintirea a tot ce i se întîmplase în perioada aceea neguroasă îi năvăli dramatic în minte — încăierarea cu şoferul autobuzului, cămaşa de forţă, tratamentele cu şocuri electrice, tentativele de sinucidere, toate întîlnirile strategice ce pregăteau audierea sa la tribunal.

Şi, cu acea năruire interioară a amintirilor, îi reveni şi ideea pe care o avusese în legătură cu o rezolvare rapidă, elegantă şi cinstită a problemei.

— Spuneţi-mi, zise el, puteţi cu toţii jura că sînt normal ?

Toţi jurară acest lucru cu entuziasm.

— Mai sînt încă directorul fundaţiei ? Pot să completez nişte cecuri în contul ei ?

McAllister îi răspunse că putea, fireşte.

— Cum stăm cu bilanţul ?

— N-ai cheltuit nimic vreme de un an — cu excepţia unor onorarii juridice, a întreţinerii dumitale aici şi a celor trei sute de mii de dolari trimişi universităţii Harvard, precum şi a celor cincizeci de mii de dolari plătiţi domnului Trout.

— Atunci a cheltuit anul ăsta mai mult decît anul trecut, observă senatorul.

Era adevărat. Faptele lui Eliot în ţinutul Rosewater îl costaseră mai puţin decît întreţinerea sa la sanatoriu.

McAllister îi spuse lui Eliot că avea un sold de trei milioane şi jumătate de dolari, iar Eliot îi ceru un cec şi un stilou. Apoi completă un cec pe numele vărului său Fred Rosewater, în valoare de un milion de dolari.

Senatorul şi McAllister săriră de pe locurile lor, spunîndu-i că ei îi oferiseră deja lui Fred o învoială financiară, dar că acesta, prin avocatul său, o refuzase cu trufie.

— Vor să ia totul, zise senatorul.

— Asta-i rău, zise Eliot, căci or să primească cecul ăsta şi nimic mai mult.

— E ceva ce rămîne să stabilească tribunalul — şi numai Dumnezeu ştie ce-o să hotărască, îl avertiză McAllister. Nu putem şti. Nu putem şti nimic.

— Dar dac-aş avea un copil, zise Eliot, n-ar mai avea nici un rost audierea, nu-i aşa ? Vreau să zic, copilul ar moşteni fundaţia automat, de sînt nebun sau nu, iar înrudirea lui Fred cu noi ar fi prea îndepărtată pentru a-i permite să moştenească ceva ?

— Adevărat.

— Chiar şi aşa, zise senatorul, un milion de dolari e mult prea mult pentru porcul ăla din Rhode Island.

— Atunci cît ?

— O sută de mii ajunge.

Aşa că Eliot rupse cecul de un milion şi completă un altul cu a zecea parte din sumă. Ridică ochii şi se văzu înconjurat de priviri înmărmurite, căci sensul spuselor sale fusese în sfîrşit priceput.

— Eliot, întrebă senatorul tremurînd de emoţie, vrei să spui că *există* totuşi un copil ?

Eliot îi privi cu un surîs serafic :

— Da.

— Unde ? Cu cine ?

Eliot le ceru puţină răbdare cu un gest suav :

— Toate la vremea lor, toate la vremea lor.

— Sînt bunic ! strigă senatorul.

Îşi înclină capul pe spate şi-i mulţumi lui Dumnezeu.

— Domnule McAllister, zise Eliot, aveţi sau nu obligaţia profesională de a îndeplini orice misiune juridică v-aş încredinţa, fără a ţine cont de obiecţiile tatălui meu ori ale altei persoane ?

— În calitate de consilier juridic al fundaţiei, da.

— Prea bine. Vă însărcinez acum să întocmiţi neîntîrziat actele de recunoaştere oficială a tuturor copiilor din ţinutul Rosewater care se spune că sînt ai mei, indiferent de grupa lor sanguină. Să aibă cu toţii drepturi depline de moştenitori, ca fiii şi fiicele mele.

— Eliot !

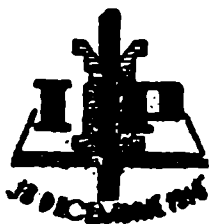
— Numele lor să fie Rosewater de acum înainte. Şi spuneţi-le că tatăl lor îi iubeşte, indiferent de ce-o să ajungă ei în viaţă. Şi mai spuneţi-le...

Eliot se opri o clipă, ridică racheta de tenis de parcă ar fi fost o baghetă magică.

— Şi mai spuneţi-le, începu din nou, să fie spornici şi să se înmulţească.

Lector: MARIA VONGHIZAS
Tehnoredactor: ELENA POPESCU

Bun de tipar 24.03.1980. Coli tipar 8,125.

Tiparul executat sub comanda
nr. 692 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89—97
București,
Republica Socialistă România

FII BINECUVÎNTAT, DOMNULE ROSEWATER sau NU STRICA ORZUL PE GÎŞTE

GLOBUS EDITURA UNIVERS

Lei 6

Vonnegut conferă procedeelor umorului negru şi farsei tragice un rol terapeutic, urmărind ca prin „administrarea unor doze mici de otravă" să producă o reacţie pozitivă de purificare şi de dominare a tragicului existenţei.

Kurt Vonnegut, jr.